

Studieloopbaan met krukken

*Afstudeeronderzoek naar
begeleiding voor studenten met
een functiebeperking op het ROC
A12*

Groen, Joëlle & Oudshoorn, Marina
Maatschappelijk Werk & Dienstverlening
Afstudeerbegeleider: Ruth Vermaat
Eerste beoordelaar: Jaap de Jong
Opdrachtgever: ROC A12
Datum: 19 mei 2014

ROC
A12

CHE
CHRISTELIJKE
HOGESCHOOL
EDE

Voorwoord

Voor u ligt het afstudeeronderzoek 'Studieloopbaan met krukken'. De afgelopen maanden hebben wij hier hard aan gewerkt om dit onderzoek te kunnen realiseren. Met veel plezier, soms wat irritatie, maar met name door een hele goede samenwerking hebben wij dit voor elkaar gekregen. Daarnaast hebben wij de juiste steun gehad van familie en vrienden, die onder meer geholpen hebben met het meelezen van de stukken. We willen de meelezers in het bijzonder bedanken voor het doorlezen van de stukken en geven van feedback. Ook willen we de betrokken docenten bedanken voor hun bijdrage, in het bijzonder Ruth Vermaat en Carin Graveland. Hartelijk dank voor jullie positieve feedback en input. Tot slot willen we de opdrachtgever, het ROC A12, bedanken. Zonder hen had dit afstudeeronderzoek nooit op deze manier gerealiseerd kunnen worden. Een onderzoek met en voor jullie, waar we beiden hopelijk veel profijt van gaan hebben.

Veel leesplezier toegewenst.

Joëlle Groen & Marina Oudshoorn

Leeswijzer & Samenvatting

Na het doen van literatuuronderzoek, het houden van de interviews en het analyseren van de informatie is het onderzoeksproduct geschreven. Dit onderzoeksproduct is onderverdeeld in zeven hoofdstukken en een aantal bijlagen.

Het eerste hoofdstuk bestaat uit de aanleiding van het onderzoek. Hier staat beschreven wat de context en de achtergrond van het onderzoek is. Dit wordt op drie niveaus beschreven, namelijk macro-, meso- en microniveau. Op die manier wordt de gelaagdheid van de problematiek weergegeven.

Hierop volgt het hoofdstuk met de hoofdvraag en de daarbij behorende richtinggevende deelvragen. Bovendien staat in hoofdstuk 2 de verantwoording en interpretatie van deze hoofd- en deelvragen beschreven. Tot slot bevat dit hoofdstuk van welke onderzoeksmethoden er gebruik gemaakt wordt. Er wordt een toelichting gegeven waarom er gekozen is voor literatuuronderzoek en interviews.

Het derde hoofdstuk bevat de beantwoording van de eerste deelvraag. Hier wordt beschreven wat er in het reguliere onderwijs in Nederland aan preventieve maatregelen zijn om voortijdig schoolverlaten terug te dringen en in hoeverre deze aansluiten bij studenten met problematiek. Op die manier wordt inzichtelijk hoe maatregelen die van bovenaf door de regering bepaald worden, doorgevoerd zijn op mesoniveau. Oftewel hoe de maatregelen omgezet worden in concrete en bruikbare interventies. Bovendien schenkt dit hoofdstuk aandacht aan hoe het scala aan maatregelen aansluit bij studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek. Hiervoor zijn bestaande interventies geanalyseerd en geïnterpreteerd.

Vervolgens bevat het vierde hoofdstuk de beantwoording van de tweede deelvraag. Er wordt aan de hand van de gehouden interviews beschreven wat studenten met problematiek aan begeleiding nodig hebben om hun opleiding af te ronden. Dit wordt vanuit het perspectief van de student beschreven, waarbij de interviews voedingsbodem zijn voor de inhoud van het hoofdstuk. Waar mogelijk is, wordt de inhoud van de interviews gekoppeld aan de literatuur.

Het vijfde hoofdstuk bevat de beantwoording van de derde deelvraag. Er wordt wederom aan de hand van gehouden interviews beschreven welke aanpak medewerkers van Succes A12 hanteren om studenten met problematiek te begeleiden. Ditmaal wordt voor de inhoud van het hoofdstuk interviews met medewerkers gebruikt. De informatie die al via de studenten ontvangen is, zal hierbij als voedingsbodem gebruikt worden bij het interviewen van de medewerkers. Bovendien zijn er niet alleen medewerkers van het ROC A12 geïnterviewd, maar ook medewerkers van het ROC Midden-Nederland. Op die manier kan er tussen beide ROC's een vergelijking gemaakt worden met betrekking tot de begeleiding door de zorgteams.

In het zesde hoofdstuk staan de conclusies en aanbevelingen beschreven die voor Succes A12 bedoeld zijn. Er wordt inhoudelijk ingegaan op wat het onderzoek heeft opgeleverd aan antwoorden en nieuwe inzichten. Deze inzichten worden omgezet in aanbevelingen, zodat Succes A12 concreet aan de slag kan om voortijdig schoolverlaten verder terug te dringen onder de doelgroep van het onderzoek.

Het zevende hoofdstuk bevat de discussie en verantwoording van het onderzoeksproduct. Hierbij is teruggeblikt op het onderzoeksproces en –product aan de hand van een SWOT-analyse. Dit hoofdstuk geeft daarmee zicht op de sterke en zwakke kanten van het onderzoeksproduct.

Tot slot zijn er een aantal bijlagen toegevoegd, waaronder een begrippenlijst, een literatuurlijst en de topiclijst die gebruikt is voor de interviews. Daarnaast zal er een digitale bijlage toegevoegd worden met de uitgeschreven, geanonimiseerde interviews en de analyses van de interviews.

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Leeswijzer & Samenvatting	2
Inleiding	5
Hoofdstuk 1 - Aanleiding	6
1.1 Inleiding	6
1.2 Macroniveau	6
1.3 Mesoniveau	8
1.4 Microniveau	10
Hoofdstuk 2 - Vraagstelling en onderzoeksmethoden	11
2.1 Inleiding	11
2.2 Hoofdvraag	11
2.3 Deelvragen	12
2.4 Doelen	13
2.5 Onderzoeksmethoden	14
Hoofdstuk 3 - Preventieve maatregelen	17
3.1 Inleiding	17
3.2 Deelvraag 1	17
3.3 Algemeen	17
3.4 Regulier onderwijs (mbo) en studenten met een functiebeperking	18
3.5 Landelijke interventies	19
3.6 Toelichting op de matrix met preventieve maatregelen	21
3.7 Samenvatting interventies aan de hand van hoofd- en sublabels	23
3.8 Interventies op het ROC A12	24
3.9 Tussenconclusie	25
Hoofdstuk 4 - De kant van de student	27
4.1 Inleiding	27
4.2 Deelvraag 2	27
4.3 Studenten die nog een opleiding volgen op het ROC A12	28
4.4 Voortijdig schoolverlaters van het ROC A12	34
4.5 Tussenconclusie deelvraag 2	40
Hoofdstuk 5 - De kant van de medewerker	42
5.1 Inleiding	42
5.2 Deelvraag 3	42
5.3 Medewerkers van ROC A12	43
5.4 Medewerkers van ROC Midden-Nederland	47
5.5 Tussenconclusie deelvraag 3	51

Hoofdstuk 6 - Conclusie en aanbevelingen	53
6.1 Inleiding	53
6.2 Beantwoording hoofdvraag.....	53
6.3 Conclusie	54
6.4 Aanbevelingen.....	56
Hoofdstuk 7 - Discussie en evaluatie	59
7.1 Inleiding	59
7.2 Discussie	59
7.3 Productevaluatie	60
7.4 Procesevaluatie	63
Bronnenlijst	66
Bijlage 1 – Begrippenlijst	
Bijlage 2 – Interventies	
Bijlage 3 – Topiclijsten	
Bijlage 4 – Brief vsv'ers	
Bijlage 5 – Toelichting op de interviewlabels	
Opvraagbare bijlages:	
Bijlage 6 – Analyses van de interventies	
Bijlage 7 – Uitgeschreven interviews met analyses	

Inleiding

Kees is zestien jaar en zit op het speciaal onderwijs. Hij moet een vervolgopleiding gaan kiezen op het mbo. Bij diverse ROC's wordt hij afgewezen vanwege zijn autisme, maar op het ROC A12 wordt er wel kans gezien om hem, met de juiste begeleiding, een opleidingsplaats te bieden...

Dit is zomaar een verhaal over een student¹ met een beperking die een opleiding moet kiezen op het mbo. Een verhaal dat niet op zichzelf staat, want jaarlijks zijn er genoeg jongens en meiden met een functiebeperking die voor een vervolgopleiding moeten kiezen. Dat valt niet altijd mee en daar komt ook nog eens bij dat studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek meer risico lopen op voortijdig schoolverlaten dan 'normale' studenten. Sowieso is het een lastige beslissing om op je zestiende een keuze te maken voor een vervolgopleiding. Het is dus van belang dat deze doelgroep de juiste begeleiding krijgt tijdens de studieloopbaan. Dat is waar dit onderzoek op gericht is. Zodoende is er een hoofdvraag opgesteld die een antwoord gaat geven op dit vraagstuk.

Hoe kunnen studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek op het ROC A12 dusdanig begeleid worden dat voortijdig schoolverlaten onder deze doelgroep teruggedrongen kan worden?

Die vraag wordt beantwoord aan het einde van dit onderzoek. Een onderzoek dat geschreven is voor Succes A12, het zorgteam van het ROC A12. Met als doel dat zij de conclusie en aanbevelingen van het onderzoek kunnen gebruiken om hun begeleiding voor deze groep verder te optimaliseren. Op die manier kan voortijdig schoolverlaten verder teruggedrongen worden.

In het eerste hoofdstuk staat de aanleiding van het onderzoek beschreven. Daarop volgt een hoofdstuk waarin de vraagstelling en onderzoeksmethoden beschreven staan. In hoofdstuk 3 tot en met 5 wordt per hoofdstuk een deelvraag beantwoord. Daarop volgen de conclusie en aanbevelingen. Tot slot wordt het onderzoek afgesloten met een hoofdstuk waarin de discussie en verantwoording beschreven staan.

¹ Deze student bestaat niet in werkelijkheid, maar deze student is gebaseerd op de verhalen uit de interviews van het onderzoek.

Hoofdstuk 1 - Aanleiding

Deze afstudeeropdracht heeft als hoofddoel: *Het terugdringen van voortijdig schoolverlaten (hierna te noemen vsv) op het ROC A12*. In dit hoofdstuk zal stil worden gestaan bij de aanleiding hiervan, oftewel de noodzaak dat er onderzoek gedaan wordt naar de begeleiding op het ROC A12 en hoe vsv teruggedrongen kan worden onder studenten met lichamelijk, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek. Op drie verschillende niveaus zal er een toelichting gegeven worden, namelijk op macro-, meso- en microniveau.

1.1 Inleiding

Jaarlijks starten er een paar honderdduizend studenten in het mbo, waarvan weer een groot aantal afhaakt. Hier liggen diverse redenen aan ten grondslag, zoals een verkeerde studiekeuze, weinig motivatie, maar ook lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek. Het ROC A12 heeft met dit probleem ook veelvuldig te maken en zodoende is er de vraag gekomen naar een afstudeeronderzoek in het kader van vsv op het ROC A12. Volgens de zorgcoördinator heeft het ROC A12 in Ede te maken met ongeveer honderd studenten met lichamelijke of psychiatrische problematiek en nog eens vierhonderd studenten met sociaal-emotionele problematiek. Het is voor deze studenten belangrijk dat ze hierin voldoende begeleiding krijgen om uiteindelijk met een startkwalificatie op de arbeidsmarkt terecht te komen. Uit verschillende onderzoeken is immers aangetoond dat goede begeleiding bijdraagt aan het terugdringen van vsv (Ministerie van OCW, z.d.). Bovendien draagt het hebben van een startkwalificatie bij aan meer kansen op de arbeidsmarkt en is het risico minder groot dat de jongere in de criminaliteit terecht komt (Winsema, 2009).

Vanuit de landelijke en Europese politiek is er veel aandacht voor vsv. Het streven is dat de cijfers met betrekking tot vsv elk jaar verder omlaag gaan. Daarom was er bij het ROC A12 voornamelijk vraag naar een afstudeeronderzoek met *als hoofddoel; het terugdringen van vsv op het ROC A12*. Na een aantal gesprekken met medewerkers van het ROC A12 en door middel van een vooronderzoek is er voor gekozen om het afstudeeronderzoek te richten op studenten die tijdens hun studie hinder ondervinden van lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek. Er is vooronderzoek gedaan door een groot aantal vsv'ers van het schooljaar 2012-2013 telefonisch te benaderen en enkele vragen te stellen, die vooraf door de programmamanager 'Aanval op de uitval' op papier gezet zijn. Hierdoor is inzichtelijk geworden wat de redenen van vsv voor studenten in studiejaar 2012-2013 waren. Aan de hand van deze redenen zijn de hoofdvraag en de deelvragen voor het onderzoek geformuleerd. Hieronder is te lezen wat er op verschillende niveaus speelt rondom vsv en welke acties er eventueel ondernomen worden om vsv terug te dringen.

1.2 Macroniveau

1.2.1 Europees beleid en landelijk beleid

Vsv is een thema wat geregeld hoog op de politieke en maatschappelijke agenda staat. Zelfs zo hoog dat het op de Europese agenda van 2020 staat in het kader van het versterken van de kenniseconomie. De Nederlandse en Europese overheid willen zoveel mogelijk voorkomen dat jongeren zonder startkwalificatie op de arbeidsmarkt terecht komen. Volgens de Nederlandse overheid luidt de definitie van een vsv'er als volgt: 'het beëindigen van de schoolopleiding door jongeren onder de 23 jaar zonder het behalen van een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt' (Bokdam, Berdowski, Ende, Gelderblom & Jong, 2012).

In de jaren na de tweede wereldoorlog is de startkwalificatie verhoogd naar voortgezet onderwijs. Dat hield in die tijd het lbo (het lager beroepsonderwijs) in. Voor meisjes was dat de huishoudschool en voor jongens de technische school. Deze jongeren kregen praktisch onderwijs en aansluitend

konden ze in het werkveld hun vaardigheden verder ontwikkelen (Boekholt & Booy de, 1987, p. 277). Later is het onderwijssysteem flink op de schop gegaan. Eerst veranderde dit in vbo (voorbereidend beroepsonderwijs) en mavo (Middelbaar Algemeen Voorbereidend Onderwijs). Later werden deze onderwijsvormen samengevoegd onder de noemer vmbo (voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs) (Wolff van der & Huizenga, 2012, pp. 23-27).

De laatste jaren is deze nog verder opgetrokken naar MBO niveau 2 of minimaal Havo of vwo. Op deze manier hoopt de overheid de kansen op de arbeidsmarkt voor jongeren te vergroten.

1.2.2 Het landelijke beleidskader

Het overheidsbeleid zet met name in op een preventieve aanpak, waarbij de nadruk ligt op het voorkomen van voortijdig schoolverlaten door het bieden van (financiële) middelen aan gemeentes en scholen. Vervolgens wordt deze aanpak uitgevoerd door de gemeentes en scholen. Daarnaast bestaat er een curatieve aanpak waarbij ingezet wordt op maatwerk en trajectbegeleiding voor studenten die vsv'er zijn geworden. Om dit te realiseren heeft het ministerie van OCW extra (financiële) middelen beschikbaar gesteld voor scholen en regio's. De volgende middelen worden ingezet om vsv tegen te gaan:

- *RMC-functie en regionale samenwerking.* Nederland is in 39 zogenaamde RMC-regio's onderverdeeld, waarvan er per regio één gemeente de regie heeft op de aanpak van vsv'ers. Deze contactgemeente heeft een netwerk van scholen en instellingen om vsv tegen te gaan.
- *Kwalificatieplicht.* Leerlingen tot 16 jaar zijn volledig leerplichtig. Daarboven geldt voor leerlingen tot 18 jaar dat ze minimaal een startkwalificatie op MBO niveau 2 moeten hebben.
- *Digitaal verzuimloket.* Dit is een registratiesysteem van DUO voor alle schoolgaande leerlingen. Door de koppeling van leerlingen met een onderwijsnummer is vrij makkelijk in kaart te brengen welke leerlingen verzuimen.
- *Informatieproducten en accountmanagers.* Een belangrijk informatieproduct is BRON (basisregister onderwijsnummer) waarin overzichtelijk is waar en wanneer er vsv'ers zijn. Deze cijfers zijn ook terug te vinden in de vsv-atlas. Via accountmanagers zet de projectdirectie vsv in op het begeleiden en informeren van instellingen en regio's.
- *Regeling 'plusvoorzieningen'.* Speciaal voor overbelaste jongeren van 12 tot 23 jaar is er extra geld beschikbaar gesteld om het zorgaanbod op scholen uit te breiden. Op die manier kan uitval door overbelaste jongeren voorkomen worden.
- *Subsidieregeling schoolmaatschappelijk werk MBO.* Sinds mei 2009 zijn er extra (financiële) middelen beschikbaar gesteld voor studenten met psychosociale problemen om te voorkomen dat deze doelgroep uitvalt (Bokdam et al., 2012).

1.2.3 Maatschappelijk kader

In de maatschappij wordt er geregeld in het nieuws aandacht besteed aan vsv om de aantallen verder terug te dringen. Daarbij zijn er meer kansen op de arbeidsmarkt als de jongere een diploma behaald heeft. Dit is weer bevorderlijk voor de economie. In onderstaand schema wordt inzichtelijk gemaakt hoe er door de jaren heen tegen vsv aangekeken werd als maatschappelijk probleem. Zo was in de jaren '80 de maatschappelijke context werkloosheid en werd het maatschappelijke probleem van vsv gezien als jeugdwerkloosheid. Belangrijke invloeden rondom vsv waren in die tijd de overheid en het onderwijs zelf. Uiteindelijk was het doel een diploma te behalen en probeerde men dat te bereiken door middel van de leerplicht. Op dezelfde manier kunt u lezen wat in de jaren '90 en na 2000 de context van vsv was en is.

	Jaren '80	Jaren '90	Na 2000
Maatschappelijke context	Werkeloosheid	Arbeidsmarkttekorten	Sociale cohesie
Maatschappelijk probleem vsv	Jeugdwerkeloosheid	Onderkwalificatie	Integratie en veiligheid
Dominante actoren	Overheid en onderwijs	Overheid en sociale partners	Overheid en individu
Ijkpunt	Diploma	Startkwalificatie	Individuele ontwikkeling en inburgering
Kader	Leerplicht	Kwalificatieplicht	Een leven lang leren

Tabel 1: Context voortijdig schoolverlaten als maatschappelijk probleem (Eimers, 2006)

1.3 Mesoniveau

1.3.1 ROC A12

Het ROC A12 is gevestigd in Ede, Veenendaal en Velp. De MBO scholengemeenschap heeft veel te maken met vsv. Uit de cijfers blijkt dat er in het schooljaar 2012/2013 van de 5.026 studenten er 389 studenten uiteindelijk vsv'er geworden zijn. Dat komt neer op een percentage van 7,7 % (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, z.d.). Daarmee zit het ROC A12 boven het landelijke percentage van 2011/2012 aan vsv'ers dat in die periode 6.9% was.

Om schooluitval tegen te gaan heeft het ROC A12 diverse maatregelen genomen. Zodoende is er een manager met het programma 'Aanval op de uitval'. Verder heeft het ROC A12 de afgelopen paar jaar verschillende maatregelen genomen, zoals een verzuimbeleid, een training 'Aanval op de uitval' voor docenten en studieloopbaan begeleiders (hierna te noemen SLB'ers), het gele deurenproject (zorg en ondersteuning succes A12) en het Ouder Informatiepunt. Daarnaast heeft het ROC A12 sinds enkele jaren een aantal medewerkers in dienst met een andere culturele achtergrond. Hiervoor is gekozen aangezien men merkte dat er op het ROC A12 veel uitval was onder allochtone studenten. Deze maatregel is goed aangeslagen om vsv onder allochtone studenten terug te dringen. Ondanks alle maatregelen ligt het percentage vsv'ers nog steeds boven het landelijke gemiddelde. Desondanks heeft het ROC A12 wel degelijk de ambitie om deze cijfers verder terug te dringen.

1.3.2 Succes A12

Een belangrijke spil in het tegengaan van vsv is Succes A12. Succes A12 is een team van deskundigen (schoolmaatschappelijk werk, dyslexiebegeleiding, trajectbureau, taal- en rekenondersteuning, et cetera.) op het ROC A12 om de studenten te ondersteunen op gebieden waar docenten en SLB'ers onvoldoende kennis van hebben. Hieronder vallen ook externe deskundigen (bijv. van Kentalis, Bartimeüs, et cetera.) die wel een vaste werkplek hebben op het ROC A12. Succes A12 biedt de volgende ondersteuning als er problemen ontstaan:

- studie-ondersteuning;
- persoonlijke (sociaal-emotionele) begeleiding;
- begeleiding bij beperking;
- hulp bij studie- en loopbaankeuze (ROC A12, 9 januari 2014).

Een coördinator van Succes A12 geeft aan dat verzuim vaak een eerste signaal is naar schooluitval. Zodoende heeft Succes A12 veel contact met het verzuimteam en speelt de SLB'er een belangrijke rol om verzuim en andere problematiek te signaleren. Hierin valt nog een verbeterslag te maken, aangezien SLB'ers nog snel geneigd zijn om vanwege tijdgebrek studenten door te verwijzen naar Succes A12. In eerste instantie is het de bedoeling dat de SLB'er zelf met de student kijkt wat hij kan

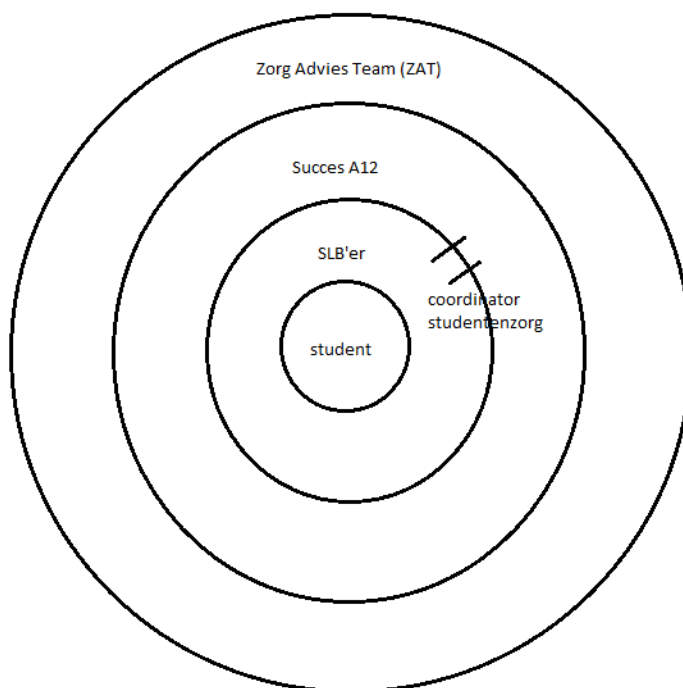
betekenen en pas als de problematiek te 'groot' is, mag de student doorverwezen worden naar Succes A12.

Daarnaast ervaart één van de coördinatoren van Succes A12 nog enkele andere knelpunten binnen Succes A12. Zo zouden de lijnen qua communicatie duidelijker mogen zijn, oftewel meer onderlinge afstemming en het stellen van grenzen, als het gaat om het begeleiden van studenten. Welke taken liggen er nog concreet bij de SLB'er en welke taken vallen onder Succes A12? Dit is van belang, omdat de trajecten niet te lang mogen duren en het de begeleiding ten goede komt als de taken duidelijk zijn.

Een ander aandachtspunt voor de professionals binnen Succes A12 is dat het belang van het behalen van het diploma voor de student voorop staat aan het welzijn van de student. Dit kan een spanningsveld zijn aangezien de meeste professionals met name zijn opgeleid om bij te dragen aan het welzijn van mensen. Tegelijkertijd kan het welzijn verbeteren ook bijdragen aan het behalen van een diploma. Het spanningsveld hierin is hoe ver een medewerker door gaat in het verbeteren van het welzijn van de student. Vragen die op medewerkers binnen Succes A12 af komen, zijn onder andere hoe lang ze door moeten gaan met het begeleiden van een student, waar de begeleiding met de student stopt en wanneer doorverwezen zou moeten worden naar externe deskundigen.

Met deze knelpunten is het voor het beroepskader ook goed dat er onderzoek gedaan wordt naar vsv onder studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek. Op die manier kunnen er concrete aanbevelingen richting Succes A12 gedaan worden die bijdragen aan het begeleiden van deze doelgroep.

Om in beeld te krijgen hoe studenten met problematiek geholpen worden binnen het ROC A12, is figuur 1.1 gemaakt. De binnenste cirkel illustreert de student zelf. De cirkels laten van binnen naar buiten zien wie er om de student heen komen te staan als de student met problematiek te maken heeft. Daarnaast is er nog de coördinator studentenzorg die tussen de SLB'er en Succes A12 in staat. Alle studenten met problematiek van een bepaald opleidingsteam vallen onder de hoede van de coördinator studentenzorg.

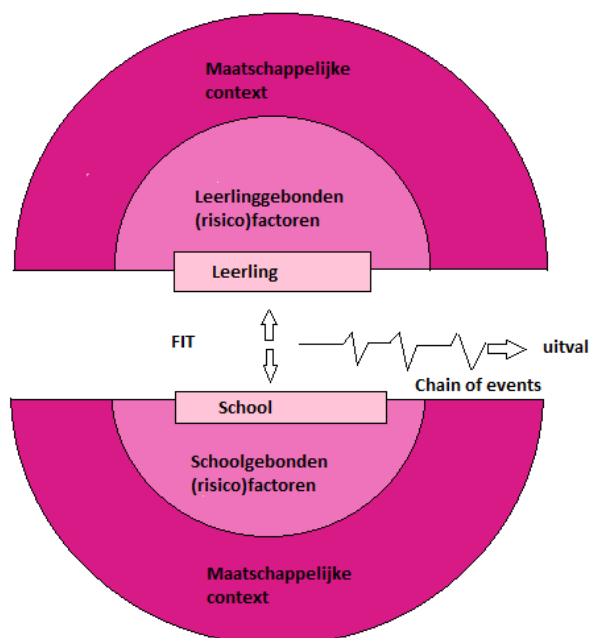
Figuur 1.1 Zorg om de student heen op het ROC A12

1.4 Microniveau

Uit vooronderzoek door middel van telefonische interviews met de vsv'ers van het schooljaar 2012-2013 op het ROC A12 blijkt dat er uiteenlopende redenen zijn voor het voortijdig afbreken van de opleiding. Er waren in dat schooljaar 389 vsv'ers bij het ROC A12. Hiervan is twee derde gebeld in verband met het vooronderzoek, maar er is daadwerkelijk met 158 vsv'ers gesproken, omdat sommigen geen tijd of behoefte hadden aan een interview of omdat de telefoonnummers niet meer klopten.

Een aantal genoemde redenen voor het afbreken van de opleiding zijn: dat sommige opleidingen niet goed in elkaar zitten, er problemen zijn met stageplekken, maar ook was er geregeld sprake van lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek. Deze laatste groep vsv'ers is de doelgroep van het onderzoek. Hiervoor is gekozen aangezien deze groep studenten het beste aansluit bij het vakgebied van de maatschappelijk werker. Bij de andere groepen vsv'ers komt de reden van schooluitval meer te liggen bij de educatieve kant, wat minder aansluit bij de inhoud van het onderzoek. Daarnaast blijkt dat van de 158 gesproken vsv'ers in ieder geval 21 studenten binnen deze doelgroep vallen. Vermoedelijk vallen er nog meer van de gesproken vsv'ers binnen deze doelgroep, aangezien niet alle vsv'er hun 'complete' verhaal verteld hebben.

In dit afstudeeronderzoek zal onderzocht worden wat Succes A12 kan verbeteren om vsv onder studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek terug te dringen. In onderstaande afbeelding (Eimers, 2006, P.18) is te zien wat vsv in de hand werkt. In dit model wordt zowel de kant van de leerling als van de school belicht. In het hart van het schema staat de 'fit' tussen de leerling de school. Dit komt tot stand door zowel leerling- als school gebonden (risico)factoren. Deze factoren worden beïnvloed door een bredere maatschappelijke context, bijvoorbeeld de wijze waarop het Nederlandse onderwijsbeleid is vormgegeven voor de school en voor de leerling elementen als sociale ongelijkheid. Deze 'fit' tussen school en leerling is voortdurend in beweging. Uiteindelijk kan een keten van gebeurtenissen leiden tot schooluitval van de betreffende leerling (Eimers, 2006, P.18).

Figuur 1.2 Wisselwerking tussen leerlinggebonden- en schoolgebondenfactoren op de leerling (Eimers, 2006)

In dit hoofdstuk heeft u kunnen lezen wat de aanleiding is om onderzoek te doen naar voortijdig schoolverlating bij het ROC A12. Het volgende hoofdstuk zal concreet ingaan op de vraagstelling en de onderzoeksmethoden.

Hoofdstuk 2 - Vraagstelling en onderzoeksmethoden

In hoofdstuk 1 heeft u kunnen lezen wat de aanleiding van deze afstudeeropdracht is. In dit hoofdstuk zal duidelijk worden wat de hoofdvraag en deelvragen zijn. Hier zal ook een toelichting op gegeven worden. Daarnaast wordt duidelijk hoe deze vragen beantwoord zullen worden; de onderzoeksmethoden worden toegelicht.

2.1 Inleiding

Allereerst vindt u in dit hoofdstuk de hoofdvraag met een toelichting daarop. Daarbij zijn ook de onbekende begrippen uitgelegd, waardoor de hoofdvraag duidelijk wordt. Vervolgens vindt u een paragraaf met de deelvragen en hun toelichting. Hierdoor wordt duidelijk waarom er voor deze vragen gekozen is. Daarna kunt u lezen wat de doelen zijn. Dus wat de onderzoekers willen bereiken met het uitvoeren van dit onderzoek. De laatste paragraaf gaat over de onderzoeksmethoden. Door deze paragraaf te lezen, weet u hoe het literatuur- en praktijkonderzoek met betrekking tot dit onderzoek vorm gegeven is.

2.2 Hoofdvraag

Hoe kunnen studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek op het ROC A12 dusdanig begeleid worden dat voortijdig schoolverlaten onder deze doelgroep teruggedrongen kan worden?

Toelichting hoofdvraag

Uit eerdere onderzoeken en publicaties is gebleken dat begeleiding aan studenten bijdraagt aan het terugdringen van vsv. Een mooi voorbeeld daarvan is het onderzoek naar de effecten van intensieve coaching op Rijn IJssel. De coaches hielden zich onder andere bezig met het begeleiden van persoonlijke problematiek, huis- en stagebezoeken en maatwerk studiekeuzetrajecten in geval van dreigende uitval. Het effect van een jaar intensieve coaching is substantieel: de kans op voortijdig schoolverlaten na 1 jaar coaching wordt verminderd met ruim 40 procent: van 17 naar 10 procentpunt. De effecten na twee jaar intensieve coaching op voortijdig schoolverlaten zijn nog iets groter: van 22 naar 14 procentpunt (Ministerie van OCW, 21 februari 2013).

Aangezien een lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele beperking een risicofactor is die vsv in de hand kan werken, is het van belang om te onderzoeken hoe deze doelgroep dusdanig begeleid kan worden, om vsv terug te dringen.

Psychiatrische problematiek:

Alle diagnoses die binnen de DSM 5² vallen.

Lichamelijke problematiek:

Alle studenten die (chronisch) last hebben van lichamelijke problematiek. Dat kan variëren van een chronische beperking, bijv. als iemand in een rolstoel zit, tot een blessure die het volgen van de opleiding in de weg zit.

² DSM 5 is een systeem waarmee psychiaters diagnosticeren van welke psychiatrische stoornis er sprake is bij een cliënt

Sociaal-emotionele problematiek:

Alle problematiek die van invloed is op de draaglast-, draagkracht- en draagvlakfactoren van de student.

VSV = Voortijdig schoolverlaten:

Iedereen onder de 23 jaar die geen startkwalificatie heeft en voortijdig zijn opleiding afbreekt en het onderwijs verlaten heeft.

2.3 Deelvragen

In de vorige paragraaf werd de hoofdvraag gesteld en een toelichting daarop gegeven. Hieronder is te lezen welke deelvragen er in dit onderzoek aan de orde komen, hoe ze beantwoord zullen worden en wat de doelen van de vragen zijn.

- *Welke preventieve maatregelen zijn er om voortijdig schoolverlaten terug te dringen en in hoeverre sluiten deze aan bij studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek?*

Er wordt antwoord gegeven op deze deelvraag door een literatuurstudie naar voortijdig schoolverlating te doen. Daarbij wordt gekeken naar het regulier onderwijs en naar studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek. Het doel van deze deelvraag is het inzichtelijk maken van de preventieve maatregelen die er zijn om voortijdig schoolverlating terug te dringen. Daarbij zal gekeken worden naar de aansluiting bij de doelgroep. Er wordt ook ingezoomd op welke preventieve maatregelen er op het ROC A12 ingezet worden. Met deze deelvraag wordt vanuit de literatuur bekeken wat nodig is. De gevonden informatie wordt vervolgens gebruikt als basis voor de interviews en vormt de koppeling naar wat studenten zelf aangeven nodig te hebben en wat begeleiders aangeven dat er nodig is.

- *Wat vinden studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek nodig aan begeleiding om hun opleiding te kunnen afronden?*

Deze deelvraag wordt beantwoord door de interviews die met studenten gehouden worden. Er zullen studenten geïnterviewd worden die een opleiding volgen en hinder ondervinden van lichamelijk, psychiatrisch en/of sociaal-emotionele problematiek. Daarnaast worden er studenten geïnterviewd die gestopt zijn met hun opleiding. De interviews zijn met name gericht op wat studenten met lichamelijk, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek nodig hebben aan begeleiding om hun opleiding af te kunnen ronden. Misschien zullen de interviews niet het antwoord geven in de richting die van tevoren verwacht wordt, maar er zal hoe dan ook een antwoord uit gaan komen.

- *Welke aanpak hanteren medewerkers van zorgteams om studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek te begeleiden?*

Deze deelvraag is gericht op het houden van interviews met medewerkers van het zorgteam op het ROC A12 en het ROC Midden-Nederland. Door deze interviews wordt in kaart gebracht welke aanpak medewerkers van zorgteams hanteren om studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek te begeleiden. Er is voor gekozen om deze interviews ook op het ROC Midden-Nederland te houden, zodat er een vergelijking gemaakt kan worden tussen de gehanteerde aanpak op deze school en de gehanteerde aanpak op het ROC A12. Dit kan helpend zijn voor het schrijven van aanbevelingen richting Succes A12. Net zoals bij het beantwoorden van deelvraag 2 zal hier misschien niet het antwoord uitkomen dat van tevoren beoogd wordt, maar er zal een antwoord uitkomen waar conclusies uit getrokken kunnen worden.

2.4 Doelen

In de vorige paragrafen heeft u kunnen lezen wat de hoofdvraag is en de deelvragen zijn. Bij deze vragen hoort natuurlijk een doelgroep. Hieronder staat daar een korte toelichting over. Er is te lezen op welke doelgroep dit onderzoek gericht is. Daarnaast is dit onderzoek met een doel geschreven, deze doelen vindt u ook in onderstaande paragraaf met het beoogde resultaat.

Doelgroep

In dit onderzoek is de doelgroep; studenten die wegens omstandigheden hun opleiding voortijdig beëindigen, wat inhoudt dat ze geen startkwalificatie hebben. Het voortijdig afbreken van de opleiding kan diverse redenen hebben. Het gaat hier om mbo studenten tussen de 16 en 23 jaar. Dit onderzoek is inhoudelijk gericht op studenten die last ondervinden van bepaalde problematiek. Dan gaat het om lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek. De studenten zijn naar problematiek onderverdeeld in verschillende clusters, zodat duidelijk is wanneer het om welke studenten met welke problematiek gaat. Aangezien hier op het ROC A12 gebruik van wordt gemaakt, gebruiken wij het ook in ons onderzoek. Deze clusters worden niet alleen op het ROC A12 gebruikt, maar ook in het speciaal onderwijs. De clusters staan hieronder op een rijtje:

- Cluster 1: blinde, slechtziende kinderen;
- Cluster 2: dove, slechthorende kinderen;
- Cluster 3: gehandicapte en langdurig zieke kinderen;
- Cluster 4: kinderen met stoornissen en gedragsproblemen (Rijksoverheid, z.d.).

Daarnaast zijn er verschillende groepen vsv'ers. Er zijn de meer klassieke risicoleerling en de meer geruisloze risicoleerling die de school voortijdig verlaten. Er zijn bepaalde risicokenmerken die voortijdig schoolverlaters kunnen typeren, zoals een afkomst uit een gebroken gezin, een allochtone afkomst, laagopgeleide ouders, spijbelen, blijven zitten, zitten op het vmbo, in aanraking geweest zijn met de politie etc. Dit zijn de meer klassieke risicoleerlingen. Er zijn studenten die inderdaad met één of meer van deze factoren te maken hebben en daardoor voortijdig het onderwijs verlaten. Dit is ongeveer één derde van alle schoolverlaters. Deze groep bestaat weer uit twee groepen, namelijk; de 'niet-kunners' en de 'verhinderden'. De 'niet-kunners' zijn niet in staat om een startkwalificatie te halen. Ze hebben de capaciteit niet. Tot deze groep behoren studenten van het Praktijkonderwijs en een deel uit het vmbo en mbo niveau 1. Het gaat bij deze groep minder vaak om gedragsproblemen en/of problemen thuis, maar meer om leerproblemen.

De tweede groep heeft dus wel de capaciteit om het vmbo af te maken, maar dit lukt wegens bepaalde problemen niet. Het gaat hierbij vaak om de meer complexe problematiek. Deze jongeren hebben vaak al een moeilijke schoolloopbaan achter de rug. Daarbij is het wel goed om te beseffen dat de jongere ook zelf een factor is. Hij of zij heeft vaak een aandeel in zijn of haar problemen en kan ze vaak ook deels of helemaal oplossen of verergeren. Deze groepen hebben komen overeen op het punt dat er factoren zijn die het moeilijk of onmogelijk maken om 'normaal' onderwijs te volgen en een diploma of een startkwalificatie te behalen (Eimers, 2006).

Doelen

Naar aanleiding van dit onderzoek zijn een aantal doelen opgesteld. Deze zijn:

- *Door middel van dit onderzoek is eind april duidelijk wat er in de zorgteams op het ROC A12 nodig is om studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek zo goed mogelijk te ondersteunen, zodat voortijdig schoolverlaten in deze doelgroep teruggedrongen wordt.*
- *Tevens is eind april duidelijk wat studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek nodig hebben om hun opleiding af te kunnen ronden zonder tussentijdse schooluitval.*

Beoogde resultaten

Aan het eind van dit onderzoek is het beoogde resultaat dat er aanbevelingen gedaan kunnen worden richting Succes A12, zoals in de doelen hierboven te lezen is. Deze aanbevelingen zullen specifiek gericht zijn op Succes A12 om de effectiviteit te vergroten in het kader van het terugdringen van vsv. Aan de hand van dit onderzoek kan aangetoond worden wat Succes A12 bijdraagt aan het terugdringen van vsv en wat er eventueel moet veranderen om het terugdringen van vsv te bevorderen. Kortom; wat moet er behouden blijven aan begeleiding en welke elementen kunnen er nog toegevoegd worden.

2.5 Onderzoeksmethoden

In bovenstaande paragrafen staat beschreven wat de onderzoeksvragen, doelgroep en doelen zijn. In de paragraaf hieronder is te lezen met behulp van welke werkwijze dit vorm krijgt. Dus welke onderzoeksmethoden worden gebruikt en hoe dit onderzoek valide en betrouwbaar is.

2.5.1 Werkwijze

Door dit onderzoek komt er zicht op wat er bij Succes A12 nodig is om vsv terug te dringen onder studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele beperking. In dit onderzoek wordt dat in kaart gebracht door literatuur- en praktijkonderzoek.

In het literatuuronderzoek zal ingegaan worden op de vraag in hoeverre er preventieve maatregelen zijn om vsv te voorkomen. In het praktijkonderzoek zal ingegaan worden op de vragen welke aanpak medewerkers van het zorgteam hanteren om studenten met een beperking te begeleiden en wat studenten nodig vinden aan begeleiding om hun opleiding af te kunnen ronden zonder tussentijdse uitval. In dit gedeelte zal gebruik gemaakt worden van interviews. Hieronder staan deze onderzoeksmethoden uitgebreid beschreven.

2.5.2 Onderzoeksmethoden - Literatuuronderzoek

Voor dit literatuuronderzoek wordt onderzocht in hoeverre er preventieve maatregelen zijn om vsv terug te dringen. Daarnaast wordt er bekeken in hoeverre deze eventuele maatregelen aansluiten bij de studenten met lichamelijk, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek. Kortom: er wordt onderzocht wat wel en wat niet werkt.

Hiervoor worden bestaande interventies gezocht. Deze interventies worden direct gescreend op de toepassing voor de doelgroep. De verwachting is dat deze interventies bepaalde werkzame overeenkomsten zullen hebben. Dit wordt onderzocht door voor elke interventie een hoofdlabel en een aantal sublabels te formuleren. Door deze labels op een rij te zetten en te vergelijken, zullen er met behulp van literaire onderbouwing mogelijk werkzame factoren gevonden worden, waarop deze factoren verwerkt kunnen worden in de aanbevelingen richting ROC A12.

In dit onderzoek is ervoor gekozen om een literatuuronderzoek te doen, om zicht te krijgen op de maatregelen die op macroniveau gemaakt zijn en hoe deze uitwerken op microniveau.

De betrouwbaarheid van dit onderzoek is behoorlijk hoog. De onderzoeksvragen zijn duidelijk en concreet. De begrippen in de hoofdvraag zijn toegelicht door middel van een definitie. Hierdoor is het mogelijk dat iemand die niet met het onderwerp bekend is dit literatuuronderzoek ook uit zou kunnen voeren. Dit deel van het onderzoek is valide, omdat er al onderzoek naar het onderwerp gedaan is. Hierdoor is er verschillende betrouwbare informatie beschikbaar. Daarnaast is het een afgebakend onderwerp. Hierdoor is het duidelijk naar welke informatie gezocht wordt. Het is belangrijk dat er literatuur op microniveau onderzocht wordt die toegespitst is op studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek, omdat er op die manier duidelijk wordt wat bij soortgelijke scholen wel en niet werkt. Om de betrouwbaarheid van de bronnen binnen de perken te houden, is ervoor gekozen om met een diversiteit van bronnen te werken. Zo wordt er gebruik gemaakt van internetbronnen, literatuur uit boeken, brochures, etc. Op die manier wordt er voorkomen dat er een eenzijdig beeld en een gekleurde mening in het onderzoek komt.

Er zijn een aantal risico's verbonden aan het doen van literatuurstudie. Eén van de risico's is het eenzijdig belichten van de vraag. Dit risico wordt kleiner naar mate het onderzoek breder wordt, daarom is het belangrijk dat er naar literatuur gezocht wordt op alle niveaus. Het is belangrijk dat wij onbevooroordeeld op zoek gaan naar informatie, zodat er antwoord gegeven kan worden op de vraag en er aanbevelingen gedaan kunnen worden richting het ROC A12. Verder is het van belang dat er gelet wordt op het gebruik van betrouwbare bronnen. Het is goed om te kijken hoeveel schrijvers meegewerkt hebben aan de informatie en door wie het gepubliceerd is.

2.5.3 Onderzoeksmethoden - Praktijkgericht onderzoek

Naast een literatuuronderzoek is er voor gekozen om het praktische deel vorm te geven door interviews te houden, om een zo gedetailleerd mogelijk beeld te krijgen van de behoefte van de studenten. Ook is het makkelijker om achter dieperliggende thema's te komen dan bij bijvoorbeeld een enquête. Er komen vaak persoonlijke en emotionele aspecten aanbod. Er is gekozen om half gestructureerde interviews te houden, omdat daarbij de onderwerpen en de belangrijkste vragen vast liggen. Daarbij ben je vrij om af te wijken van de vraagvolgorde en vraagformulering als dat beter uitkomt. Er kan doorgevraagd worden, wanneer dat nodig is. In deze interviewvorm laat je je dus inspireren door wat de geïnterviewde vertelt, maar er wordt wel in de gaten gehouden of alle vragen of topics aanbod komen (Baarda et al., 2013).

Door middel van de interviews willen we antwoord geven op de volgende twee deelvragen: welke aanpak hanteren medewerkers van zorgteams op het ROC A12 om studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek te begeleiden? En wat vinden studenten nodig, wat is hun behoefte aan begeleiding om hun opleiding te kunnen afronden?

De volgende mensen worden geïnterviewd:

- Studenten met een beperking (aantal: minimaal 6).
- Studenten die gestopt zijn met hun opleiding (aantal: minimaal 6).
- Medewerkers van succes A12 (aantal: minimaal 2).
- Medewerkers van een zorgteam van een andere ROC (aantal: minimaal 2).

Er is voor gekozen om eerst studenten te interviewen, zodat er een voedingsbodem is om verder te gaan met de interviews van de medewerkers. Op die manier is al duidelijk wat er onder studenten speelt en wat ze nodig hebben aan begeleiding om hun opleiding goed af te kunnen ronden.

Er zitten een aantal voor- en nadelen aan het houden van interviews. De voordelen zijn: er kan doorgevraagd worden naar de motieven, de waaromvraag kan gesteld worden, de vragenlijst is niet dwingend en de resultaten zijn echt. Er zijn echter ook een aantal nadelen: de resultaten zijn indicatief en niet representatief, de manier van vragen stellen is niet gestandaardiseerd, waardoor antwoorden niet altijd eenduidig zijn. De antwoorden kunnen dus verschillen per geïnterviewde (Rijksoverheid, z.d.). De betrouwbaarheid van dit deel van het onderzoek is behoorlijk hoog, omdat een andere onderzoeker dit onderzoek ook uit zou kunnen voeren. De begrippen en interviewvragen zijn duidelijk.

De validiteit in dit deel van het onderzoek is behoorlijk hoog, omdat duidelijk is welke interviewvorm er gebruikt gaat worden. Daarnaast staan de interviewonderwerpen van te voren grotendeels vast en deze zijn duidelijk, waardoor we kunnen meten wat we willen weten. De validiteit zou aangetast kunnen worden wanneer medewerkers of studenten sociaal wenselijke antwoorden geven. Hier kunnen de interviewers zelf echter iets aan doen, door de interviews zo te houden, dat de kans op sociaal wenselijke antwoorden zo klein mogelijk wordt. Daarnaast is het mogelijk dat we stuiten op weerstand, dat medewerkers of studenten niet aan de interviews willen meewerken. Verder is ervoor gekozen om de interviews op te nemen, zodat er meer aandacht is voor het interview zelf en het interview later nog terug geluisterd kan worden. Het volledig uitschrijven wordt hierdoor ook mogelijk. Dit vergroot de validiteit.

Hierboven staan al een aantal risico's beschreven die ook bij de validiteit horen, zoals de kans op sociaal wenselijke antwoorden en weerstand tijdens een interview. Tevens moet er rekening

gehouden worden met het feit dat het uitwerken van de interviews veel tijd in beslag neemt en dat gemaakte afspraken afgezegd kunnen worden.

Bovenstaande risico's worden beperkt door aan het begin van het interview de geïnterviewde te laten weten dat het gewenst is om open en eerlijk te zijn. Daarbij zal er benoemd worden dat het interview volledig anoniem is. Dit zal bijdragen om de sociaal wenselijkheid in de antwoorden te verminderen. Als dit er nog in zou zitten, zou de informatie niet valide zijn, omdat ze niet overeen komt met de werkelijkheid. De informatie is wel betrouwbaar, omdat er een grote kans is dat de geïnterviewde elke keer bij die vraag hetzelfde antwoord zal geven (Baarda et al., 2013). Daarnaast wordt er met zeven geïnterviewden afspraken gemaakt. Bij één afspraak wordt erbij gezegd dat diegene een reserve is voor het geval er iemand afzegt of niet op komt dagen. Zo zullen er dus zeven afspraken gemaakt worden, waarvan er zes doorgaan voor het onderzoek.

Dit hoofdstuk is ingegaan op de vraagstelling, waar dit onderzoek op ingaat. Daarnaast is duidelijk geworden hoe deze onderzoeksvragen beantwoord worden met behulp van bepaalde methoden. In de volgende hoofdstukken wordt per hoofdstuk op een deelvraag ingegaan en deze wordt uiteindelijk beantwoord. Daarna volgen de conclusie en de aanbevelingen van dit onderzoek.

Hoofdstuk 3 - Preventieve maatregelen

In hoofdstuk 2 heeft u kunnen lezen wat de hoofdvraag is, de deelvragen zijn en de toelichting daarop. Daarnaast heeft u in de beschrijving van de onderzoeksmethoden kunnen lezen dat deelvraag 1 hoofdzakelijk beantwoord wordt door literatuurstudie. Dat is in dit hoofdstuk te lezen.

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft vanuit de literatuur welke preventieve maatregelen er zijn voor studenten met lichamelijk, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek. Om niet alleen maar droge stukken tekst te presenteren, zijn de maatregelen geanalyseerd en de bevindingen daarover beschreven in dit hoofdstuk. Er is een matrix opgenomen die een overzicht geeft van de analyse van de maatregelen, waarin per interventie te lezen is welke labels kenmerkend zijn voor de interventie. Tevens staat er beschreven wat er gedaan wordt voor studenten met een chronische beperking, zodat alle maatregelen voor de doelgroep van het onderzoek aan bod komen. Ook wordt er beschreven welke interventies het ROC A12 gebruikt. Tot slot is er in een tussenconclusie te lezen wat er te zeggen is over eerder besproken interventies.

3.2 Deelvraag 1

Deelvraag 1 - Welke preventieve maatregelen zijn er om voortijdig schoolverlaten terug te dringen, die aansluiten bij studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek?

Om deelvraag 1 te kunnen beantwoorden, is er voor gekozen om literatuuronderzoek te doen. Voornamelijk, over welke preventies er al zijn voor studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek. Hoe er precies naar de literatuur gezocht is, is te lezen in hoofdstuk 2 in paragraaf 2.4. Er is gekozen voor deze deelvraag om van macroniveau tot en met microniveau in te zoomen op de diverse maatregelen die er voor de doelgroep van het onderzoek zijn om vsv terug te dringen. In dit hoofdstuk en in bijlage 2 wordt een breed beeld geschetst van maatregelen op vsv-gebied.

3.3 Algemeen

Er bestaat niet zoiets als een standaard vsv'er. Het is niet zo dat iemand die aan een bepaald lijstje met kenmerken voldoet uiteindelijk vsv'er wordt. Wel zijn er bepaalde risicofactoren die vsv in de hand kunnen werken. Hierbij valt te denken aan een instabiele thuissituatie, gedragsproblematiek, een lichamelijke beperking, et cetera. Wijk geeft aan dat vsv'ers globaal in twee categorieën kunnen worden ingedeeld (2009):

1. 'De klassieke risicoleerling: jongeren die te maken hebben met condities die het zeer moeilijk maken om onderwijs te volgen. Deze groep valt weer uiteen in:
A. Niet-kunners: het vermogen om een startkwalificatie te halen ontbreekt;
B. Verhinderden of (WRR, 2009) 'overbelasten': het vermogen om een startkwalificatie te halen is misschien wel aanwezig, maar de omstandigheden beletten dat.
2. De opstapper: jongeren zonder probleemgeschiedenis die door een combinatie van push- en pullfactoren toch het onderwijs verlaten. Oorzaak van uitval ligt vooral in het onderwijs zelf. Deze categorie wordt ook wel 'geruisloze uitvallers' genoemd. De uitval valt vooraf namelijk bijna niet te voorspellen (Van Rooij et al., 2010)'.

In de deelvraag wordt specifiek gesproken over studenten met bepaalde problematiek. Hieronder vallen alle studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek. Deze studenten vallen met name onder de categorie klassieke risicoleerling, aangezien ze bij voorbaat al te maken hebben met condities die het moeilijk maken om onderwijs te kunnen volgen. Een uitzondering hierop zijn studenten met sociaal-emotionele problematiek waar ze in het verleden geen last van hebben gehad of studenten die op latere leeftijd last hebben gekregen van bepaalde lichamelijke problematiek. Deze studenten zouden ook onder de categorie opstapper geplaatst kunnen worden waarbij de uitval met name te maken heeft met een situatie als de school niet preventief signaleert.

Landelijk zijn er heel veel maatregelen, interventies en projecten, die inzetten op het terugdringen van vsv. Op macroniveau zijn er maatregelen doorgevoerd (zie hoofdstuk 1, Aanleiding) en deze worden op mesoniveau (niveau van instellingen en scholen) omgezet in projecten en interventies. Deze projecten zijn in dit hoofdstuk geselecteerd op relevantie voor de doelgroep van de deelvraag. Er zijn maatregelen en projecten te vinden die algemeen gericht zijn op het terugdringen van vsv, het voortgezet onderwijs of het versoepelen van de overgang van vmbo naar mbo. In paragraaf 3.2 wordt verder ingegaan op maatregelen, interventies en projecten die specifiek gericht zijn op de doelgroep van het onderzoek. Vervolgens worden in een matrix en een grafiek de mogelijk beschermende factoren geduid. Er wordt gesproken over 'mogelijk' beschermende factoren, aangezien de meeste interventies niet op hun effecten onderzocht zijn. Tevens wordt hier een samenvatting van gegeven. Tot slot wordt er in dit hoofdstuk nog ingegaan op de combinatie van regulier onderwijs en studenten met een functiebeperking. Aan het einde van het hoofdstuk wordt een tussenconclusie gegeven.

3.4 Regulier onderwijs (mbo) en studenten met een functiebeperking

Het ministerie van OCW hanteert de volgende definitie voor een functiebeperking in het onderwijs: 'Onder functiebeperkingen en chronische ziekten wordt verstaan elke lichamelijke, zintuiglijke of andere stoornis die de studievoortgang vertraagt. Dat kunnen visuele, auditieve en motorische handicaps zijn, stoornissen in taal (dyslexie), rekenen (dyscalculie), spraak, uithoudingsvermogen, geheugen-/concentratievermogen en orgaanfuncties, maar ook fobieën, depressies, epilepsie, reuma, M. E., chronische RSI en zware migraine.' (Stapel, 2007, pp. 19-22).

Deze groep studenten loopt meer risico op studievertraging, maar ook op vsv. Hierbij spelen natuurlijk meer factoren een rol die uitval in de hand werken, maar een functiebeperking is wel een grote risicofactor bij schooluitval. Enkele andere factoren die (voortijdig) schooluitval in de hand werken, zijn een instabiele thuissituatie, weinig motivatie, et cetera.

Er zijn enkele wetten die de positie van studenten met een functiebeperking versterken. Dat is onder andere de Wet Gelijke Behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (hierna genoemd WGB gh/cz) (Donner, 2003). Deze wet zorgt ervoor dat studenten niet op grond van hun functiebeperking geweigerd mogen worden op een school. Als de student voldoet aan de inschrijvingsvoorwaarden, moeten ze daadwerkelijk ingeschreven worden. Dit gebeurt echter nog niet altijd blijkt uit een ander interview met een oud-student. Ze werd vanwege haar epilepsie op verschillende scholen geweigerd. De scholen dachten dat ze niet bekwaam genoeg was en/of waren bang. Ze vertelde: *'Ik heb geen gesprekken meer gehad met het ROC. Toendertijd heb ik met mijn moeder en mevrouw de V. uitgezocht. Ok, ja waar ga ik nu heen. Ik heb wel weer verschillende scholen bekeken, maar dat ging weer op z'n elf-en-dertigst of ze wouden je weer niet aannemen. O nee, het mag officieel niet nee, maar ze schoppen je zo aan de kant'*.

Verder is de school op grond van deze wet verplicht aanpassingen te doen, zo lang deze een evenredige belasting voor de school zijn. Hieronder vallen ook aanpassingen met betrekking tot het lopen van stage en andere buitenschoolse activiteiten. Als de school en de student er niet uitkomen over de belastbaarheid van de aanpassingen, kunnen ze naar de Commissie Gelijke Behandeling

(CGB) stappen. Er is bijvoorbeeld een student van het ROC A12 geïnterviewd die zeer slechtziend is. Zij vertelde: *‘ En ik heb ook gevraagd of de bordjes op de deuren groter konden, toen hebben ze een keer wit papier op een licht raam geplakt. Ik zeg ja, maar dat helpt toch niet. Dan komt er licht achter. Ja, dat helpt niks. Toen zei ik van: kun je op de deur doen, maar toen zei ze dat mag niet van de schoonmakers. Ik denk nou; kom op, jullie zijn het ROC. Schoonmakers zijn van buiten dus’.*

Daarnaast is er nu nog de leerlinggebonden financiering (hierna te noemen LGF) beschikbaar voor het MBO, maar dat verandert vanaf augustus 2014 in de Wet op passend onderwijs (Opstelten, 2012). De Wet op passend onderwijs houdt in dat de school voor iedere leerling ‘zorgplicht’ heeft en voor een passend onderwijsarrangement moet zorgen (Harinck, van de Ven & Willemse, 2012). Deze wet is van toepassing op kinderen en jongeren van 2 tot 23 jaar en heeft betrekking op alle reguliere en speciale onderwijsvoorzieningen die kunnen bijdragen aan een succesvolle schoolloopbaan. De hoofdlijnen van de wet zien er als volgt uit:

- studenten krijgen zo goed mogelijk onderwijs;
- ouders zijn betrokken bij hun kind op school;
- docenten zijn goed toegerust;
- scholen werken samen met jeugdzorg en gemeenten;
- doelmatige investeringen.

3.5 Landelijke interventies

Er is al veel onderzoek gedaan naar vsv en er zijn daaruit voortvloeiend al een scala aan preventieve maatregelen in werking gesteld of getest op hun werkzaamheid. Voor het onderzoek zijn zo’n 25 maatregelen geselecteerd op relevantie. Bij het selecteren van deze voorbeeldprojecten is gekeken of deze aansluiten bij de doelgroep en of het geen projecten zijn die algemeen bedoeld zijn om vsv tegen te gaan. Het gaat dus om specifieke maatregelen die bedoeld kunnen zijn voor de doelgroep, studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek. De woorden die een indicatie gaven voor de selectie zijn: kwetsbare jongeren, psychosociale problematiek, sociaal-emotionele problematiek, gedragsproblematiek, multiproblematiek, etc. Een groot aantal van deze interventies zijn gevonden via de website ‘aanval op schooluitval’, een initiatief van het ministerie van OCW. Om de volledigheid van de interventies te waarborgen, is er ook via andere databases gezocht naar mogelijke interventies voor de doelgroep. Via deze weg zijn enkele nieuwe interventies gevonden, maar de meeste interventies waren ook te herleiden via ‘Aanval op schooluitval’. Via deze website is een database te vinden waarin bijna alle interventies vermeld staan, met uitleg en eventueel een link naar de desbetreffende website van de interventie. De website ‘aanval op schooluitval’ is een initiatief van het ministerie van OCW. Interventies die onder andere zijn geselecteerd: Amsterdamse Plusschool, Gilde Praktijkopleidingen Venlo, Go 4it!, Pluscoach; coach voor overbelaste jongeren, Project Doorbraak, Stichting Mytikas, et cetera. Een korte beschrijving van deze en de andere interventies zijn te vinden in bijlage 2. Om de hoeveelheid aan informatie over de verschillende interventies inzichtelijker te maken, is hieronder een matrix weergegeven van alle geselecteerde interventies waarin op de linker as alle interventies onder elkaar staan en op de rechter as alle mogelijk beschermende factoren achter elkaar staan. In deze matrix is terug te zien, welke mogelijke beschermende factoren veel voorkomen en welke meer specifiek zijn voor een bepaalde interventie. Deze gegevens worden vervolgens gebruikt om te vergelijken met wat Succes A12 al inzet aan begeleiding en waarmee de begeleiding van Succes A12 nog verder aangevuld zou kunnen worden.

Op de volgende pagina is een matrix te zien. Daarin is af te lezen, welke preventieve maatregelen er landelijk ingesteld zijn om vsv terug te kunnen dringen. In de matrix is te zien welke maatregelen er zijn, welke factoren daarbij belangrijk zijn en hoe vaak deze kenmerkende factoren bij de verschillende interventies voorkomen. Na de matrix staat een uitgebreide toelichting over wat de matrix meer inhoudelijk zegt.

Interventies	Competenties aanleren	Integratie en participatie	Gericht op behalen van diploma	Leven op de rails zetten	Kleine groepen	Individuele begeleiding	Doelen opstellen	Vrijwilligers	Systeemgerichte aanpak	Schoolverzuim	Maatwerk/persoonlijke aanpak	Outreachend	Focus op positieve	Multiculturele achtergrond	Scholing	Oplossingsproces sturen	Mutidisciplinair	Inzet preventieve maatregelen	Praktische handreiking	Observatie en training	Vinden/behouden van werk	Tussenstop vbmo naar mbo	Structurele en duurzame opvang	Ondersteuning van expertisecentrum	Heropvoeding en discipline
Amsterdamse plusschool	X	X	X	X	X	X																			
Gilde praktijkopleidingen	X		X		X	X	X	X									X	X							
Go4iti	X																								
Plusschoach		X	X						X																
Project doorbraak																									
Stichting Mytikas	X						X																		
Zuidplein initiatief			X								X			X											
Coach Deventer																									
Gedragswerk										X						X									
Kamers met Kansen	X		X																						
PlusPunt			X			X																			
Snel terug naar school is beter																									
MaatwerQ			X																						
Talentbanen																									
Almeerkans	X								X																
Coach4more								X																	
Pitstop						X																X			
Flex college			X																				X		
Wijkscholen Rotterdam																									
Project M@zi			X						X									X							
Mogroep: SMW			X						X																
Aan de slag	X		X																		X				
2GeThere	X																								
Time-4-you	X		X				X																		
Nieuwe kans																									X

Matrix 1.1 Overzicht van interventies voor de doelgroep

3.6 Toelichting op de matrix met preventieve maatregelen

In bovenstaande matrix zijn de verschillende interventies op een rij gezet met de bijbehorende labels. Hierdoor is per interventie inzichtelijk welke kenmerken daarbij horen. Bij sommige interventies is dit een enkel kenmerk en sommige interventies zijn wat uitgebreider. Hier kun je bijvoorbeeld kijken naar de Gilde praktijkopleidingen. Zij hebben vier verschillende kenmerken, terwijl de interventie ‘nieuwe kans’ er maar één heeft.

Daarnaast is er te zien dat er een aantal kenmerken vaker terugkomen. Hierbij gaat het onder andere om het competenties aanleren, gericht op het behalen van een diploma, individuele begeleiding en systeemgerichte aanpak. Hierbij kan de vraag gesteld worden waarom sommige interventies vaker voorkomen dan de ander. Wellicht betekent dit dat het voor de hand liggende interventies zijn of misschien zijn de interventies makkelijk uit te voeren.

Bij het competenties aanleren en het gericht zijn op het behalen van een diploma is het opvallend dat deze twee labels tegenstellingen lijken. Bij het aanleren van competenties wordt er actief met de betreffende student aan de slag gegaan, zodat diegene vaardig wordt in competenties waardoor zijn zelfredzaamheid vergroot wordt. Bij het gericht zijn op het behalen van een diploma wordt er begeleiding geboden, maar meer ook niet. Hierbij lijkt het erop dat men dus niet op de toekomst gericht is. Bij een korte termijn strategie zorgen de scholen ervoor dat hun studenten het gewenste resultaat behalen, maar er is geen sprake van een lange termijn strategie waar de maatschappij, de arbeidsmarkt en de student ook daadwerkelijk iets aan heeft. Er zijn genoeg jongeren die meer in hun mars hebben dan alleen het bemachtigen van het papiertje.

Er is bij vier interventies sprake van een combinatie van onder andere deze twee kenmerken. Bij zeven interventies, die wel gericht zijn op het behalen van een diploma, is er geen aandacht voor het competenties aanleren. Het gericht zijn op het behalen van een diploma is erg in het hier en nu, terwijl er bij het aanleren van competenties meer gewerkt wordt aan de toekomst. Dit is opvallend, omdat het er hierbij om gaat of studenten een diploma halen en daarna is simpelweg de opleiding afgerond of worden er competenties aangeleerd, waar ze de rest van hun leven profijt van hebben. Het zou kunnen betekenen dat er hier sprake is van het lange termijn denken. Het is aannemelijk dat studenten door het aanleren van competenties waarschijnlijk eerder werk zullen vinden en ook beter in staat zullen zijn om dit te behouden. Deze lijn zou je nog verder door kunnen trekken. De groep studenten die extra begeleiding nodig heeft tijdens hun opleiding krijgen vaak in hun verdere loopbaan te maken met een jobcoach. De vraag is of deze jobcoach nog nodig is, als deze studenten op het mbo al de nodig competenties aangeleerd hebben. Op de lange termijn heeft het aanleren van competenties dus ook financiële voordelen, omdat het kostenplaatje voor jobcoaching een stuk kleiner wordt.

Hierop is van toepassing of een school de studenten simpelweg ‘voedsel’ geeft om hun opleiding af te kunnen ronden en hun diploma te halen of leert de school hun studenten hoe ze aan dat ‘voedsel’ kunnen komen, zodat ze niet alleen hun opleiding halen, maar er de rest van hun leven ook nog iets aan hebben. Daarbij wil het niet zeggen, dat er tijdens de studie in het geheel niet aan competenties gewerkt wordt. Bij veel scholen is dit namelijk opgenomen in het curriculum, in het kader van competentiegericht onderwijs. Daardoor wordt er dus met behulp van de verschillende vakken gewerkt aan competenties die gericht zijn op beroep, burgerschap en maatschappij.

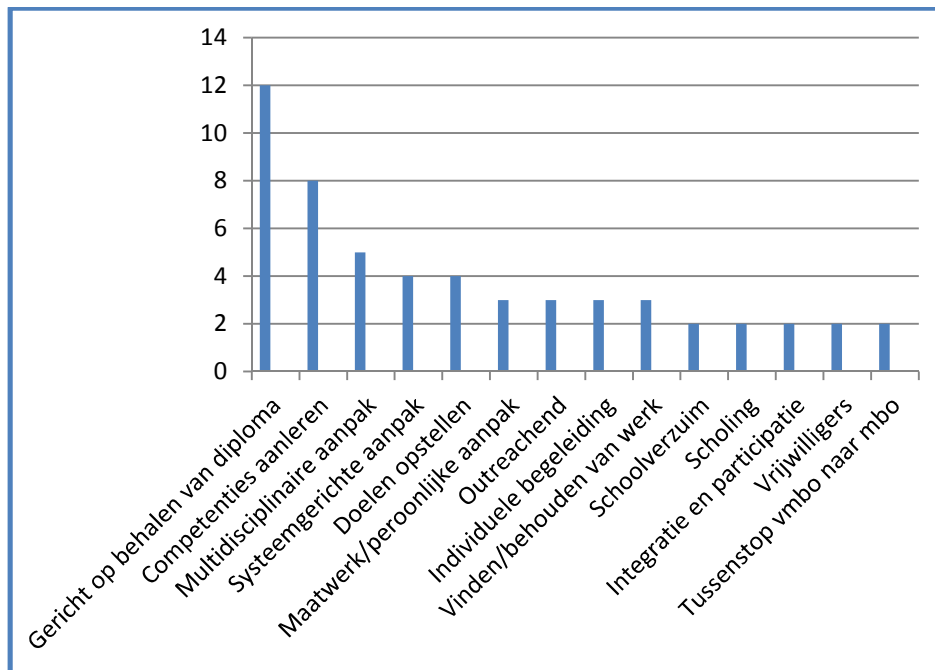
Een hierbij aansluitend kenmerk is het doelen opstellen. Er zijn vier interventies, zoals aan het begin van de tweede alinea genoemd, die zich onder andere daarop richten. Dit is vergelijkbaar met het aanleren van competenties. Door de doelen zouden namelijk competenties aangeleerd kunnen worden. Hierdoor sluit deze competentie aan bij het aanleren van competenties. Daarbij is het wel van belang dat de student zelf aan deze doelen wil werken, omdat dit het proces bevordert. Als de begeleider zelf denkt dat bepaalde doelen belangrijk zijn om te behalen, zal dit een stuk stroever verlopen dan wanneer de student ook achter die doelen staat of zelfs gemotiveerd is (Vansteenkiste, Simons, Lens, & Soenens, 2004, P. 117 - 128). Hier zou ook de motiverende gespreksvoering voor in gezet kunnen worden, wanneer een student niet uit zichzelf gemotiveerd is. Daarbij kan het helpen om oplossingsgericht te werken, omdat de student dan vertrouwen krijgt in zijn eigen kunnen. In de

therapie gaat de aandacht voornamelijk naar de oplossing in plaats van naar het probleem (Bartelink, 2013). Dit zou kunnen helpen, wanneer dit gebruikt wordt in de begeleiding van studenten.

Daarbij is het ook goed om te bedenken dat studentenn zich nog in verschillende fasen van de ontwikkeling kunnen bevinden. Dit betekent dat de docent en ouder zich af kunnen vragen: Waar staat dit kind? In welke fase zit het? Waar liggen zijn of haar interesses? Welke strategieën gebruikt het? Welke feitenkennis heeft het? En welke ervaringen heeft het tot nu toe in zijn of haar leven opgedaan? Er zijn dus individuele verschillen per leeftijdsgroep (Jolles, 2010, P.28). Daar zou meer rekening mee gehouden kunnen worden, wanneer het gaat om het bieden van begeleiden en het aanleren van competenties.

Bij het ROC A12 is voornamelijk sprake van het eerste geval. Dit is op zich logisch, omdat het ROC A12 een onderwijsinstelling is en geen hulpverleningsinstantie. Toch zou het ROC A12 meer aandacht mogen hebben voor het aanleren van competenties, omdat hier zoals eerder gezegd weinig aandacht voor is naast de competenties die bij de opleiding horen. Dit blijkt uit de kortdurende begeleiding die geboden wordt. Er is sprake van begeleiding tot aan het behalen van het diploma. Daarbij wordt er weinig aandacht besteed aan het aanleren van extra competenties, behalve de competenties waar binnen de opleiding al aandacht voor is. Hierbij kan gedacht worden aan het leren plannen, structureren, zelfstandigheid, eigen verantwoordelijkheid, met problemen en onzekerheden om leren gaan et cetera. Veel leerlingen worden namelijk begeleid door ambulant begeleiders of schoolmaatschappelijk werkers. Wanneer het nodig is, kunnen zij hulp kunnen bieden en misschien doelen stellen, maar deze begeleiding verdwijnt weer snel uit beeld wanneer deze niet meer nodig blijkt te zijn. In een aantal gevallen is er sprake van het aanleren van competenties, zoals bijvoorbeeld bij de structuurklas, waar later in dit hoofdstuk meer over te lezen is. Hier wordt aandacht besteed aan het bieden van structuur door studenten met LGF of met een ondersteuningsvraag te helpen bij het plannen. Daarnaast zijn er voor een aantal studenten gesprekken met een ambulant begeleider. Bij deze studenten is tevens sprake van LGF of een ondersteuningsvraag. Zij worden ook geholpen bij het plannen. De vraag hierbij is echter of de studenten daadwerkelijk geleerd wordt hoe ze moeten plannen of wordt de planning voorgekauwd.

Van alle mogelijk beschermende factoren die meer dan één keer voorkomen onder de geselecteerde interventies is grafiek 3.1 gemaakt. Op deze manier wordt inzichtelijk gemaakt welke mogelijk beschermende factoren sleutelbegrippen zijn als het gaat om het terugdringen van vsv onder de doelgroep van het onderzoek. Grafiek 3.1 geeft een duidelijk weer welke interventies het meest gebruikt worden op verschillende scholen. Er is te zien dat de meeste interventies gericht zijn op het behalen van een diploma, daarna het competenties leren en de multidisciplinaire aanpak.

Grafiek 3.1 Beschermende factoren van de interventies

3.7 Samenvatting interventies aan de hand van hoofd- en sublabels

De interventies die beschreven staan in bijlage 2 zijn met name gevonden via de website 'Aanval op schooluitval'. Interventies met betrekking tot vsv kunnen ook wel via andere wegen te vinden zijn, maar dan zijn ze over het algemeen via deze website te herleiden.

Er is informatie gezocht over deze interventies om inzichtelijk te krijgen waar ze voor staan, wat ze doen en wat de eventueel gemeten effecten zijn. Aan de hand van deze informatie zijn er labels opgesteld om de overeenkomsten en verschillen tussen de interventies te kunnen meten. Deze labels zijn vervolgens op een rij gezet om te bepalen welke overeenkomende factoren er zijn tussen de verschillende interventies. Er is bijvoorbeeld te zien dat veel interventies gericht zijn op het behalen van het diploma en op het aanleren van competenties. Daarnaast gebruiken een aantal interventies de systeem- en multidisciplinaire aanpak. Bij een aantal interventies werd gebruik gemaakt van vrijwilligers, werden doelen opgesteld of was er individuele begeleiding.

Bij een deel van de interventies is onderzoek gedaan naar de werkzaamheid. Bij deze interventies is vermeld wat het effect is. Een voorbeeld hiervan is de Amsterdamse Plusschool. De Amsterdamse Plusschool is de laatste stop voor studenten die overal zijn weggestuurd en met één of beide benen in de criminaliteit staan. De school biedt deze jongeren de kans om op mbo-niveau 1 of 2 een diploma te halen. Studenten komen binnen via jeugdzorg, reclassering, zorginstellingen, et cetera. Onderzoeksbureau Ecorys deed onafhankelijk onderzoek naar de Plusschool en vindt deze school succesvol. 'Juist de baten op het gebied van (sociale) integratie en participatie zijn aanzienlijk.' Toch daalt het aantal studenten dat de school met een mbo niveau-2 diploma verlaat. Volgens Ecorys komt dat, omdat de school steeds zwaardere 'gevallen' aanneemt. Volgens de school zelf komt dit door de zwaardere eisen die aan het mbo worden gesteld. 65% van de studenten verlaat de school 'succesvol'. De school gaat uit van drie vragen: 'Wie ben je, wat wil je en wat kan je?' Het onderwijs is gericht op het behalen van een diploma, maar vooral ook op het leven van de studenten weer op de rails krijgen (Ministerie van OCW, z.d.).

Uit een rapport van de onderwijsinspectie blijken deels dezelfde 'werkzame' kenmerken naar voren te komen. Die kenmerken staan hieronder beschreven. Het onderzoeken van een interventie op effectieve maatregelen is heel lastig, omdat er bijna nooit eenzelfde vergelijkbare onderzoeksgroep te vinden is, wat het onderzoek betrouwbaar maakt.

Algemene kenmerken van effectieve interventies zijn:

- De interventies hebben een preventief karakter. Het voorkomen van vsv is veel effectiever dan voortijdig schoolverlaters terug proberen te krijgen naar het onderwijs;
- De interventies richten zich op cognitieve vaardigheden én gedrag, omdat prestaties en gedragsproblemen sterk samenhangen;
- De interventies zijn gericht op één of meer omgevingsaspecten, bijvoorbeeld het gezin of de ouders. Dat is vooral belangrijk voor effecten op de langere termijn. Specifieke kenmerken en vormen van effectieve interventies zijn:
 - programma's die de schoolorganisatie en het klassenmanagement veranderen;
 - cognitieve gedragstherapie gericht op het aanleren van zelfcontrole en sociale competenties bij jongeren;
 - (goed gestructureerde) mentorinterventies;
 - interventies waarbij positieve beloningen worden uitgedeeld (Roeters, 2010, p. 261).

Tot nu toe is er alleen gekeken naar het landelijke aanbod aan interventies voor de doelgroep van het onderzoek. De volgende paragraaf zal ingaan op welke specifieke interventies het ROC A12 inzet om vsv tegen te gaan onder de doelgroep van het onderzoek.

3.8 Interventies op het ROC A12

Het ROC A12 zet ook diverse maatregelen in om vsv te voorkomen. Sommige interventies zijn meer algemeen bedoeld om vsv terug te dringen en andere interventies zijn weer specifiek gericht op de doelgroep van het onderzoek. Als eerste zijn er een aantal schoolbrede interventies genoemd, om vervolgens meer gericht te zijn op de interventies die specifiek bedoeld zijn voor studenten die onder de doelgroep van het onderzoek vallen.

Het ROC A12 is al druk bezig met het invoeren van diverse interventies met betrekking tot het terugdringen van vsv. Om deze reden hebben ze de intake verbeterd. Dit is het gesprek dat met elke toekomstige student plaats vindt, wanneer diegene zich inschrijft voor de opleiding. Voor die tijd werd ook al een verbeteringslag gemaakt door de voorlichting per opleiding te verduidelijken en aan te passen waar dat nodig blijkt te zijn. Daarbij sluit aan per student binnen het voortgezet onderwijs in de regio Ede en Arnhem een digitaal doorstroomdossier wordt aangelegd. Dit gebeurt in de derde en vierde klas van het vmbo in samenwerking met de student, de mentor, decaan en de ouders. Dit dossier is bedoeld om de doorstroom van het vmbo naar het mbo te verbeteren en vsv te voorkomen door al in het voortgezet onderwijs duidelijk te krijgen wat een student wil en kan. Tevens is er op het ROC A12 loopbaanoriëntatie begeleiding. Hierdoor worden studenten met behulp van een specifieke methodiek door hun SLB'er ondersteund bij wat ze kunnen en willen doen qua opleiding. De SLB'ers krijgen hier een speciale training voor door coaches.

Daarnaast is er de verzuimaanpak, het ouderinformatiepunt, een trainingscentrum waar leerplichtigen die echt niet naar school willen onderwijs ontvangen. Ook is er nog de huiswerkbegeleiding, waar studenten extra ondersteuning kunnen krijgen, wanneer ze moeite hebben bij het maken van hun huiswerk, remedial teaching, taal- en rekenondersteuning en trajectbegeleiding. Als laatste is er binnen het ROC A12 de Uiterwaard. Dit is een interventie voor elke student. De Uiterwaard is een aparte klas waar de student vijf weken onderwijs ontvangt. Daar is aandacht voor gedrags-, studie- en beroepsvaardigheden. Na deze vijf weken kan de periode verlengd worden, wanneer dit nodig is. Als de student weer terugkeert naar zijn voormalige klas neemt diegene een logboek mee, dat ieder uur afgetekend moet worden door de betreffende docent met de vermelding wat er gedaan is. Hierboven gaat het om algemene interventies die het ROC A12

inzet om vsv terug te dringen. In onderstaande stukken is te lezen welke interventies er op het ROC A12 zijn, die specifiek op de doelgroep zijn gericht.

Schoolmaatschappelijk werk

Het schoolmaatschappelijk werk is een onderdeel van Succes A12. Bij het schoolmaatschappelijk werk kunnen studenten terecht die tegen sociaal-emotionele problematiek aanlopen. Dit kan variëren van een onveilige thuissituatie tot schuldenproblematiek. Bij het schoolmaatschappelijk werk kunnen ze de eerste hulpverlening ontvangen. Wanneer blijkt dat er meer hulp nodig is, worden studenten doorverwezen naar meer intensieve hulpverlening.

De structuurklas

De structuurklas is er speciaal voor ICT-studenten, die moeite hebben om zichzelf structuur aan te leren bij het maken van hun opdrachten voor school. Naast het hebben van een specifiek moment waarop huiswerk gemaakt kan worden, is er aandacht voor het plannen en organiseren van het huiswerk en de voorbereiding op toetsen. Bij de structuurklas zijn een ambulant begeleider en vakleerkracht betrokken voor de begeleiding.

Het Zorg Advies Team

Bij het Zorg Advies Team (hierna genoemd ZAT) komen studenten terecht die met 'zwaardere' problematiek te maken hebben. Vaak is er sprake van multiproblematiek. Het ZAT heeft lijntjes met (zorg)instellingen naar buiten lopen, zoals jeugdzorg, de politie, et cetera. Eens in de zoveel tijd is er een multidisciplinair overleg waarin de desbetreffende studenten besproken worden.

Ambulante hulpverlening

Op het ROC A12 zijn vier ambulant begeleiders in dienst die studenten met LGF of een zorgvraag ondersteunen bij het behalen van hun diploma. Zij hebben contact met de SLB'er en de student om zo passend mogelijke ondersteuning te bieden. Ze geven maatwerk. Daarnaast zijn er verschillende voorzieningen mogelijk op het ROC A12, waar studenten op terug kunnen vallen, zoals audioapparatuur, vergrote toetsen, taal- en rekenondersteuning, de Uiterwaard et cetera.

3.9 Tussenconclusie

Veel projecten en interventies die gericht zijn op het terugdringen van vsv en binnen de doelgroep van het onderzoek vallen, zijn gericht op jongeren met psychische en psychiatrische problematiek. Hierbij valt onder meer te denken aan jongeren die te maken hebben met multiproblematiek, gedragsproblematiek of te kwetsbaar zijn voor het reguliere onderwijs. Het is opvallend dat geen enkel project of interventie binnen het mbo specifiek gericht is op jongeren met een lichamelijke beperking, hooguit op ziekteverzuim en dat terwijl deze jongeren wel degelijk een risicofactor hebben met betrekking tot vsv. Natuurlijk kan ziekteverzuim een oorzaak zijn van lichamelijke problematiek, maar veel vaker ligt er sociaal-emotionele of psychiatrische problematiek aan ten grondslag. Zo lopen deze studenten bijvoorbeeld veel meer risico op uitval bij het vinden en/of behouden van een stageplek. Ook bij interventies die gericht zijn op ziekteverzuim gaat men ervan uit dat een groot gedeelte van deze studenten te maken heeft met sociaal-emotionele problematiek. Er is bijvoorbeeld een student geïnterviewd waarbij de SLB'er van die oud-student ervan uit ging dat het verzuim van de student een andere oorzaak had dan zijn lichamelijke problematiek. Vragen die naar aanleiding van het onderzoeken van de interventies rijzen en het waard zijn om verder onderzocht te worden, zijn: Wat doet het ROC A12 eraan om studenten met lichamelijke problematiek te ondersteunen? Hoe komt het dat er landelijk gezien minder aandacht is voor studenten met lichamelijke problematiek? Zijn scholen minder goed ingespeeld op studenten met lichamelijke problematiek of is dat een vertekend beeld? Er is bijvoorbeeld een student van het ROC A12 geïnterviewd, die zeer slechtziend is. Zij vertelde: 'En ik heb ook gevraagd of de bordjes op de

deuren groter konden, toen hebben ze een keer wit papier op een licht raam geplakt. Ik zeg ja, maar dat helpt toch niet. Dan komt er licht achter. Ja, dat helpt niks. Toen zei ik van: kun je op de deur doen, maar toen zei ze dat mag niet van de schoonmakers. Ik denk nou; kom op, jullie zijn het ROC. Schoonmakers zijn van buiten dus'. Dit verhaal lijkt te ondersteunen dat scholen minder goed ingespeeld zijn op studenten met lichamelijke problematiek. Daarbij aansluitend is het goed wanneer er gekeken wordt naar het individuele niveau van de student, omdat dit per jongere verschillend is. Dit heeft te maken met de cognitieve ontwikkeling die met individuele patronen in hersenontwikkeling samenhangt. De context is hierin van groot belang (Jolles, 2010, P. 27). Daarbij is de sociaal-emotionele ontwikkeling en met welke eventuele beperking een student te maken heeft natuurlijk ook van invloed op het individuele niveau van de student.

Jongeren met lichamelijke of psychiatrische problematiek kunnen wel aanspraak maken op de Wet Gelijke Behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Donner, 2003). Deze wet verplicht de school om jongeren met een lichamelijke of psychiatrische beperking dezelfde kansen te bieden als jongeren zonder beperking. Dat vertaalt zich bijvoorbeeld in het rolstoeltoegankelijk maken van de school. Toch gebeurt het in de praktijk nog regelmatig dat studenten met een beperking geweigerd worden of niet serieus genomen worden. Uit een ander interview met een oud-student bleek dat ze vanwege haar epilepsie op verschillende scholen geweigerd werd. De scholen dachten dat ze niet bekwaam genoeg was en/of waren bang. Ze vertelde: *'Ik heb geen gesprekken meer gehad met het ROC. Toentertijd heb ik met mijn moeder en mevrouw de V. uitgezocht. Ok, ja waar ga ik nu heen. Ik heb wel weer verschillende scholen bekeken, maar dat ging weer op z'n elf-en-dertigst of ze wouden je weer niet aannemen. O nee, het mag officieel niet nee, maar ze schoppen je zo aan de kant'.*

Daarnaast wordt er in augustus 2014 de Wet op passend onderwijs (Opstelten, 2012) ingevoerd. Hiermee hebben scholen 'zorgplicht' voor hun studenten, wat inhoudt dat ze studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek tegemoet moeten komen door hen maatwerk te bieden. Tot nu toe werden studenten met leerlinggebonden financiering (het rugzakje) geregistreerd en zodoende begeleid. Op die manier werd de risicofactor die deze studenten hadden, binnen de perken gehouden. Vragen die dit systeem oproept, is hoe dit ondervangen wordt met de invoering van de wet op passend onderwijs. Een ambulant begeleider van Succes A12 zegt dat dit ondervangen gaat worden, doordat deze studenten bij de intake al geregistreerd worden als 'zorgleerling'. De vraag is of hiermee alle studenten ook daadwerkelijk onderschept worden die extra ondersteuning nodig hebben. Er kan namelijk afgevraagd worden of studenten daadwerkelijk geheel open zullen zijn over hun problematiek bij hun intake, aangezien ze daarmee ook het risico lopen om geweigerd te worden op een bepaalde opleiding. En hoe bepaal je of de ene student wel zorg krijgt en de andere student niet? Oftewel de slagboom wordt weggehaald, maar wordt die niet in zekere zin verplaatst, doordat nu de ambulante begeleiders gaan bepalen wie er wel en niet door de slagboom komt? Dit zijn interessante vragen om mee te nemen in de interviews, waarmee de volgende twee deelvragen zo goed als mogelijk beantwoord worden.

In dit hoofdstuk heeft u kunnen lezen van welke interventies er landelijk onder andere gebruik wordt gemaakt en of deze aansluiten bij studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek. Wat studenten prettig vinden in de begeleiding op het ROC A12 en wat ze er missen, is te lezen in het volgende hoofdstuk. Daar zal antwoord gegeven worden op de tweede deelvraag.

Hoofdstuk 4 - De kant van de student

In hoofdstuk 3 heeft u kunnen lezen hoe er vanuit de literatuur geschreven wordt over verschillende interventies die specifiek bedoeld zijn voor studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek, om deze doelgroep binnen de school te houden en ervoor te zorgen dat ze een startkwalificatie behalen. De conclusies uit de literatuurstudie zijn de voedingsbodem geweest voor het houden van de interviews met studenten en vsv'ers die op het ROC A12 voortijdig hun opleiding afgebroken hebben. Bij het analyseren van de interviews is er een onderverdeling gemaakt tussen de studenten die nog een opleiding volgen op het ROC A12 en de vsv'ers. De analyse en conclusies die hieruit getrokken worden, zijn aan het einde van het hoofdstuk te lezen in de tussenconclusie.

4.1 Inleiding

Studenten en vsv'ers met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek lopen tegen behoorlijk wat belemmeringen aan in hun dagelijks leven, maar ook in de schoolcontext. Hierdoor is deze groep studenten extra kwetsbaar, met betrekking tot vsv, wat u ook heeft kunnen lezen in hoofdstuk 3. Om een beeld te geven welke belemmeringen de studenten zoal tegenkomen, kunt u denken aan 'normale' taken die meer energie kosten, praktische belemmering, medische belemmering, et cetera. In paragraaf 4.3 en 4.4 kunt u lezen waar de doelgroep van het onderzoek onder meer tegenaan loopt en wat voor gevolgen dat voor de opleiding heeft. Daarom is het zo belangrijk om te onderzoeken wat voor begeleiding deze studenten krijgen en of deze begeleiding ook daadwerkelijk aansluit bij de studenten. Het zorgteam kan daar ideeën over hebben, maar wat vinden de studenten eigenlijk zelf? Dat leest u in het vervolg van dit hoofdstuk. Aan het einde van het hoofdstuk is de inhoud gebundeld in een tussenconclusie.

4.2 Deelvraag 2

Deelvraag 2 - Wat vinden studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek nodig aan begeleiding van Succes A12 om hun opleiding te kunnen afronden?

Om een antwoord te kunnen geven op deelvraag 2 is er een onderscheid gemaakt tussen studenten die nog een opleiding volgen op het ROC A12 en vsv'ers. Er is gekozen voor dit onderscheid om de betrouwbaarheid van het onderzoek te waarborgen. Het zou kunnen dat studenten, die nog een opleiding volgen op het ROC A12, positiever zijn over de begeleiding dan de vsv'ers die afkomstig zijn van het ROC A12. Zij redden het tot nog toe immers wel met de begeleiding die ze krijgen, en de vsv'ers hebben het niet gered om hun opleiding af te ronden. Deze vsv'ers zijn op verschillende momenten gestopt met hun opleiding vanwege diverse redenen.

Van alle studenten, die geïnterviewd zijn en nog een opleiding volgen op het ROC A12, zit er geen enkele student hoger dan het eerste jaar van de opleiding. Dit komt doordat de frequentie van begeleiding bij eerstejaarsstudenten hoger is, ten opzichte van de andere jaarlagen. Waarschijnlijk hangt dit samen met de overgang van vmbo naar mbo, waarin meer geld geïnvesteerd wordt in de begeleiding, om uitval zoveel mogelijk te voorkomen.

Deze studenten en vsv'ers zijn geïnterviewd. Vervolgens zijn deze interviews geanalyseerd. De analyses van de interviews zijn tot stand gekomen door het coderen van de tekst door middel van hoofd- en sublabels. De hoofd- en sublabels zijn bepaald aan de hand van de topiclijst (bijlage 3) voor het interview. Mede door te bepalen welke informatie die uit de interviews naar voren gekomen is, kan deelvraag 2 nog beter beantwoord worden.

4.3 Studenten die nog een opleiding volgen op het ROC A12

De studenten, die meedoen met de interviews, zijn benaderd via de zorgcoördinator van Succes A12. Hij heeft via de e-mail contact opgenomen met alle ambulant begeleiders, met de vraag of zij studenten begeleiden, die in staat zijn om mee te werken aan een interview. Zodra de studenten via de ambulant begeleiders toestemming gaven om mee te werken aan het onderzoek, zijn de contactgegevens doorgestuurd. Vervolgens is er contact opgenomen met de studenten en zijn er afspraken gemaakt om de interviews te houden.

Ondanks dat alle studenten die geïnterviewd zijn, een opleiding volgen aan het ROC A12 en er sprake is van problematiek, is iedere situatie uniek. De problematiek is uiteenlopend, maar ook het soort opleiding dat ze volgen is divers. Zo zijn er studenten geïnterviewd van bijvoorbeeld de opleidingsgroep Zorg en Welzijn, maar ook van ICT. Er zijn met name studenten met psychiatrische en/of lichamelijke problematiek geïnterviewd. Dit komt doordat het contact met de studenten via de ambulant begeleiders verlopen is en zij met name studenten met lichamelijke en/of psychiatrische problematiek begeleiden. In dit geval is er sprake van ambulant begeleiders die het ROC A12 'inhuurt' via Bartimeus, Kentalis, REC Vierland, et cetera, aangezien de school zelf niet de expertise in huis heeft om deze studenten met een 'bijzondere' ondersteuningsvraag te begeleiden. Er zijn wel studenten die door hun problematiek ook te maken hebben met sociaal-emotionele problematiek. Bijvoorbeeld, een meisje waarvan het gehoor steeds verder achteruit gaat en na iedere gehoormeting weer even in een dip terecht komt. Maar er zijn dus geen studenten geïnterviewd die alleen te maken hebben met sociaal-emotionele problematiek. In tabel 4.1 staat een overzicht van de geïnterviewde studenten, met welke problematiek ze te maken hebben en welke opleiding ze volgen. Alle studenten, die geïnterviewd zijn, zitten in het eerste jaar van hun opleiding.

Student	Opleiding	Soort problematiek
Student A.	Grafische vormgeving niveau 3 BOL	Autisme (PDD-NOS)
Student B.	Verkoopspecialist niveau 3 BBL	Autisme, ADHD
Student C.	Sociaal Agogisch Werk niveau 3 BOL	Slechthorend, gehoor gaat steeds verder achteruit, taalachterstand
Student D.	Juridisch medewerker niveau 4 BOL	Slechtziend, maakt gebruik van een blindengeleidehond
Student E.	ICT beheer niveau 3 BOL	ADHD, hersenbloeding gehad, blind aan één oog, stotteren
Student F.	ICT niveau 4 BOL	Autisme (PDD-NOS), Dyslexie, in het verleden gedragsproblematiek

Tabel 4.1 Overzicht geïnterviewde studenten ROC A12

Hieronder staan enkele subparagrafen die uit de topiclijst, de interviews en de analyses naar voren gekomen zijn. Per thema zal dieper ingegaan worden op de uitkomsten van de analyses en deze zullen ondersteund worden met enkele voorbeelden uit de interviews.

4.3.1 Belemmeringen in dagelijks leven en schoolcontext

De belemmeringen waarmee de studenten geconfronteerd worden in hun dagelijks leven en in de schoolcontext zijn wederom divers. De problematiek waar de studenten mee te maken hebben, hangt samen met de belemmeringen die op hun pad komen. Ze zijn onlosmakelijk verbonden met elkaar. Kijkend naar de tabellen 4.2 en 4.3 lopen de studenten met name tegen praktische belemmeringen, in contact met andere personen en zaken met betrekking tot plannen aan. Bij praktische belemmeringen gaat het met name om belemmeringen die veroorzaakt worden door

lichamelijke problematiek. Hierbij valt te denken aan bordjes bij de lokalen die slecht te lezen zijn door hun formaat, maar ook bijvoorbeeld aan een gebouw dat niet helemaal rolstoeltoegankelijk is. Met belemmeringen 'in contact met anderen' worden problemen op sociaal gebied bedoeld. Daarbij gaat het om problemen in het contact met docenten, studenten, leeftijdsgenoten, et cetera. Bij problemen met 'plannen', gaat het, zoals het woord al zegt, om problemen op het gebied van agendabeheer, toetsen op tijd leren, huiswerk maken, opdrachten inleveren, et cetera. Met name studenten met autisme en/of ADHD lopen veelvuldig tegen deze belemmeringen aan.

Sublabels	Aantal records
Weinig energie/ veel vermoeidheid	2
Praktische belemmeringen	3
Pijn	-
Onbegrip	-
Contact met anderen	3
Spanning/stress	2
Informatieverwerkingsprobleem	1
Openbare spreekangst	1
Plannen	-
Medische kant	-
Totaal aantal records	12

Tabel 4.2 Belemmeringen in het dagelijks leven van de studenten

Sublabels	Aantal records
Weinig energie/ veel vermoeidheid	1
Praktische belemmeringen	5
Pijn	-
Onbegrip	3
Contact met anderen	2
Leeftijds inadequaat gedrag	1
Spanning/stress	3
Informatieverwerkingsprobleem	-
Openbare spreekangst	2
Plannen	6
Concentratie	1
Medische kant	
Totaal aantal records	24

Tabel 4.3 Belemmeringen in de schoolcontext van de studenten

Een voorbeeld dat illustreert dat studenten vaak tegen hele praktische zaken aan lopen, komt naar voren in het onderstaande fragment³. Het gaat vaak om zaken waar een 'gewone' student helemaal niet mee te maken krijgen en die heel vanzelfsprekend lijken. Ze worden pas opgemerkt op het moment dat een student er tegenaan loopt.

Student D: Nee. Ja, soms krijgen we wel eens echt gewoon ja.. dingen hard copy aangereikt zeg maar, zoals bijvoorbeeld een... uh... gewoon.. uh.. ja gewoon, een artikel uit de krant, want dan op een bepaalde dag interessant is ofzo. En dat is dan wel lastig.

Interviewer: Ja, dan moet je misschien wel onder een apparaat leggen om dat te lezen.

Student D: Nnnn... ja, dan laat ik het meestal voorlezen. Door andere leerlingen of een docent.

Broncode: S.D.1

³ Vanwege privacy worden de interviews geanonimiseerd. Niet alleen de studenten, maar ook namen van medewerkers worden geanonimiseerd.

Belemmeringen student versus inclusief onderwijs

Voor de meeste studenten is het heel normaal dat er in de lessen wel eens stukken hard copy worden aangeleverd. Dit is geen belemmering, totdat er een student is die daar niet mee uit de voeten kan door zijn of haar problematiek. Door docenten wordt er vaak niet over nagedacht of weinig rekening mee gehouden dat iemand met een visuele beperking onder meer minder makkelijk met hard copy materiaal in de lessen uit de voeten kan. Het zit hem vaak in dit soort kleine dingetjes, waardoor een student zich buitengesloten kan voelen.

Om zoveel mogelijk te voorkomen dat een student zich buitengesloten voelt, gaat het in dit soort situaties om een verschuiving in de manier van denken onder docenten en begeleiders. Daarbij is het belangrijk dat er niet langer wordt gedacht: 'Zo heb ik het altijd al gedaan, dus zo blijf ik het doen,' en 'dit is goed voor de meeste studenten'. Het gaat om inclusief onderwijs, een term die inhoudt dat iedereen aan onderwijs moet kunnen deelnemen, ook al is er sprake van een beperking of bepaalde problematiek. Hieraan liggen diepere waarden ten grondslag, waarbij het gaat over een proces, wat uiteindelijk een inclusieve samenleving bewerkstelligt. Een proces dat er steeds meer op gericht is dat iedereen kan deelnemen en participeren in de samenleving. Dit proces sluit naadloos aan bij de participatiemaatschappij waar de overheid voor pleit en zoveel mogelijk wil doorvoeren met het overheidsbeleid. In dat opzicht kan het ROC A12 er niet omheen, om de principes van een inclusieve samenleving zoveel mogelijk door te voeren. En hoe mooi zou het zijn als het ROC A12 koploper zou zijn als het gaat om het toepassen en in vergevorderd stadium doorvoeren van inclusief onderwijs. De fundamenteën van een inclusieve samenleving bestaan uit mensenrechten, gelijkheid, sociale rechtvaardigheid en een samenleving waarin niet gediscrimineerd wordt. Een fundament dat grotendeels goed gevormd kan worden binnen het onderwijs. Het gaat daarbij om onderwijs dat niet alleen weggelegd is voor een uitverkoren groepje of een kwestie is van liefdadigheid, maar onderwijs dat bestemd is voor iedereen. Of je nu goed of minder goed kunt leren, een lichamelijke beperking hebt of iets heel anders. Deze benadering van onderwijs brengt onderwerpen onder de aandacht als toegang, eerlijke behandeling met betrekking tot leren en een eerlijke toegang tot de uitkomsten van onderwijs (Barton, 2008).

De invoering van het passend onderwijs, in september 2014, past geheel in de lijn van inclusief onderwijs en een inclusieve samenleving. Een streven waarbij iedere student, ongeacht beperking, aan onderwijs moet kunnen deelnemen. Het gaat om denken in oplossingen, in plaats van in beperkingen. Iedere student met een ondersteuningsvraag moet, in de vorm van maatwerk, zijn of haar opleiding met goed gevolg kunnen afronden.

De andere kant van de medaille is dat een school soms handelingsverlegen kan zijn, als het gaat om de ondersteuningsbehoefte van een toekomstige student. Dat houdt in dat de school niet kan voorzien in de ondersteuningsbehoefte van de student. Er komt dan een te zware belasting op de school neer, omdat het toch een onderwijsinstelling blijft en geen hulpverleningsinstelling is of wordt. In zo'n situatie kan bijvoorbeeld geadviseerd worden dat de student zich aanmeldt bij het REA college. Waarschijnlijk zal de handelingsverlegenheid van de school verder afnemen naarmate de school meer in termen van inclusief onderwijs gaat denken. Dit heeft ermee te maken dat Succes A12 dan nog meer in oplossingen gaat denken, waardoor het makkelijker wordt om te bedenken, hoe een student met problematiek, toch een opleiding binnen het ROC A12 kan volgen.

4.3.2 Waardering begeleiding Succes A12

Over het algemeen wordt de waardering, van de begeleiding en ondersteuning door Succes A12, bovengemiddeld tot hoog gewaardeerd door de studenten. Alle studenten die geïnterviewd zijn, zijn positief over de begeleiding. Het cijfer dat zij de begeleiding gaven, varieert van een 7 tot een 10 op een schaal van 0 tot 10. Gemiddeld wordt de begeleiding met een 8,25 gewaardeerd. Daarbij moet vermeld worden dat onder de begeleiding voor de ene student de structuurklas van ICT valt, voor de andere student de gesprekken met een ambulant begeleider en voor weer een andere student het een combinatie van deze begeleiding is. Het cijfer heeft per student een andere invulling. Iedere student heeft een cijfer gegeven op basis van een andere interpretatie van de begeleiding vanuit Succes A12.

Tabel 4.4 bevestigt dat de begeleiding over het algemeen positief gewaardeerd wordt door de studenten. De tabel is ontstaan uit de kwantitatieve analyse van de interviews onder de studenten. Daarmee wordt bedoeld dat geteld is hoe vaak het hoofdlablel 'waardering begeleiding Succes A12', ter sprake kwam in de interviews. Zo blijkt, dat op één tekstfragment na, alle tekstfragmenten die onder dit hoofdlablel vallen, beschrijven dat de begeleiding van Succes A12 positief gewaardeerd wordt.

Sublabel	Aantal records
Positieve waardering	10
Negatieve waardering	-
Neutrale waardering	1
Totaal aantal records	11

Tabel 4.4 Waardering begeleiding Succes A12 volgens studenten

De studenten dragen enkele zaken aan die ze expliciet waarderen aan de begeleiding. Iedere student heeft andere punten aangedragen, die op zijn of haar situatie van toepassing zijn. De volgende zaken worden gewaardeerd:

- Er is veel mailcontact tussen de ambulant begeleider en de student, waarbij de student op de hoogte wordt gehouden waar de ambulant begeleider voor hem of haar mee bezig is.
- De student heeft vanaf de eerste dag dezelfde ambulant begeleider.
- Er wordt goede bijles gegeven waarin de student duidelijke uitleg krijg en de bevestiging krijgt dat hij het goed doet.
- De begeleiding draagt eraan bij dat je met een paar hulpmiddelen niet perse naar het speciaal onderwijs hoeft.
- De begeleiding regelt praktische zaken.
- De structuurklas voor de ICT-opleidingen, waarbij studenten geholpen worden met plannen en het maken van hun huiswerk.

Uit bovenstaande punten kan opgemaakt worden, dat de diverse elementen die Succes A12 aanbiedt, gewaardeerd worden. Aangezien bovenstaande punten een opsomming zijn van alle gewaardeerde interventies die Succes A12 aanbiedt, kan uit deze punten niet per definitie geconcludeerd worden dat Succes A12 in alle facetten goed gewaardeerd wordt. Weinig punten zijn dubbel genoemd, maar er worden eerder over de hele linie heen verschillende punten van waardering aangedragen. Dit kan ook te maken hebben met het feit dat het verzadigingspunt⁴ met de interviews nog lang niet bereikt is.

Een mooi voorbeeld, waaruit blijkt dat de begeleiding daadwerkelijk hoog gewaardeerd wordt, komt naar voren in onderstaand fragment van een interview met student B.

Interviewer: En hoe vind je de ondersteuning op het ROC A12? Van Succes A12?

Student B: Ik vind, ik vind ze echt een hele goeie, goeie ondersteuning, m'n bijles is, het werkt ook echt. Het slaat ook echt aan. Het is ook echt van, ik, ik wil, het heeft ook gevolgen, het helpt. Het is ook zo van, o ik snap het nu, o prima. Nou verder. Soms heb ik ook alleen maar de bevestiging nodig. Dan heb ik ook de sommen al gedaan. Dat is goed hoor. Ok.

Interviewer: Dus de bevestiging is het belangrijkste?

⁴ Het punt waarop in interviews iedere keer dezelfde elementen genoemd worden door de respondenten en er geen nieuwe toevoegingen meer zijn.

Student B: Ja, de bevestiging, wat als. Ja, ik kan wel iets maken, maar soms heb je, heb ik gewoon even de bevestiging nodig, want soms kan ik daar nog een beetje onzeker over zijn. De onzekerheid kan mij uhh kan mij ook helemaal naar beneden halen. Want dan weet je o zo is het dus niet. Nee, zo is het dus niet. Nee, zo was het wel zei die lerares. O, o, niet zoveel twijfelen over jezelf. Nog een beetje daar onzeker in, dat heeft. Dat heeft er ook overal mee te maken.

Broncode: S.B.1a

Bovenstaand voorbeeld maakt duidelijk dat student B veel steun heeft aan de huiswerkbegeleiding en dan met name aan de uitleg en de bevestiging die hij krijgt. Hier moet huiswerkbegeleiding niet verward worden met de structuurklas. Het gaat in dit fragment specifiek om individuele huiswerkbegeleiding die geregeld is via Succes A12. Daarbij heeft het ROC A12 de mogelijkheid geboden om de huiswerkbegeleiding te bieden op een andere locatie dan waar de student de opleiding volgt, aangezien dit minder reistijd kost voor de student. Dit is een stukje maatwerk dat de student aangeboden krijgt vanuit Succes A12.

4.3.3 Inhoud begeleiding Succes A12

De antwoorden op de vragen die gingen over de inhoud van de begeleiding van Succes A12 lopen verder uiteen dan de cijfers waarmee Succes A12 gewaardeerd wordt. De inhoud van de begeleiding, volgens de studenten, varieert van hele praktische zaken regelen, zoals audioapparatuur tot het betrekken van de SLB'er bij de begeleiding. Uit de diverse antwoorden komt wel naar voren dat de SLB'er bij de begeleiding betrokken wordt. Dat kan op verschillende manieren, door mailcontact, maar ook doordat de SLB'er standaard bij een gesprek is wanneer dit plaats vindt tussen de ambulant begeleider en de student. Dat verschil in hoe de SLB'er bij de begeleiding betrokken wordt, heeft te maken met de begeleidingsstijl van de ambulant begeleider en de SLB'er.

Volgens de geïnterviewde studenten wordt er met name door de begeleiding op de volgende taken ingestoken:

- Het bespreken van de voortgang van de studieresultaten, oftewel de cijfers. Dit gebeurt in combinatie met de ambulant begeleider, de SLB'er en de student. Soms zijn de ouders er ook bij betrokken. De frequentie waarmee dit gebeurt varieert van één keer in de maand tot één keer in de acht weken.
- Het welzijn van de student bespreken, met name hoe het in de klas gaat.
- Het regelen van praktische aanpassingen, zoals audioapparatuur, uitvergroete toetsen, meer tijd voor toetsen, et cetera.
- Overleg tussen de SLB'er en de ambulante begeleider.
- Een kort gesprekje met de begeleiding in de structuurklas over het huiswerk en het plannen.

Tabel 4.5 bevestigt het verhaal. De tabel laat zien dat het bespreken van de voortgang van de studieresultaten meerdere keren in de interviews naar voren is gekomen. Net zoals de thema's 'met de SLB'er erbij' en 'welzijn student bespreken'.

Sublabel	Aantal records
Bespreken voortgang studieresultaten	3
Met SLB'er erbij	2
Welzijn student bespreken	2
Praktische aanpassingen regelen	1
Kort gesprekje met begeleiding structuurklas	1
Huisbezoeken	-
Bemiddelen naar docent	-
Totaal aantal records	9

Tabel 4.5 Inhoud begeleiding Succes A12 volgens studenten

Een voorbeeld van wat een student vertelt over de inhoud van de begeleiding, is een fragment uit het interview met student C.

- Interviewer: Ja en uhm ja en je E. heeft dan uhm hoe frequent is de begeleiding met E.?*
- Student C: Uhh, frequent dat is toch..?*
- Interviewer: Ja, hoe vaak?*
- Student C: Ja, sowieso heb ik 1 keer in de 2 maanden ofzo een gesprek met haar. Ja en dan gewoon om te kijken hoe het gaat, met de cijfers enzo en dan uhh ja. Gewoon ze vraagt of ik nog wat nodig heb en of ik uhh hulp nog nodig heb bij iets ofzo. En uhh oplossingen kijken als het nodig is. En dan die oplossingen ook uitvoeren gewoon.*
- Interviewer: En heb je daar ook echt iets aan?*
- Student C: Ja, want uhh docenten weten nu wel hoe ze ermee om moeten gaan.*
- Interviewer: O ja.*
- Student C: En ja, op zich het is wel heel fijn, want het helpt je wel echt en ik heb het ook echt nodig, want als ik het niet had dan uhh ja kon ik wel het zelf tegen docenten gaan vragen, maar sommige docenten kunnen daar heel negatief op reageren of die kunnen heel erg overdrijven. Dat gelijk vooraan in de klas moet zitten en dat ik niet mag praten met anderen en dan letten ze daar weer extra op. Dat vind ik wel weer heel vervelend en dat geef ik dan ook weer aan bij haar als docenten gewoon zeggen dat ik gewoon juist op moet letten en als ik dan even met een vriendin praat dan is het gelijk verkeerd. En dan...*
- Interviewer: Terwijl een ander er niet op aangesproken wordt.*
- Student C: Ja dat en daar helpt ze me ook weer bij en dan overlegt ze weer met die docent.*
- Interviewer: Ok, ja dus het helpt jou wel dat er eventjes iemand tussen staat die daar die vertaalslag naar docenten kan maken.*
- Student C: Ja.*
- Interviewer: En vind je 1 keer in de 2 maanden voldoende?*
- Student C: Uh ja op zich wel, meestal is het ook wel vaker, 1 keer in de 2 maanden is volgens mij met m'n ouders, met m'n ouders en dan m'n mentrix erbij. En dan na elke 10 weken dan kijken we weer hoe het met m'n cijfers was en hoe het was enzo of alles voldoende is en of ik nog extra hulp nodig heb.*

Broncode: S.C.1

Dit fragment laat zien hoe de ambulant begeleider de SLB'er betreft in de ondersteuning van de student. Daarnaast wordt niet alleen de SLB'er betrokken bij de ondersteuning, maar ook de ouders. Hierbij moet wel vermeld worden dat het om een minderjarige student gaat en de school, vanwege de leeftijd, wettelijk verplicht is om de ouders bij de begeleiding te betrekken. Enkele kenmerken die de student waardeert uit de begeleiding met de ambulant begeleider zijn de handreikingen en uitleg die er richting de docenten over haar gedaan worden en de oplossingen die er geboden worden.

4.3.4 Verbeterpunten ondersteuning

Naast de genoemde punten, die de studenten waarderen aan de begeleiding die Succes A12 biedt, worden er ook verbeterpunten genoemd. Aangezien iedere student weer zijn eigen behoeftes heeft, variëren de verbeterpunten ook sterk. Er is geen één keer hetzelfde verbeterpunt genoemd door de studenten, op het vergroten van de bereikbaarheid van de medewerkers na. Op een rijtje gezet dragen de studenten de volgende verbeterpunten aan:

- Het aantal gesprekken zou meer mogen zijn.
- Een aanspreekpunt binnen Succes A12 waar je elk moment binnen kan lopen als het niet goed gaat.
- Dat de begeleiding zich ook echt hard maakt voor fysieke aanpassingen in het gebouw.
- Meer tijd en aandacht in de structuurklas voor persoonlijke begeleiding. Dat een begeleider langere tijd naast een student kan zitten.

Een voorbeeld van een verbeterpunt, waarop het laatste bovenstaande punt gebaseerd is, is een fragment uit het interview met student F.

Interviewer: Ja, want ik ben wel benieuwd als je de thuiswerkbegeleiding vergelijkt met de structuurklas, hoe uh wat vind je dan prettiger of beter gaan?

Student F: Ja, dat thuis is meer persoonlijker, is meer op één gericht en je hebt altijd iemand naast je zitten die je ook om hulp kan vragen. Bij structuurklas meneer B. bijvoorbeeld bezig met iemand ander helpen en dan zit je daar vijf minuten van ... oké.

Broncode: S.F.1b

Dit voorbeeld staat niet op zichzelf, want het gebeurt geregeld dat studenten als het ware nog bij de hand genomen moeten worden bij het doen van hun schoolwerk. Met name als het gaat om plannen en structuur aanleren. Dit kan met verschillende factoren te maken hebben, bijvoorbeeld leeftijd, speelsheid, concentratieproblemen, et cetera. In bovenstaand fragment speelt autisme een rol, waardoor de student de behoefte heeft om bij de hand genomen te worden. Deze student krijgt tot nu toe alleen begeleiding vanuit de structuurklas en het is de vraag of dat voldoende is. Tijdens het interview geeft de student, na wat doorvragen, aan behoefte te hebben aan meer persoonlijke begeleiding. Het is de vraag of zo'n student dat uit zichzelf zou aangeven, aangezien hij zich daar niet bewust van is en daarmee heeft de begeleiding in de structuurklas ook een belangrijke signaleringsfunctie.

Hiermee zijn de belangrijkste thema's van de studenten uitgewerkt. De resultaten heeft u kunnen lezen en daaraan gekoppeld de interpretatie van de schrijvers. De volgende paragraaf zal ingaan op de vsv'er.

4.4 Voortijdig schoolverlaters van het ROC A12

Deze paragraaf zal ingaan op de inhoud van de interviews met vsv'ers van het ROC A12. De opbouw van deze paragraaf is hetzelfde als paragraaf 4.3. Per thema zal ingegaan worden op diverse onderwerpen uit de interviews en zullen de schrijvers hier hun interpretatie over geven. Maar eerst volgt er een algemeen overzicht van de respondenten.

Deze vsv'ers zijn benaderd via een brief die verstuurd zijn naar een aantal geselecteerde vsv'ers uit de belactie van december. Over deze belactie is meer te lezen in hoofdstuk 2. Op die manier is aangekondigd dat er een onderzoek gedaan wordt naar vsv en dat hiervoor interviewkandidaten gezocht worden. Uiteindelijk is daar vrij weinig respons uit voort gekomen en heeft deze manier maar één interview opgeleverd. De andere interviews zijn voort gekomen uit nieuwe belacties, wat voor meer respons gezorgd heeft. Vermoedelijk is het ROC A12 voor veel vsv'ers een gesloten boek, waar ze liever niet meer over praten, waardoor het lastig is om onder vsv'ers interviewkandidaten te werven. Daarom zijn de interviews met de vsv'ers extra waardevol.

Hieronder staat weer een tabel waarin een overzicht staat van alle vsv'ers, die geïnterviewd zijn voor het onderzoek. De tabel is net zo opgebouwd als de tabel onder paragraaf 4.3 bij de studenten, alleen is er hier nog een kolom aan toegevoegd met 'reden stoppen opleiding'.

Voortijdig Schoolverlater	Opleiding	Problematiek	Reden stoppen opleiding
Vsv'er A.	ICT, niveau 2 BOL	ADHD en reuma	Problemen met de SLB'er die helemaal uit de hand gelopen zijn
Vsv'er B.	Fotonica, niveau 2 BOL	Epilepsie	Te felle lampen waren nodig tijdens de opleiding en de grote hoeveel computertijd die aanvallen in de hand kunnen werken.
Vsv'er C.	Verkoopspecialist, niveau 3 BBL	Lichamelijke aandoening aan de arm, waardoor het geen spierweefsel heeft in de arm	Problemen met stage en fysiek te zwaar.
Vsv'er D.	Detailhandel, niveau 2 BOL	Sociaal-emotionele problematiek, schulden	Student is tienermoeder. AMK-melding, waardoor student haar prioriteiten bij het gezin moest stellen.
Vsv'er E.	Verzorgende IG, niveau 4 BOL	Sociaal-emotionele problematiek	Student is moeder. De opleiding bood weinig duidelijkheid, waardoor de studente klem kwam te zitten tussen haar stage, opleiding en de opvoeding voor haar kind.
Vsv'er F.	Pedagogisch medewerker, niveau 4 BOL	Autisme, borderline, suïcidaal	Student had last van zelfmoordpogingen en had uiteindelijk haar rug gebroken na een val van de trap.

Tabel 4.6 Overzicht voortijdig schoolverlaters ROC A12

4.4.1 Belemmeringen in dagelijks leven en schoolcontext

Kijkend naar de tabellen 4.7 en 4.8 valt het op dat de vsv'ers met name tegen belemmeringen aan lopen rondom vermoeidheid, het contact met anderen en de medische kant van hun problematiek. Hierbij valt te denken aan het contact met klasgenoten en docenten, maar ook de hoeveelheid ziekenhuisbezoeken die afgelegd moeten worden vanwege de problematiek van de vsv'er. Volgens Schuurman en van der Zwan (2012) hangen de belemmeringen die studenten tijdens hun opleiding ervaren vooral samen met concentratieproblemen, chronische vermoeidheid, langdurige pijn, en beperkingen in bewegen en uithoudingsvermogen. Dit komt behoorlijk overeen met het beeld dat de vsv'ers geven, waarbij de meeste records geteld zijn onder de sublabels 'medische kant' en 'weinig energie/veel vermoeidheid'.

In sommige situaties kan de problematiek van een student te groot zijn waardoor hij of zij de opleiding moet afbreken, maar vaak is het mogelijk om, met wat aanpassingen, toch de opleiding af te ronden. Natuurlijk kan iemand met een lichamelijke beperking moeilijk een opleiding gaan doen waarbij hij veel fysieke inspanning moet leveren. Dan zal er gekeken moeten worden of die student een opleiding kan volgen die aanverwant is aan de opleiding die niet mogelijk is in zijn of haar situatie. Toch gebeurt het in de praktijk wel dat studenten met lichamelijke problematiek aan een opleiding beginnen die fysiek te inspannend is naar verhouding tot de problematiek van de student. Aan de school de taak om deze studenten op het spoor te komen, om uitval zoveel mogelijk te voorkomen. Dit begint bij de intake van de opleiding. Het opsporen is op die manier alleen mogelijk wanneer toekomstige studenten, tijdens de intake, open zijn over hun lichamelijke problematiek.

Sublabels	Aantal records
Weinig energie/ veel vermoeidheid	7
Praktische belemmeringen	4
Pijn	3
Onbegrip	2
Contact met anderen	7
Spanning/Stress	1
Informatieverwerkingsprobleem	-
(Openbare) spreekangst	-
Plannen	1
Medisch kant	8
Belemmeringen vanwege psychopathologisch ziektebeeld	1
Totaal aantal records	34

Tabel 4.7 Hinder problematiek dagelijks leven bij de vsv'ers

Sublabels	Aantal records
Weinig energie/ veel vermoeidheid	-
Praktische belemmeringen	2
Pijn	1
Onbegrip	3
Spanning/Stress	2
Plannen	-
Concentratie	-
(Openbare) spreekangst	-
Medische kant	1
Leeftijds inadequaat gedrag	-
Contact met anderen	2
Totaal aantal records	11

Tabel 4.8 Hinder problematiek in de schoolcontext bij de vsv'ers

Om het niet alleen bij tabellen en cijfers te houden, zal onderstaand fragment illustreren hoe deze problematiek doorwerkt in de praktijk. Het gaat om een vsv'er die vertelt waar ze in haar opleiding mee te maken kreeg aan problemen door haar epilepsie.

Vsv'er B: *En, uh als ik te veel op een computer zit, dan kan ik ook weer aanvallen krijgen.*
Interviewer: *Ok, dus dat is te spannend ofzo?*
Vsv'er B: *Juist. Geeft te veel prikkels. Ja.*
Interviewer: *Want hoe meer prikkels hoe eerder jij een aanval hebt?*
Vsv'er B: *Inderdaad, ja. Na ja, uiteindelijk uhm kom ik terecht bij fotonica dus uhm, want uh ik hou best wel van uh foto's maken en ik ben best wel creatief, heel nauwkeurig. Ik mocht toen eerst zo'n toelatingstoets maken en ik werd goedgekeurd. Maar uh toen kwam er achter dat je best wel veel met discolampen moest werken en uh ja dat is ook te prikkelbaar voor epilepsieaanvallen.*

Broncode: V.B.1

Dit voorbeeld onderstreept hoe inspanning en concentratie, achter de computer, van invloed zijn op epileptische aanvallen. Oftewel, concentratieproblemen waarnaar Schuurman en van der Zwan (2012) verwijzen, in de breedste zin van het woord, zijn daadwerkelijk een probleem voor studenten met een functiebeperking tijdens het volgen van een opleiding. Door zich te veel te moeten concentreren achter de computer loopt deze student het risico op meer epileptische aanvallen. Daarmee valt af te vragen of deze vsv'er wel op de juiste opleiding heeft gezeten. Hoe kan het dat

deze vsv'er na de intake gewoon toegelaten is op de opleiding Fotonica? Misschien heeft de school na de intake onvoldoende beeld gekregen van de problematiek van de student. Een andere mogelijke verklaring is dat Succes A12 te weinig kennis en expertise heeft op het gebied van epilepsie. Ondanks dat deze vsv'er uitgevallen is bij Fotonica, kun je wel bedenken, dat de belemmering van concentratie achter de computer, een belemmering is die bij bijna alle opleidingen om de hoek komt kijken. Waarschijnlijk was deze student bij iedere opleiding tegen haar belemmeringen aan gelopen en zou begeleiding vanuit Succes A12 geen overbodige luxe zijn.

4.4.2 Waardering begeleiding Succes A12

In onderstaande tabel valt het op dat er maar weinig records zijn rondom het hoofdlabel 'waardering begeleiding Succes A12'. Dit heeft te maken met het feit dat niet alle vsv'ers in de tijd dat ze student waren op het ROC A12 te maken hebben gehad met Succes A12. Hierdoor is niet in ieder interview aan de orde gekomen hoe de vsv'ers Succes A12 waarderen, aangezien deze vsv'ers daar weinig over konden zeggen.

Wat uit de records met betrekking tot de waardering van de begeleiding volgens de vsv'ers opvallend is, is dat niemand uitgesproken negatief is over de begeleiding van Succes A12. Het lijkt erop dat de verbeterpunten niet zitten in de inhoud van de begeleiding, maar in andere zaken rondom Succes A12. Wat ook een mogelijke verklaring is, is dat de negativiteit in de hoek zit van het tekort of ontbreken aan begeleiding voor studenten, waardoor ze uiteindelijk uitvallen.

Sublabel	Aantal records
Positieve waardering	3
Negatieve waardering	-
Neutrale waardering	2
Totaal aantal records	5

Tabel 4.9 Waardering begeleiding Succes A12 volgens vsv'ers

Over het algemeen wordt er dus ook door de vsv'ers niet negatief gepraat over Succes A12. Dat blijkt ook uit een fragment van het interview met vsv'er C.

Interviewer: Ja, en uhm nou je hebt toen dus gesprekken gehad met uh SLB'er dan en daarna wel met iemand uh van de begeleiding of ondersteuning uhm en als je dat zou moeten waarderen met een cijfer, wat zou je dan geven?

Vsv'er C: Uhm, nou ik denk wel, ik moest er wel zelf wat voor doen, zeg maar om die hulp te krijgen, maar ik denk, ja de hulp die ik heb gekregen, vond ik wel echt heel fijn, want ik kreeg toen pas zoiets van, o eindelijk valt echt wat van me af, weet je wel. Dus ik denk wel uhm op zich geef ik het wel een 8 dan wel.

Interviewer: Dus inhoudelijk wel, alleen de toegankelijkheid is wat minder.

Vsv'er C: Ja, het is niet zo dat ze je er echt voor gaan uitnodigen of dat je weet dat het er is ofzo. Ja, dus.

Interviewer: Terwijl jij wel duidelijk iets hebt, zeg maar om het zo maar te zeggen en ze daarmee dat eigenlijk al eerder naar jou toe hadden moeten komen.

Vsv'er C: Ja klopt, maar ja inderdaad, want ook als je dan een afspraak had, weet je wel, dat ze dan zeggen, ja maar wie ben jij dan en hoe kom je dan aan die afspraak ofzo? En dan denk je ja, kijk effe in je agenda.

Interviewer: Ja, precies. Moet jij dat gaan uitleggen dat uhh dat is een beetje de omgekeerde wereld.

Vsv'er C: Ja, dan lijkt ik wel de planner ofzo.

Interviewer: Ja. Maar je geeft het dus wel een hoog cijfer?

Vsv'er C: Ja, voor de inhoud die ik heb gekregen en dat ze me uiteindelijk toen ik natuurlijk zelf wel inderdaad m'n mond open deed, hebben ze me wel goed geholpen.

Interviewer: Ok, ja. Het was alleen dat er op je werk ook gewoon dingen mee speelden, waardoor je wel moest stoppen.

Vsv'er C: Ja, inderdaad, ja.

Broncode: V.C.1

Ondanks dat vsv'er C. weinig begeleiding heeft gehad vanuit Succes A12 was ze wel tevreden over de inhoud van de begeleiding. Een belangrijke factor daarin was dat ze zich gehoord voelde, waardoor er gevoelsmatig een last van haar af viel. Ondanks dat haar opleiding daarmee niet meer te redden was. Hiermee voorkom je dat vsv'ers negatieve verhalen verspreiden over het ROC A12. Er kan niet altijd voorkomen worden dat iemand uitvalt, maar dat wil niet zeggen dat de desbetreffende vsv'er een negatieve kijk heeft op de begeleiding van Succes A12.

Deze factor, dat studenten zich gehoord voelen, is voor Succes A12 dus belangrijk om te behouden. Hiermee hebben ze een belangrijke sleutel in handen in het begeleiden van hun studenten. Het is immers veel lastiger als er op dit punt iets zou moeten veranderen in de begeleiding dan dat het gaat om de zaken die om de begeleiding heen hangen.

4.4.3 Inhoud begeleiding Succes A12

Enkele punten die eruit springen, met betrekking tot de inhoud van de begeleiding van Succes A12, zijn volgens de vsv'ers onderstaande punten:

- Een student voelt zich gehoord door een gesprek met een counselor, na een situatie met de werkgever die helemaal uit de hand gelopen is. Ondanks dat de student al zou gaan stoppen met de opleiding werd het als prettig ervaren dat er iemand naar het verhaal luisterde.
- Eén van de vsv'ers had hoog oplopende conflicten met de SLB'er. De ambulante begeleider fungeerde daarbij als aanspreekpunt wanneer er weer conflicten waren met de desbetreffende SLB'er.

Er wordt niet veel gezegd tijdens de interviews over de inhoud van de begeleiding van Succes A12. Dat valt ook op te maken uit onderstaande tabel. Eén van de oorzaken daarvan is, net als wat genoemd is bij de waardering van Succes A12, het feit dat niet alle vsv'ers daadwerkelijk begeleiding hebben gehad vanuit Succes A12. Een andere moeilijkheid die meespeelde bij het interviewen van de vsv'ers is dat een deel van deze doelgroep geneigd is om uitgebreid te praten over hun problematiek en datgene waarin de school tekort geschoten is. Deze gespreksonderwerpen zitten waarschijnlijk bij de meeste vsv'ers het hoogst.

Sublabel	Aantal records
Bespreken voortgang studieresultaten	
Met SLB'er erbij	
Welzijn student bespreken	1
Praktische aanpassingen regelen	1
Kort gesprekje met begeleiding structuurklas	
Huisbezoeken	1
Bemiddelen naar docent	1
Totaal aantal records	4

Tabel 4.10 Inhoud begeleiding Succes A12 volgens vsv'ers

Sublabels	Aantal records
Structuurklas	1
RT	-
Ambulante begeleiding	2
Taal- en rekenbegeleiding	-
Counselor	1
Verzuimbegeleiding	-
Bijles	-
Alleen SLB'er	3
Totaal aantal records	7

Tabel 4.11 Soort begeleiding Succes A12 volgens vsv'ers

4.4.4 Verbeterpunten ondersteuning

Het is opvallend dat de vsv'ers heel veel verbeterpunten aangeven tijdens de interviews. Veel meer in vergelijking met de studenten, waar in totaal maar 9 records de revue passeren met betrekking tot verbeterpunten voor Succes A12. Met name de 'onderlinge communicatie' springt eruit als het gaat om een verbeterpunt voor Succes A12. Hiermee wordt de communicatie tussen verschillende medewerkers, disciplines, teams en de communicatie naar docenten bedoeld.

Een paar andere verbeterpunten die eruit springen zijn de toegankelijkheid en maatwerk. Onder toegankelijkheid wordt de drempel verstaan die studenten ervaren om naar Succes A12 te gaan. Met maatwerk wordt bedoeld in hoeverre de begeleiding afgestemd is op de specifieke situatie van de student.

Sublabel	Aantal records
Bereikbaarheid	4
Toegankelijkheid	7
Onderlinge communicatie	15
Frequentie	-
Hard maken fysieke aanpassingen	-
Aangepaste toetstijden	-
Meer contacturen	-
Individuele begeleiding	2
Uitbreiding aanbod structuurklas	-
Maatwerk	9
Totaal aantal records	37

Tabel 4.12 Verbeterpunten Succes A12 volgens vsv'ers

Een fragment waarin naar voren komt dat er verbeterpunten liggen met betrekking tot de onderlinge communicatie onder de medewerkers illustreert dit fragment uit een interview met vsv'er A. en de ouders van vsv'er A.

Moeder: *Ja, ik moet zeggen dat zo'n ambulant begeleider had het best op orde en ze deed best heel veel, maar op de één of andere manier komt dat dus nooit bij iedereen. En dan kom je er dus achter dat hij hoofd is ... en datie van niets weet. Dat kan gewoon niet.*

Vader: *J. heeft niet goed aangegeven uh... bij uh.. Bij uh... R. waar uh.. Het begon te wringen. Als die eerder had gezegd van joh, ik zit met een probleem. Ik heb een leerling uh.. Die loopt daar en daar tegenaan. R. vond het jammer dat ie pas zo laat op de hoogte was gesteld. Hij zegt, want anders had ik het nog wel aangedurfd om je eerst een half jaar op niveau 3 in mee te laten lopen om te kijken hoe het dan gaat. Hij zegt: en ja, noodgedwongen kwam die op niveau 2 terecht, omdat ie deze beperkingen allemaal had.*

Broncode: V.A.1

Dit fragment maakt helaas schrijnend duidelijk dat wanneer de communicatie tussen de ambulante begeleider en de zorgcoördinator beter was verlopen er andere alternatieven waren geweest, waardoor deze student mogelijk geen vsv'er geworden was. Helaas onderstreept dit fragment weer dat de oplossing vaak binnen handbereik ligt. Er hoeft niet altijd groots gedacht te worden om vsv te voorkomen. De oplossing moet alleen wel gezien worden op het juiste moment.

4.5 Tussenconclusie deelvraag 2

Het is opvallend dat de oplossingen voor de studenten vaak binnen handbereik liggen. Helaas worden voor de hand liggende oplossingen niet altijd gezien of niet op tijd gezien door de begeleiding en/of docenten. Kijk maar naar de situatie met vsv'er A. die in paragraaf 4.4 beschreven wordt. De zorgcoördinator kwam achteraf met het idee om A. het eerste half jaar toch op niveau 3 te plaatsen als hij van de situatie op de hoogte was geweest. De zorgcoördinator had waarschijnlijk wel eerder met deze oplossing kunnen komen, maar dat was niet aan de orde, omdat hij niet op de hoogte was van de situatie van deze student. Deze oplossing had mogelijk vsv kunnen voorkomen. Daaruit blijkt dat de onderlinge communicatie binnen Succes A12 niet altijd optimaal is. Een verbeterpunt voor Succes A12 dat opvallend veel aangedragen wordt onder de vsv'ers die geïnterviewd zijn.

Ondanks dat er veel kritiek is onder de vsv'ers wordt de begeleiding van Succes A12 over het algemeen wel positief gewaardeerd. Geen enkele interviewkandidaat spreekt zich echt negatief uit over de begeleiding van Succes A12 als er rechtstreeks naar de waardering over de begeleiding van Succes A12 gevraagd wordt. Er worden door de vsv'ers eerder veel verbeterpunten aangedragen met betrekking tot de begeleiding van Succes A12. Wat er echt uit springt, met betrekking tot de inhoud van de begeleiding, is dat de studenten zich gehoord voelen. Dit 'ingrediënt' moet Succes A12 zeker behouden, aangezien het om iets heel wezenlijks gaat wat de begeleiding absoluut ten goede komt en een positieve grondhouding van de begeleiders laat zien.

Verder blijkt uit zowel eerder onderzoek, beschreven door Schuurman en van der Zwan (2012), als uit dit onderzoek dat de meeste studenten met problematiek belemmeringen ervaren op het gebied van hun weinige energie/veel vermoeidheid en concentratie. Nu dit bekend is, is het belangrijk om als Succes A12 af te vragen wat dat betekent voor de inhoud van de begeleiding. Door als Succes A12 in te steken op deze problemen kan er ook bijgedragen worden aan een inclusieve vorm van onderwijs.

Tot slot is het van belang om als Succes A12 een omslag in het denken te maken. Hiermee wordt bedoeld om meer inclusief te gaan denken als school, met als uitgangspunt dat iedere student welkom is, ongeacht zijn of haar beperking. Inclusief denken gaat om een inclusieve samenleving, waaraan iedereen actief deel kan nemen. Dit past helemaal in de lijn van de participatiemaatschappij, waar het erom draait dat iedereen participeert, oftewel actief deelneemt. Het gaat er binnen de schoolcontext om dat studenten niet langer bewust of onbewust buitengesloten worden. In de begeleiding wordt er zoveel mogelijk op aangestuurd om deze idealen te bewerkstelligen. Het passend onderwijs is hier een uitwerking van. Het kan dus nuttig zijn om als Succes A12 stil te staan bij wat dit voor de praktijk van de begeleiding betekent. Bovendien, als het ROC A12 investeert in een vorm van inclusief onderwijs, kunnen ze koploper worden op dat gebied en gaan ze helemaal mee in het overheidsbeleid dat gericht is op de participatiemaatschappij.

Tegelijkertijd is de keerzijde van de medaille dat de school soms handelingsverlegen kan zijn als het gaat om de ondersteuningsbehoefte van de toekomstige student, wat betekent dat de school niet weet of hij aan de ondersteuningsvraag van de toekomstige student kan voldoen. In zo'n situatie wordt er alles aan gedaan om alternatieven te bekijken en wordt eventueel het advies gegeven dat de student zich aanmeldt bij het REA college, wat wel in deze ondersteuningsbehoefte kan voorzien. Waarschijnlijk zal de handelingsverlegenheid van het ROC A12 afnemen, naarmate de school meer werkt vanuit het gedachtegoed van een inclusieve samenleving.

In dit hoofdstuk heeft u de uitkomsten kunnen lezen van de interviews die met zes studenten en zes vsv'ers van het ROC A12 gehouden zijn. Diverse thema's zijn de revue gepasseerd door middel van tabellen, interviewfragmenten en de interpretatie van de schrijvers daarover. Deze informatie is in de tussenconclusie, onder paragraaf 4.5, gebundeld. Daarmee zijn de studenten en vsv'ers, wat betreft hun verhaal, hopelijk in voldoende mate recht gedaan.

Het komende hoofdstuk zal zich richten op de medewerkers. Uiteindelijk zullen zowel de interviews met de studenten en vsv'ers, als de interviews met de medewerkers gebruikt worden voor de conclusie en aanbevelingen in hoofdstuk 6.

Hoofdstuk 5 - De kant van de medewerker

In hoofdstuk 4 heeft u kunnen lezen wat studenten en vsv'ers van de begeleiding binnen het ROC A12 vinden. Er zijn resultaten en een aantal interviewfragmenten te lezen. De kijk van de medewerkers op de begeleiding, bij het ROC A12 en het ROC Midden-Nederland, is in dit hoofdstuk te lezen. Evenals de interviews die gehouden met medewerkers van het ROC A12 en met medewerkers van het ROC Midden-Nederland. De uitkomsten daarvan zijn hieronder te lezen en in bijlage 7 staan de interviews met de analyses.

5.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is naar voren gekomen, dat de studenten en de vsv'ers over het algemeen tevreden zijn over de hulpverlening die geboden wordt of geboden is door Succes A12. Dit is een mooie ontdekking. Op die manier is duidelijk dat de hulp die geboden wordt als positief wordt ervaren, maar dat er waarschijnlijk nog een aantal randzaken niet helemaal lekker lopen. Een reden om dit aan te nemen, is dat er in de interviews met studenten en vsv'ers wel diverse knel- en verbeterpunten genoemd zijn. In onderstaand hoofdstuk is te lezen wat de medewerkers van de hulp die geboden wordt of geboden is, vinden. Hiervoor zijn vijf medewerkers geïnterviewd, drie medewerkers van het ROC A12 en twee medewerkers van het ROC Midden-Nederland. Er is hiervoor gekozen, zodat de uitkomsten van de interviews vergeleken kunnen worden. Dan gaat het met name over het verschil in aanpak tussen de twee scholen en de waardering van het verloop van de werkzaamheden. De uitkomsten van de interviews zijn te lezen in paragraaf 5.3 en 5.4. In paragraaf 5.5, is de tussenconclusie te lezen, waaruit blijkt of er verschillen zijn tussen de twee scholen in aanpak van het zorgteam en wat deze verschillen dan eventueel zijn.

5.2 Deelvraag 3

Deelvraag 3 - Welke aanpak hanteren medewerkers van zorgteams om studenten met lichamelijk, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek te begeleiden?

Deze deelvraag is erop gericht om te achterhalen welke aanpak er door medewerkers van het ROC A12 en Midden-Nederland gehanteerd wordt om studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek te begeleiden. Het interviewen van medewerkers van de zorgteams van deze scholen was een middel om deze deelvraag te beantwoorden. Aan de hand van deze interviews wordt in kaart gebracht welke aanpak medewerkers van zorgteams hanteren om studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek te begeleiden. Er is voor gekozen om deze interviews ook met medewerkers van het ROC Midden-Nederland te houden, zodat er een vergelijking gemaakt kan worden tussen de gehanteerde aanpak op deze school en de gehanteerde aanpak op het ROC A12. Dit kan helpend zijn voor het schrijven van aanbevelingen richting Succes A12. Verder wordt er een antwoord gevonden op de deelvraag waar conclusies uit getrokken kunnen worden. In de volgende paragraaf is de uitwerking van de interviews met medewerkers van het ROC A12 te lezen. De paragraaf die daar op volgt gaat over de medewerkers van het ROC Midden-Nederland. Tot slot vindt u een conclusie van deelvraag 3.

5.3 Medewerkers van ROC A12

In tabel 5.1 is te lezen welke medewerkers geïnterviewd zijn van het ROC A12 van Succes A12. Er zijn twee ambulant begeleiders en één counselor geïnterviewd. Bij het stuk over de inhoud van de begeleiding wordt meer verteld over de verantwoordelijkheden en werkzaamheden van de medewerkers.

Medewerker	Functie	Verantwoordelijkheden
Medewerker 1	Ambulant begeleider	• Aansturen • Begeleiden • Contact onderhouden met SLB'ers • Contact met ouders
Medewerker 2	Ambulant begeleider	• Begeleiden • Doorverwijzen wanneer nodig. • Samenwerken met andere disciplines. • Docenten consulteren
Medewerker 5	Counselor	• Begeleiden • Leren zelfstandig te worden • Samenwerken met andere disciplines • Structureren

Tabel 5.1 Overzicht van de medewerkers ROC A12

5.3.1 Waardering begeleiding Succes A12

Ten eerste zijn de geïnterviewde medewerkers tevreden over de manier van werken binnen Succes A12. Over het algemeen genomen, waarderen medewerkers de door de school geboden begeleiding als ruim voldoende of goed. Er wordt verschillende keren genoemd dat de begeleiding aanwezig en toegankelijk is. De medewerkers van het ROC A12 noemen diverse positieve punten over de begeleiding. Bijvoorbeeld dat de onderlinge communicatie goed is, dat de samenwerking soepel verloopt en dat studenten hun diploma halen, zijn veel genoemde punten. Elke medewerker heeft deze punten genoemd tijdens de interviews. In tabel 5.2 is dat te zien. Tabel 5.3 laat zien wat medewerkers als positieve resultaten van de begeleiding zien. Hierin is diversiteit af te lezen. Een aantal keer wordt 'studie op de rit' en 'meer studenten die hun diploma behalen' genoemd als resultaten. Verder zijn er nog drie dingen genoemd, die u zelf in de tabel kunt lezen.

Sublabels	Aantal records
Duidelijke afspraken	-
Onderlinge communicatie	5
Samenwerking	4
Training SLB'er	1
Totaal aantal records	10

Tabel 5.2 Positieve kanten zorgteam volgens de medewerkers ROC A12

Sublabels	Aantal records
Studie weer op de rit	2
Geen verzuim meer	-
Waardering van ouders	1
Meer studenten die hun diploma halen	2
Extra aandacht voor student	1
Problematiek goed in beeld	-
Gegarandeerde begeleiding	1
Totaal aantal records	7

Tabel 5.3 Positieve resultaten begeleiding volgens de medewerkers ROC A12

Uit onderstaand fragment blijkt hoe een medewerker spreekt over de positieve kanten van het zorgteam van het ROC A12 en dan gaat het met name over de onderlinge communicatie.

Medewerker A: Ja... uhm... nou.. daar kan ik nog geen duidelijk antwoord op geven, weet ik ook niet helemaal. Of dat bedoeling is dat het toch een soort expertise centrum moet blijven waar wij ook onze voeding vandaan halen natuurlijk he, heel belangrijk. Dat is heel belangrijk.. Ja... want ik kan terug vallen op collega's of op uh.... Leidinggevend die net ff wat meer weten nog of die met meer, meer met het bijltje gehakt hebben dan ik. Het fijne hiervan is dat ik dus altijd met een aantal collega's op de kamer zit. Dus ik kom altijd wel iemand op een dag tegen, bijna altijd. Nou.. R. is natuurlijk ook een bron van informatie. Hiervan school, maar mijn ander collega's ook en wij kunnen goed sparren met mekaar. Dus dat is prettig hoor, want anders zit je altijd op een eenmanspositie. Dan moet je de wijsheid in pacht hebben. Dat weet je ook niet altijd.

Interviewer: Ja, dan moet je het maar zelf uitvinden.

Medewerker A: Ja, wat werkt wel bij deze jongen en wat werkt absoluut niet bij deze jongens en dan nog, ieder geval is anders. Je kunt niet zeggen bij alle autisten kun je dit doen en bij alle aspergers kun je dat doen. Nee... je moet zo naar mensen luisteren, zo kijken. En de achtergrondsituatie van de ouders en van de kinderen.. ja.. dat is zo verschillend. Ja...

Broncode: M.A.1

5.3.2 Inhoud begeleiding Succes A12

De inhoud van de begeleiding verschilt ten eerste per functie van de medewerker en ook per ROC. In de paragraaf hierna is te lezen wat de medewerkers van het ROC Midden-Nederland verteld hebben in de interviews en hoe zij dus denken over de begeleiding die er geboden wordt op deze school.

In tabel 5.1 is te lezen wat de functies en verantwoordelijkheden zijn van de geïnterviewde medewerkers. Zoals u kunt zien, komen de verantwoordelijkheden nogal overheen. Bij een ambulant begeleider wordt er vaak structureel begeleiding geboden, bijvoorbeeld door elke twee weken een gesprek te voeren met de student. Daarnaast heeft een ambulant begeleider vaak alleen studenten met psychiatrische en/of lichamelijke problematiek onder zijn hoede. Bij een schoolmaatschappelijk werker gaat het vaak, niet altijd, om korter durende begeleiding. Daarbij valt te denken aan vijf tot zes gesprekken om de studie van de student weer op de rit te krijgen. Wanneer vijf tot zes gesprekken te weinig zijn, kan de hulp van maatschappelijk werk langer doorlopen. Een student komt bij Succes A12 terecht via de SLB'er. Wanneer de SLB'er signaleert dat er meer begeleiding nodig is dan hij of zij kan bieden, wordt de student doorgestuurd. De zorgcoördinator bekijkt de aanmeldingen van studenten bij Succes A12 en bepaalt van welke medewerker de student de juiste begeleiding kan ontvangen. Via het interne systeem van het ROC A12 kunnen studenten zichzelf ook aanmelden. Uit een aantal interviews met studenten en vsv'ers is echter gebleken, dat ze dit moeilijk weten te vinden. In paragraaf 5.4 kunt u lezen hoe de aanmelding door studenten zelf bij het ROC

Midden-Nederland geregeld is. Als de problematiek te ingewikkeld blijkt te zijn, wordt de student doorgestuurd naar de reguliere hulpverlening. Het kan hierbij gaan om verslavingen, zwaardere psychiatrische problemen, een eetstoornis, et cetera. Het doorsturen kan via het ZAT gaan of rechtstreeks naar de hulpverlening. Er is in een aantal interviews naar voren gekomen, dat de begeleiding op de ROC's in de eerste plaats bedoeld is om de studenten binnen de school te houden en te helpen hun diploma te behalen. Er wordt benadrukt dat een school geen hulpverleningsinstelling is, al lijkt het daar soms wel op, volgens de medewerkers. Verder is het opgevallen dat bovenstaand punt ook met visie te maken heeft. Dit blijkt uit onderstaand citaat. Hier is te lezen dat deze medewerker van het ROC A12 voornamelijk op de onderwijskant gericht is.

- Interviewer: Is dat nog lastig uh... het gerichtheid, de gerichtheid op de opleiding of de hulpverlening, zeg maar. Die balans daartussen.*
- Medewerker A: Nee, want dat is ei... ik mijn uh mijn mijn begeleiding is gericht op de opleiding. Ja.*
- Interviewer: Ja, dus dat is gewoon heel duidelijk?*
- Medewerker A: Ja. Mijn doel is dat ze de opleiding gaan halen. Of in ieder geval het eerste jaar gaan halen. Of tweede jaar gaan halen. Ja.*
- Interviewer: Ja, want ik kan me ook wel eens voorstellen ... dat je soms wel merkt voor het welzijn van iemand zou je wel eens langer of meer willen bieden,*
- Medewerker A: Dan moet ik ze doorverwijzen.*
- Interviewer: maar dat dat als je kijkt naar de loopbaan gaat het om andere dingen, natuurlijk.*
- Medewerker A: Ja. Ja. Ik ben dus duidelijk gekoppeld aan school hè. Dus ik ben Ervoor omop school de ondersteuning te bieden die ze eventueel nodig hebben. Ja.. en is er meer nodig, dus als ik zie dat iemand andere problemen heeft, dan verwijs ik ze door naar de counselor of de school arts of laat ik doorverwijzen en daar kan de een beslissing genomen worden over andere zaken, therapieën of uh... ik weet niet wat. Ja..*

Broncode: M.A.2

In het volgende citaat is echter het tegenovergestelde te lezen. Deze medewerker van het ROC Midden-Nederland vindt het allereerst belangrijk om het leven van de student weer op de rit te krijgen. Volgens deze medewerker komt daarna de studie om de hoek kijken.

- Interviewer: De hulpverlening bij u gaat verder dan het begeleiden binnen de studie.*
- Medewerker C: Ja joh, want ik ben, dan, dan had ik wel in het onderwijs kunnen blijven zitten. Ik ga, natuurlijk doe ik dat ook, van hoe gaat het op school en wat ik uhm. Nou voorbeeldje van een meisje, loopt bij het RIAGG, GGZ, ik ga met dat meisje niet meer over haar problemen praten, want ik ben geen psychiater.*
- Interviewer: Nee.*
- Medewerker C: Wat ik doe, is er wat, wat, waar loop je nou op school tegenaan? Die heeft medicijnen, nou ja goed, allemaal ingewikkeld om uit te leggen, ze zegt, ik krijg dat en dat niet voor elkaar. Ik zeg, nou helpt het dan als ik een mailtje stuur naar je loopbaanbegeleider? Ja, pfff, zegt ze dan. Dus dan stuur ik een mailtje, ik hoef niet alles uit te leggen, want dat vertrouwen heb ik wel van loopbaanbegeleiders. Gaat nu effe niet lukken. Zij moet een stagebedrijf zoeken, daar heeft ze ook moeite mee. Dan ga ik de BPV mevrouw heb ik weer gemaïld, ik ken het niet uitleggen, maar dit meisje loopt bij mij, zou je haar een keer op willen roepen? Dat is dan mijn functie ook.*
- Interviewer: Op die manier.*
- Interviewer: Ja.*

Interviewer: *Dus het is tweeledig eigenlijk, in de zin van het uh de onderwijskant, maar ook dat iemand z'n leven weer op de rit krijgt om onderwijs te kunnen volgen.*

Medewerker C: *Ja.*

Broncode: M.C.1a

5.3.3 Verbeterpunten begeleiding

De medewerkers dragen diverse punten aan die verbeterd zouden kunnen worden. Daaraan vooraf worden een aantal knelpunten genoemd. Die zijn in tabel 5.4 te lezen. Het is opvallend dat hier drie knelpunten genoemd worden. Met de kennis van bovenstaande tabellen kan de conclusie getrokken worden dat de werkzaamheden over het algemeen vrij soepel verlopen. De punten die genoemd worden: een 'onzekere toekomst' met de verandering naar passend onderwijs in het vooruitzicht en de daarbij horende veranderingen. Verder worden 'onderlinge communicatie' en 'bereikbaarheid van studenten' als knelpunten genoemd.

Sublabels	Aantal records
Te veel doorverwijzingen van SLB'ers	-
Te weinig doorverwijzingen van SLB'ers	-
Werkdruk	-
Onzekere toekomst	1
Onderlinge communicatie	1
Grenzen hulpverlening onderwijsinstelling	-
Bureaucratie	-
Bereikbaarheid van studenten	1
Totaal aantal records	3

Tabel 5.4 Knelpunten begeleiding volgens de medewerkers ROC A12

Uit bovenstaande tabel 5.4 vloeien logischerwijs een aantal verbeterpunten voort. Deze zijn af te lezen in tabel 5.5. Het is opvallend dat er meer verbeterpunten zijn dan knelpunten. Daarnaast valt het op dat er een aantal keer naar voren komt dat de doorverwijzingen van SLB'ers sneller kunnen en dat de samenwerking met hen verbeterd kan worden. Hieruit blijkt dat er ondanks de cursus voor de SLB'ers, waarschijnlijk nog niet helemaal duidelijk is wanneer ze kunnen of moeten doorsturen. Het is natuurlijk ook mogelijk dat de SLB'er helemaal niet signaleert of een student zelf te lang blijft begeleiden. Verder worden de volgende verbeterpunten genoemd: een 'rapportagesysteem', 'aandacht voor gameverslaving en social media', 'één persoon voor rugzakbegeleiding en BPV' en 'telefoonnummers van studenten beschikbaar stellen'. Dit laatste punt sluit aan op het knelpunt dat gaat over de bereikbaarheid van studenten. Verder sluit het verbeterpunt rapportagesysteem, één persoon voor rugzakbegeleiding en BPV en een betere samenwerking met de SLB'ers aan op de onderlinge communicatie, wat bij de knelpunten genoemd wordt. Tevens is te lezen dat alleen het punt over het sneller doorverwijzen van de SLB'er twee keer genoemd wordt, terwijl de rest van de sublabels één keer wordt genoemd.

Sublabels	Aantal records
Betere samenwerking met SLB'ers	1
Snellere doorverwijzing van SLB'ers	2
Rapportagesysteem	1
Aandacht voor gameverslaving en gebruik social media	1
Eén persoon voor rugzakbegeleiding en BPV	1
Meer gesprekken	1
Telefoonnummers studenten beschikbaar	1
Minder hoge werkdruk	-
Totaal aantal records	8

Tabel 5.5 Verbeterpunten begeleiding volgens medewerkers ROC A12

5.4 Medewerkers van ROC Midden-Nederland

In bovenstaande paragraaf heeft u kunnen lezen hoe een drietal medewerkers van het ROC A12 aankijken tegen de begeleiding die binnen de school geboden wordt door Succes A12. Deze paragraaf is gericht op de medewerkers van het ROC Midden-Nederland. Als eerste ziet in tabel 5.6 een overzicht van de functie en verantwoordelijkheden van de medewerkers. Bij het stuk over de inhoud van de begeleiding kunt u hier meer over lezen en ook over wat hun werkzaamheden inhouden. Daarvoor vindt u een stuk over hoe de medewerkers de begeleiding van het zorgteam waarderen en tot slot hoe de begeleiding verbeterd zou kunnen worden.

Medewerker	Functie	Verantwoordelijkheden
Medewerker 3	Schoolmaatschappelijk werker	• Begeleiden • Doorverwijzen wanneer nodig is
Medewerker 4	Adviseur loopbaanbegeleiding	• Samenwerken met andere disciplines • Docenten consulteren • Aansturen •

Tabel 5.6 Overzicht van de medewerkers ROC Midden-Nederland.

5.4.1 Waardering begeleiding van het zorgteam

Net als de medewerkers van Succes A12 zijn de medewerkers van het zorgteam van het ROC Midden-Nederland heel positief over de begeleiding die daar geboden wordt. Positieve kanten van de begeleiding zijn: dat studenten hun studie door de begeleiding weer op de rit krijgen, dat het zorgteam de problematiek goed in beeld heeft en dat er extra aandacht voor de student is. Een overzicht hiervan is te zien in tabel 5.8 die hieronder staat. Daarnaast is gebleken dat de medewerkers ook tevreden zijn over de manier van werken van het zorgteam.

Tevens zijn de medewerkers positief over het zorgteam zelf. Dan valt het met name op dat de samenwerking binnen het zorgteam door de twee geïnterviewde medewerkers gewaardeerd wordt. Tot slot vinden ze de onderlinge communicatie een positief punt, zoals in tabel 5.7 af te lezen is. Het is goed om deze punten te behouden.

Sublabels	Aantal records
Duidelijke afspraken	-
Onderlinge communicatie	2
Samenwerking	4
Training SLB'er	-
Totaal aantal records	6

Tabel 5.7 Positieve kanten zorgteam volgens medewerkers ROC Midden-Nederland

Sublabels	Aantal records
Studie weer op de rit	1
Geen verzuim meer	-
Waardering van ouders	-
Meer studenten die hun diploma halen	-
Extra aandacht voor student	2
Problematiek goed in beeld	2
Gegarandeerde begeleiding	-
Totaal aantal records	5

Tabel 5.8 Positieve resultaten begeleiding volgens medewerkers ROC Midden-Nederland

5.4.2 Inhoud begeleiding van het zorgteam

De inhoud van de begeleiding tussen de verschillende functies, zoals in tabel 5.6 af te lezen is, lijkt redelijk overeen te komen. Dit is echter niet helemaal het geval. Er zijn duidelijke verschillen genoemd in de interviews, maar het was niet mogelijk om deze duidelijk te labelen. De studieloopbaanadviseur is meer de spil tussen de SLB'ers en het zorgteam. Diegene staat dichtbij het docententeam en bij de zorg. De studieloopbaanadviseur probeert samen met het schoolmaatschappelijk werk de zorg in kaart te brengen die nodig is voor een student. Hier hoort bij wat er speelt binnen de opleidingen, wat docenten of SLB'ers zelf doen en wat er overgenomen moet worden door het zorgteam. Daarnaast kijkt die studieloopbaanadviseur wat er moet gebeuren met een student die dreigt uit te vallen, waar moet diegene naar doorverwezen worden. Het is ook mogelijk dat de studieloopbaanadviseur een stukje zelf oppakt, als een soort coaching- en motivatietraject. Verder woont diegene zorgoverleggen en leerlingbesprekingen bij.

Verder wordt de begeleiding op verschillende manieren geïndiceerd. Het wordt belangrijk gevonden om de onderwijskant belangrijk te vinden, niet samen met de hulpverlening begeleiding te bieden en het leven van de student weer op de rit te krijgen. Dit is te zien in tabel 5.9.

Sublabels	Aantal records
Onderwijskant	1
Niet samen met hulpverlening	1
Leven weer op de rit krijgen	1
Totaal aantal records	3

Tabel 5.9 Indicatie begeleiding volgens medewerkers ROC Midden-Nederland

Sublabels	Aantal records
Onderwijskant	1
Niet samen met hulpverlening	-
Leven weer op de rit krijgen	1
Samen met de hulpverlening	2
Totaal aantal records	4

Tabel 5.10 Indicatie begeleiding volgens medewerkers ROC A12

In de vorige paragraaf heeft u kunnen lezen dat uit twee verschillende citaten is gebleken dat een medewerker van het ROC A12 er vooral op gericht is om de studie van de studenten weer op de rit te krijgen. Dit in tegenstelling tot wat een medewerker van het ROC Midden-Nederland vertelt, dat zij het belangrijk vindt om de studenten de eerste psychische hulp te verlenen. Dit is echter op het eerste gezicht niet duidelijk te zien als je tabel 5.9 en 5.10 vergelijkt. In tabel 5.10 is te zien dat er ook één record is bij onderwijskant en één record bij leven weer op de rit krijgen. Dit is dus dezelfde uitkomst als bij het ROC Midden-Nederland. Er worden bij A12 echter ook nog twee records gevonden bij ‘samen met de hulpverlening’, terwijl er bij Midden-Nederland één record gevonden is met ‘niet samen met de hulpverlening’. Dit lijkt elkaar tegen te spreken. ‘Samen met de hulpverlening’ wil zeggen dat de begeleiding door de school blijft doorgaan als er ook sprake is of wordt van externe hulpverlening. ‘Niet samen met de hulpverlening’ is logischerwijs het tegenovergestelde.

Naast hoe de medewerkers de zorg indiceren, hebben de medewerkers het één en ander verteld over het aanbod van het zorgteam. Het opvallende is echter, dat er bij het ROC Midden-Nederland verschillende hulpmiddelen genoemd worden zoals in tabel 5.11 te zien is, terwijl bij het ROC A12 niets wordt genoemd door de medewerkers. Bij het ROC Midden-Nederland kunnen studenten dus doorgestuurd worden naar een empowerment- of toetsvreestraining of ze kunnen financiële hulp zoeken bij het FIS (afkorting voor Financieel Inloop Spreekuur). Daarnaast kunnen medewerkers in extreme gevallen waarbij de problematiek bijna niet meer hanteerbaar is, hulp vragen aan het Externe Zorg Team (hierna te noemen EZT). Uit andere gesprekken met medewerkers van het ROC A12 is echter wel gebleken dat er in ieder geval een Zorg Advies Team ingeschakeld kan worden wanneer dat nodig is. Het verschil tussen deze teams zit hem in het feit dat er via het EZT van het ROC Midden-Nederland daadwerkelijk hulp geboden kan worden, terwijl er via het ZAT alleen advies gegeven wordt aan de begeleiders van het ROC A12. Bij het ROC Midden-Nederland zit een afgevaardigde van de zorg in dat team, net als van het mbo Amersfoort en een trajectbegeleider van de gemeente die complexere casuïstiek behandelen waar de school geen grip meer op krijgt. Er wordt met elkaar gekeken naar een oplossing en de hulp wordt eventueel uitgebreid. Voorheen hadden ze bij het ROC Midden-Nederland ook een ZAT. Er is voor gekozen dit te veranderen, zodat er direct hulp ingeschakeld kon worden. De school ervoer dat een ZAT de hulpverlening aan de student niet ten goede kwam, omdat er simpelweg meer nodig was dan een advies of hulp, die door school geboden kon worden.

Sublabels	Aantal records
Empowermenttraining	1
Toetsvreestraining	1
FIS	1
Extern Zorg Team	1
Zorg Advies Team	-
Totaal aantal records	4

Tabel 5.11 Aanbod zorgteam volgens medewerkers ROC Midden-Nederland

5.4.3 Verbeterpunten begeleiding

De knelpunten die door de medewerkers van het ROC Midden-Nederland genoemd zijn, lopen nogal uiteen. Twee keer is genoemd dat de werkdruk een knelpunt is. De geïnterviewde medewerkers vertelden dat er soms sprake is van een spanningsveld, omdat er eigenlijk altijd te weinig tijd is voor de werkzaamheden die gedaan zouden kunnen worden. Zij vertelden ook dat dit met geld te maken heeft. Er is eigenlijk altijd te weinig geld voor wat er van het zorgteam van het ROC Midden-Nederland gevraagd wordt of men zou willen zien. Aangezien er bij Midden-Nederland twee medewerkers geïnterviewd zijn, zou daar voorzichtig de conclusie uit getrokken kunnen worden dat de medewerkers van het ROC Midden-Nederland het erg druk hebben. Daarnaast worden er nog verschillende andere punten genoemd. Het lijkt alsof de ene medewerker zegt dat er te veel

doorverwijzingen van SLB'ers zijn en dat de andere zegt dat er te weinig doorverwijzingen zijn, zoals te lezen is in tabel 5.12. Uit het interview blijkt echter dat die medewerker vertelt dat de doorverwijzingen per SLB'er verschillen. De ene SLB'er heeft de neiging om een student snel door te sturen naar de zorg, terwijl dit bij de ander veel langer duurt. Dit verschilt ook per opleidingsteam. Het opleidingsteam van Zorg en Welzijn zal studenten eerder doorsturen naar het zorgteam is in de interviews naar voren gekomen. Daarnaast komen er ook meer studenten uit die sector bij het zorgteam terecht. Hiervoor kunnen verschillende redenen zijn. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat de studenten van Zorg en Welzijn meer hulp nodig hebben, maar het is ook mogelijk dat de docenten van dat opleidingsteam sneller signaleren en doorsturen dan bijvoorbeeld de docenten van ICT of Fotonica. Uit de interviews bleek namelijk ook dat er van deze opleidingen minder leerlingen bij het zorgteam terecht komen. Onder tabel 5.13 staat een citaat uit een interview met een medewerker van het ROC Midden-Nederland waarin dat naar voren komt.

Sublabels	Aantal records
Te veel doorverwijzingen van SLB'ers	1
Te weinig doorverwijzingen van SLB'ers	1
Werkdruk	2
Onzekere toekomst	-
Onderlinge communicatie	-
Grenzen hulpverlening onderwijsinstelling	1
Bureaucratie	1
Bereikbaarheid van studenten	-
Totaal aantal records	6

Tabel 5.12 Knelpunten begeleiding volgens medewerkers ROC Midden-Nederland

Sublabels	Aantal records
Betere samenwerking met SLB'ers	2
Snellere doorverwijzing van SLB'ers	-
Rapportagesysteem	1
Aandacht voor gameverslaving en gebruik social media	-
Eén persoon voor rugzakbegeleiding en BPV	-
Meer gesprekken	-
Telefoonnummers studenten beschikbaar	-
Minder hoge werkdruk	1
Totaal aantal records	4

Tabel 5.13 Verbeterpunten begeleiding volgens medewerkers ROC Midden-Nederland

Interviewer: Ja en daar heb ik nog wel een vraag over. Wordt er dat u denkt voldoende signaleerd door docenten of SLB'ers of LOB'ers?

Medewerker 3: Ja ach, ja weet je dat is lastig, omdat ik het, ik zit er niet meer tussen. Ik uh, ik weet het niet. Dat I. zal dit beter weten, we hebben ook bij het studieloopbaancentrum worden er trainingen uitgezet over uh signaleren. Kijk de één is daar gewoon beter in dan de ander. Ik bedoel, weet je d'r zitten ook uh docenten waarvan ik denk mijn hemel je gaat veels te lang door.

Interviewer: Je zal altijd de uitersten hebben.

Medewerker 3: Dat is ongelooflijk, ja.

Interviewer: Van de één die stuurt ze te snel door en de ander die gaat zelf te lang door.

Medewerker 3: Ja.

Interviewer: Ja.

Medewerker 3: Ja, nou ja goed, weet je, o ja ik weet het, ik heb dat wel uh bepaalde opgemerkt. Vorig jaar, er is heel duidelijk dat er van een aantal uhm afdelingen/opleidingen geen verwijzingen komen. Nou, dan weet je dat het niet goed zit daar.

Interviewer: Ja, nee, dat is dan wel duidelijk ja. Is daar toen ook actie op ondernomen?

Medewerker 3: Ja.

Broncode: M.C.2

Hierboven is te lezen dat deze medewerker niet direct zicht heeft op het doorsturen van studenten naar het zorgteam, omdat dit via een collega gebeurt. Er is echter wel te lezen dat ze soms ziet dat docenten veel te lang doorgaan met het begeleiden van een student. Die docent had de student dus al veel sneller door kunnen sturen. Het is daarnaast ook goed mogelijk dat een docent een student te snel doorstuurt.

5.5 Tussenconclusie deelvraag 3

In bovenstaande paragrafen van dit hoofdstuk heeft u kunnen lezen wat de uitkomsten zijn van de interviews met de medewerkers van het ROC A12 en het ROC Midden-Nederland. Hieruit kan allereerst geconcludeerd worden dat de medewerkers van beide scholen tevreden zijn over de werkzaamheden binnen het zorgteam en over de zorg die door hen op school geboden wordt.

De aanpak van de scholen is enigszins verschillend. Bij het ROC A12 worden studenten die begeleiding of hulp nodig hebben, doorgestuurd via de SLB'er naar de zorgcoördinator van Succes A12. De invoering van passend onderwijs in september zorgt in ieder geval voor de verandering dat er per locatie van het ROC A12 een zorgcoördinator aangesteld wordt. Hierdoor kan de zorg per school meer gericht geboden worden. Bij het ROC Midden-Nederland werkt het ongeveer op dezelfde wijze. Het enige verschil is dat SLB'ers de studenten verwijzen naar de studieloopbaanadviseur. Zij bepalen dan welke hulp de student nodig heeft. Er is echter per college, ook wel een opleidingsgroep genoemd, een studieloopbaanadviseur. Deze adviseur staat dicht bij de colleges en heeft veel contact met de docenten. Op deze manier zijn ze zichtbaar.

Daarnaast is het opvallend dat er door een medewerker van het ROC A12 gezegd wordt dat de hulp voornamelijk gericht is op de studie, oftewel het behalen van het diploma van de student. Dit is een tegenstelling met de visie een medewerker bij het ROC Midden-Nederland, die zegt dat het eerste doel van de hulp is om het leven van de student weer op de rit te krijgen. Daarna komt de studie aanbod.

De knelpunten in de begeleiding komen niet overheen. Op beide scholen worden andere punten genoemd. Dit geldt ook deels voor de verbeterpunten. Daarin komt overeen dat ze beiden een betere samenwerking met de SLB'ers zouden willen en een beter bijgehouden rapportagesysteem. Voor de rest worden er verschillende punten genoemd.

Het belangrijkste punt in de tussenconclusie is natuurlijk of er antwoord gegeven kan worden op de deelvraag: *Welke aanpak hanteren medewerkers van zorgteams om studenten met lichamelijk, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek te begeleiden?* In dit hoofdstuk en aan het begin van deze tussenconclusie is een beeld gegeven van de aanpak die op de scholen gehanteerd wordt. Deze aanpak is echter bedoeld voor alle studenten en niet specifiek voor de doelgroep. Kan daaruit de conclusie getrokken worden dat er geen antwoord op de deelvraag gegeven is? Nee, de aanpak is bedoeld voor alle studenten en dus ook voor de doelgroep. Hij wordt dus door medewerkers gehanteerd voor studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek. Deze aanpak houdt in het kort in, dat studenten door hun SLB'er doorgestuurd worden naar de coördinator van Succes A12 of naar de studieloopbaanadviseur van het college van hun opleiding. Diegene bepaalt dan wat de student het best kan gebruiken aan hulp. Op deze manier

komen de studenten bij de hulp terecht. Er kan nog afgevraagd worden of de aanpak van de medewerkers, die de hulp bieden, verschilt.

In dit hoofdstuk heeft u de kant van de medewerker ten opzichte van vsv onder de doelgroep van het onderzoek kunnen lezen. Er is daarbij een vergelijking gemaakt tussen medewerkers van Succes A12 van het ROC A12 en medewerkers van het zorgteam van ROC Midden-Nederland. Het volgende hoofdstuk zal ingaan op de beantwoording van de hoofdvraag, de conclusie en de aanbevelingen voor Succes A12.

Hoofdstuk 6 - Conclusie en aanbevelingen

In de vorige 3 hoofdstukken is per hoofdstuk antwoord gegeven op een deelvraag. Hoofdstuk 3 bevat literatuuronderzoek, het vierde hoofdstuk ging in op de kant van de studenten en voortijdig schoolverlaters (hierna te noemen vsv'ers) en in hoofdstuk 5 heeft u de kant van de medewerkers kunnen lezen. Dit hoofdstuk zal ingaan op de conclusie en aanbevelingen voor Succes A12, het zorgteam van het ROC A12. De conclusie is een bundeling van de tussenconclusies, waarin verbanden gelegd worden tussen de verschillende deelvragen. Daaruit volgen de aanbevelingen voor Succes A12.

6.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat de conclusie en aanbevelingen voor Succes A12. De aanbevelingen zijn erop gericht dat Succes A12 eraan kan bijdragen om voortijdig schoolverlaten (hierna te noemen vsv) verder terug te dringen. Dat was het doel van het onderzoek. Niet alle aanbevelingen zijn specifiek gericht op de doelgroep van het onderzoek, maar zijn er wel allemaal op gericht hoe Succes A12 een bijdrage kan leveren aan het terugdringen van vsv.

6.2 Beantwoording hoofdvraag

Hoe kunnen studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek op het ROC A12 dusdanig begeleid worden dat voortijdig schoolverlaten onder deze doelgroep teruggedrongen kan worden?

De hoofdvraag kan beantwoord worden nu de deelvragen van het onderzoek beantwoord zijn. Kort samengevat voldoet de inhoud van de begeleiding, die door Succes A12 geboden wordt, voor de doelgroep van het onderzoek, maar moeten er met name praktische aanpassingen plaatsvinden om vsv onder deze groep studenten verder terug te dringen.

Enkele conclusies die uit de literatuurstudie getrokken kunnen worden, zijn dat er weinig gedaan wordt voor studenten met lichamelijke problematiek, wat de invoering van passend onderwijs betekent, et cetera. In de praktijk betekent passend onderwijs dat de school moet gaan voldoen aan de zorgvraag van de toekomstige student en dat heeft consequenties voor de intake en begeleiding door Succes A12. Uit de tweede deelvraag wordt met name de conclusie getrokken dat Succes A12 goede begeleiding biedt als het gaat om de inhoud, maar dat er op het gebied van de onderlinge communicatie een verbeterslag te behalen valt. Dit betekent dat de grondhouding van de medewerkers goed is, maar dat het meer zit in de uitvoering en het organiseren van het werk, waarin dingen verbeterd kunnen worden. Voor de aanbevelingen houdt dat in, dat deze vooral praktisch van aard zullen zijn. De belangrijkste uitkomst van de derde deelvraag is dat Succes A12 geen specifieke aanpak hanteert voor de doelgroep van het onderzoek. Dit valt ook niet mee, aangezien de doelgroep van het onderzoek geen homogene groep is, die allemaal met dezelfde problematiek te maken hebben.

Hierop terug kijkend heeft Succes A12 mogelijkheden om vsv terug te dringen onder studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek. Deze mogelijkheden en de uitvoering daarvan staan beschreven bij de aanbevelingen.

6.3 Conclusie

In hoofdstuk 3 heeft u kunnen lezen dat er landelijk heel veel projecten en interventies zijn die gericht zijn op het terugdringen van vsv en binnen de doelgroep van het onderzoek vallen. Deze landelijke projecten en interventies zijn met name gericht op studenten met sociaal-emotionele en psychiatrische problematiek. Hierbij valt onder meer te denken aan studenten die te maken hebben met multiproblematiek, gedragsproblematiek of te kwetsbaar zijn voor het reguliere onderwijs. Het is opvallend dat geen enkel project of interventie, binnen het middelbaar beroepsonderwijs (hierna te noemen mbo) specifiek gericht is op studenten met lichamelijke problematiek. De enige interventies die enigszins aansluiten bij studenten met lichamelijke problematiek zijn enkele interventies op ziekteverzuim gericht zijn, terwijl deze studenten wel degelijk een risicofactor hebben met betrekking tot vsv. Dit wordt ondersteund door de interviews met studenten met lichamelijke problematiek op het ROC A12. Tijdens één van deze interviews werd verteld dat er op het ROC A12 weinig wordt gedaan om de nummerbordjes van de lokalen beter leesbaar te maken. Dit voorbeeld maakt duidelijk dat hetgeen wat landelijk leeft als het gaat om een aanpak voor studenten met lichamelijke problematiek ook leeft op het ROC A12. Of in dit geval, dat er zowel landelijk als op het ROC A12 eigenlijk weinig leeft.

Natuurlijk is er de Wet Gelijke Behandeling (hierna te noemen WGB), die ervoor pleit dat dit soort dingen aangepakt worden, maar de praktijk blijkt weerbarstiger te zijn. Deze wet verplicht de school om studenten met lichamelijke of psychiatrische problematiek dezelfde kansen te bieden als studenten zonder beperking. Hoofdstuk 3 van dit onderzoek gaat dieper op de WGB in.

Wel kan de school in bepaalde situaties handelingsverlegen zijn, wat betekent dat de ondersteuningsvraag van de toekomstige student verder reikt dan de school kan bieden aan ondersteuning. Een school bevindt zich immers altijd in een spanningsveld. Ze zijn geen hulpverleningsinstelling, maar blijven een onderwijsinstelling.

Deze handelingsverlegenheid en de ondersteuningsvraag van de toekomstige student worden weer heel actueel bij de invoering van passend onderwijs in september 2014. Voorheen was met name de leerlinggebonden financiering (hierna te noemen LGF), ook wel het rugzakje genoemd, een indicatie voor begeleiding. Alleen komt deze te vervallen met de invoering van passend onderwijs. De slagboomfunctie van LGF verdwijnt, maar dat wil niet zeggen dat er geen slagboom meer is per september 2014. In wezen komt er een vernieuwde slagboom. Deze moet alleen deels nog op de juiste plaats gezet worden. De vraag is nu nog wanneer een toekomstige student met een ondersteuningsvraag wel of niet toegelaten gaat worden. Bij de aanbevelingen zal ingegaan worden op de vraag hoe het ROC A12 en dan met name Succes A12 kan omgaan met het creëren van deze vernieuwde slagboom.

Om verder in te gaan op het passend onderwijs gaat deze alinea over een inclusieve samenleving en inclusief onderwijs. Dit ligt namelijk helemaal in het verlengde van elkaar. Uit de waarden die staan voor een inclusieve samenleving komt voort dat een school toekomstige studenten met een beperking niet mag uitsluiten. Deze studenten moeten net zo actief deel kunnen nemen aan het onderwijs als alle andere studenten. Inclusief denken gaat om een inclusieve samenleving, waaraan iedereen actief deel kan nemen. Het gaat erom dat studenten niet langer, bewust of onbewust, buitengesloten worden. In de begeleiding wordt daar zoveel mogelijk op aangestuurd. Het passend onderwijs is hier een uitwerking van. Het kan nuttig zijn om als Succes A12 stil te staan, wat inclusief onderwijs voor de praktijk van de begeleiding betekent. Door hier goed bij stil te staan, kan het ROC A12 koploper worden als het gaat om inclusief onderwijs. Bovendien sluit een inclusieve samenleving naadloos aan op de participatiemaatschappij, waarbij het gaat om een actieve bijdrage van iedere burger. In hoofdstuk 4 staat meer beschreven over een inclusieve samenleving met betrekking tot onderwijs.

Een mooie uitkomst van het onderzoek, met betrekking tot de begeleiding, is dat de inhoud van de begeleiding goed is. Dit blijkt uit de interviews met de studenten en vsv'ers. Ze geven aan dat ze zich met name gehoord voelen door de begeleiding. Dit is een belangrijke factor, aangezien het alles met

een positieve grondhouding van de medewerkers te maken heeft. Met deze wetenschap zou het voor Succes A12 waarschijnlijk weinig moeite kosten om de waarden van inclusief onderwijs verder te implementeren, omdat dit ook alles met een positieve grondhouding te maken heeft. Het gaat om waarden als gelijkwaardigheid en daarin klinkt door dat studenten zich daadwerkelijk gezien en gehoord voelen. De aanbevelingen zullen dus niet zozeer gaan over de inhoud van de begeleiding, maar veel meer in de richting van de zaken om de begeleiding heen.

Eén van die zaken, om de begeleiding heen die verbeterd kan worden, is de onderlinge communicatie blijkt met name uit de interviews met de vsv'ers. Daarmee wordt bedoeld dat de communicatie tussen de medewerkers van Succes A12 onderling verbeterd kan worden. Door eerder openheid van zaken aan elkaar te geven, met betrekking tot casuïstiek, kunnen oplossingen makkelijker besproken worden. Kijk maar naar de situatie met vsv'er A., waarvan een interviewfragment in paragraaf 4.4 opgenomen is. De zorgcoördinator kwam achteraf met het idee om A. het eerste half jaar toch op niveau 3 te plaatsen als hij van de situatie geweten had. Waarschijnlijk had de zorgcoördinator wel eerder met deze oplossing kunnen komen, alleen was dat niet aan de orde, omdat hij niet eerder op de hoogte was van de situatie van deze student. Mogelijk had deze oplossing vsv kunnen voorkomen voor vsv'er A. Dit voorbeeld illustreert dat de onderlinge communicatie binnen Succes A12 niet altijd optimaal werkt. Een verbeterpunt voor Succes A12 dat opvallend veel aangedragen wordt onder de vsv'ers die geïnterviewd zijn. Aan de andere kant is het opvallend dat de medewerkers van Succes A12 de onderlinge communicatie juist hoog waarderen. Zij waarderen de onderlinge communicatie juist hoog, omdat alle medewerkers van Succes A12 op dezelfde gang zitten en hierdoor makkelijk overlegd kan worden. Dit blijkt uit de interviews met de medewerkers die voor hoofdstuk 5 gebruikt zijn. Wat dat betreft wordt de positieve beeldvorming over de onderlinge communicatie van de medewerkers tegengesproken door de vsv'ers.

Om de verbeterpunten en aanbevelingen meer gewicht te geven, is ervoor gekozen om ook enkele medewerkers van ROC Midden-Nederland te interviewen voor het onderzoek, waarvan u enkele fragmenten in hoofdstuk 5 heeft kunnen lezen. Uit de vergelijking van de analyses, van de medewerkers van ROC Midden-Nederland en de medewerkers van het ROC A12, is gebleken dat de aanpak van de scholen enigszins verschillend is. Bij het ROC A12 worden studenten die begeleiding of hulp nodig hebben, doorgestuurd via de studieloopbaanbegeleider (hierna te noemen SLB'er) naar de zorgcoördinator van Succes A12. Per locatie van het ROC A12 wordt een zorgcoördinator aangesteld, waardoor de zorg meer gericht geboden wordt per locatie. Bij het ROC Midden-Nederland werkt het ongeveer op dezelfde wijze. Het enige verschil is dat de SLB'ers de studenten verwijzen naar de studieloopbaanadviseur. Zij bepalen dan welke hulp de student nodig heeft. Er is echter per college, ook wel een opleidingsgroep genoemd, een studieloopbaanadviseur. Deze adviseur staat dicht bij de colleges en heeft veel contact met de docenten en studenten. Op deze manier zijn ze zichtbaar.

Een ander belangrijk verschil in aanpak is dat het ROC Midden-Nederland geen gebruik maakt van een ZAT, maar van een Extern Zorg Team, ook wel EZT genoemd. Het fundamentele verschil hierin is, dat het EZT niet alleen een adviserende, maar ook direct een uitvoerende rol heeft. In het verleden heeft het ROC Midden-Nederland wel gebruik gemaakt van een ZAT, maar ze zijn erg tevreden over de huidige manier van werken met het EZT.

Daarnaast is het opvallend dat er door een medewerker van het ROC A12 gezegd wordt dat de hulp voornamelijk gericht is op de studie: het behalen van het diploma van de student. Terwijl er door een medewerker bij het ROC Midden-Nederland gezegd wordt dat het eerste doel van de hulp is om het leven van de student weer op de rit te krijgen. Daarna komt de studie ter sprake. Hierover is te lezen in een interviewfragment dat in hoofdstuk 5 opgenomen is.

De knelpunten in de begeleiding komen niet overheen. Op beide scholen worden andere punten genoemd. Hetzelfde geldt deels voor de verbeterpunten. Daarin komt overeen dat ze beiden een betere samenwerking met de SLB'ers zouden willen en een beter bijgehouden rapportagesysteem.

Kort samengevat liggen de verbeterpunten voor Succes A12 niet zozeer bij de inhoud van de begeleiding, maar veel meer bij de zaken om de begeleiding heen. De positieve grondhouding, die de medewerkers hebben, moet zeker behouden blijven. Deze factor zorgt er namelijk voor dat studenten zich daadwerkelijk gezien en gehoord voelen. Met betrekking tot de verbetering van zaken om de begeleiding heen moet onder meer hier in de richting van de onderlinge communicatie tussen medewerkers gedacht worden. Hoofdzakelijk wordt door de vsv'ers benadrukt dat op dit punt een verbeterslag te behalen valt. In paragraaf 6.4 zal bij enkele aanbevelingen verder uitgewerkt worden hoe de onderlinge communicatie tussen de medewerkers deels verbeterd kan worden.

6.4 Aanbevelingen

Uit de voorgaande hoofdstukken, de conclusie, gesprekken met de afstudeerbegeleider en opdrachtgever zijn een aantal aanbevelingen naar voren gekomen die aansluiten bij Succes A12 en de doelgroep van het onderzoek. Een eerdere kladversie van de aanbevelingen is voorgelegd aan de zorgcoördinator van Succes A12. In deze kladversie zijn meer punten besproken dan de aanbevelingen die hieronder staan. Een andere aanbeveling, die bijvoorbeeld ook gedaan is, is om het 'gele deurenproject' nog eens te evalueren. Deze aanbeveling zou niet zoveel zin hebben, aangezien enkele medewerkers van Succes A12 vanaf september elders in het gebouw gaan zitten. Dit heeft als doel dat de medewerkers van Succes A12 dichterbij de opleidingsteams komen te werken. Daarmee vervalt eigenlijk grotendeels het principe van het 'gele deurenproject' waarbij het erom ging dat alle zorg op dezelfde gang georganiseerd is.

Een paar andere punten die vooraf bij de aanbevelingen stonden, bleken toch minder relevant te zijn. Hierbij ging het om een maatjesproject onder studenten en een vast aanspreekpunt binnen Succes A12 onder de begeleiding. De kanttekening bij het maatjesproject was dat het veel gevraagd is als een 'gewone' student het maatje is van een student met een beperking. Dat vraagt om een stukje zelfverloochening van een student en daar hebben de meeste studenten nog moeite mee als ze 16 zijn. Daardoor zou het project waarschijnlijk niet goed uit de verf komen. Wat betreft het vaste aanspreekpunt, deze blijkt er gewoon te zijn. Een student gaf aan daar behoefte aan te hebben, maar in principe is het altijd mogelijk om met urgente problemen bij Succes A12 binnen te lopen.

Hieronder staan de aanbevelingen beschreven met de toelichting daarop. De aanbevelingen staan in willekeurige volgorde beschreven en zijn dus niet geordend naar prioritering. Hier is bewust voor gekozen, zodat Succes A12 zelf een prioritering aan kan brengen in de aanbevelingen, waardoor het eigen wordt om met deze aanbevelingen aan de slag te gaan.

- *Een groeimodel/document waarin beschreven staat hoe de slagboom van het passend onderwijs werkt op het ROC A12.*

Op dit moment is er nog geen document waarin zwart op wit beschreven staat hoe er met studenten omgegaan wordt bij de intake, welke studenten er wel en niet toegelaten worden op de opleidingen en hoe de begeleiding eventueel georganiseerd gaat worden. Het zou helpend zijn om hier een document voor aan te leggen waarin beschreven staat hoe dat aan de hand van richtlijnen in zijn werk gaat. Op die manier hebben medewerkers toch handvatten om een intake te houden met toekomstige studenten, wat ook nog eens passend onderwijs waardig is. Uit enkele interviews met medewerkers van Succes A12 blijkt dat er behoefte is aan handvatten voor het werk.

Dit document kan niet te concreet zijn, maar kan wel door middel van casuïstiek vorm gegeven worden. Er zal naar iedere situatie op zich gekeken worden als een unieke situatie, maar het kan helpend zijn om te lezen hoe daar in eerdere situaties mee omgegaan is. Op die manier krijgt de 'vernieuwde slagboomfunctie' in de loop van de komende jaren vorm. Het is een vorm waarin de kennis en expertise van medewerkers die de intakes doen, gebundeld kan worden.

Dit punt is voort gekomen uit het feit dat de LGF, waarover in hoofdstuk 3 meer beschreven staat, tot nog toe als slagboomfunctie werkte, maar dat deze komt te vervallen. Er wordt nu, vanuit de

literatuur, gedaan alsof er geen slagboom meer is vanwege de zorgplicht voor iedere student, maar in wezen wordt de slagboom gewoon verplaatst met de invoering van passend onderwijs.

- *Werken aan de zichtbaarheid van Succes A12 onder studenten via verschillende (sociale) media.*

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat studenten vaak niet de weg weten richting Succes A12 op het moment dat ze hulp nodig hebben. Ze blijven lang zelf met hun problemen lopen of de verhalen komen niet verder dan de SLB'er. Een factor die waarschijnlijk een rol speelt, is dat studenten helemaal niet met een hulpvraag bezig zijn op het moment dat Succes A12 zichzelf presenteert aan de studenten. Om dit te ondervangen kan het helpen dat Succes A12 zich ook halverwege het schooljaar presenteert aan de studenten. Daarnaast zijn er ook opties om de zichtbaarheid van Succes A12 via Connect (het intranetsysteem van het ROC A12 voor studenten), de schoolmail of een brief aan de ouders te vergroten. Het gebruik van verschillende middelen vergroot waarschijnlijk ook de zichtbaarheid, omdat op die manier Succes A12 via verschillende wegen onder de aandacht van studenten gebracht wordt.

Daarnaast is er door de interviews met de medewerkers duidelijk geworden dat er binnen bepaalde opleidingsgroepen SLB'ers zijn die weinig studenten doorsturen naar Succes A12. Via de opdrachtgever is ter ore gekomen dat de SLB'ers wel een training gevolgd hebben om te leren signaleren en studenten door te sturen. Blijkbaar is een training niet voldoende en is het nodig dat de bij de training opgedane kennis ingesleten wordt. Dit kan bijvoorbeeld gedaan worden door onderling intervisiebijeenkomsten te plannen. Waardoor de SLB'ers kunnen bespreken wat ze qua problematiek tegenkomen en wat ze ermee moeten doen.

- *Intervisie implementeren binnen Succes A12.*

Op dit moment zijn er studentenbesprekingen binnen Succes A12 voor de medewerkers, maar geen intervisie. In het verleden was intervisie wegens omstandigheden geen optie, maar nu zou er weer ruimte voor zijn, aldus de zorgcoördinator.

Door intervisie in te zetten, kan de casuïstiek over de studenten verder uitgewerkt worden en kunnen andere medewerkers aan het denken gezet worden over hun casuïstiek. Op die manier ontstaat er meer uitwisseling van kennis en expertise, wat de begeleiding ten goede komt. Intervisie wordt daarmee een aanvulling op de studentbesprekingen. Bovendien kan intervisie voorkomen dat medewerkers zelf te lang met casuïstiek rond blijven lopen, zoals gebeurd is in de situatie van vsv'er A., zie hoofdstuk 4. Bovendien valt het implementeren van intervisie mooi samen met het locatiegericht werken waar het ROC A12 naartoe wilt gaan. Door middel van intervisie blijft de binding met het team sterker, waardoor de medewerkers niet op een 'eilandje' komen te zitten met hun werkzaamheden.

- *Meer samenwerken met de Christelijke Hogeschool Ede voor projecten en stages.*

Door de samenwerking met de Christelijke Hogeschool Ede (hierna te noemen CHE) te versterken, kunnen er allerlei initiatieven van de grond komen waar nu geen geld voor beschikbaar is. In één van de interviews met een medewerker van Succes A12 kwam naar voren dat goede initiatieven in sommige gevallen niet meer opgepakt worden wegens geldgebrek.

Hierbij valt te denken aan een buddyproject, studenten van de CHE die bij de structuurklas stage lopen, het geven van faalangsttraining door studenten van de CHE, et cetera. In het verleden zijn deze mogelijkheden ook besproken binnen Succes A12, maar vanwege de hoeveelheid begeleiding die de medewerkers verwachten, is hier weinig mee gedaan. Het zou goed zijn om als team van Succes A12 te bespreken hoeveel tijd er geïnvesteerd kan worden als het gaat om het begeleiden van studenten, die zich inzetten voor het ROC A12 in de vorm van projecten en stages. Door het inzetten van studenten van de CHE kan er op de lange termijn tijd bespaard worden en kan dit bijdragen aan het terugdringen van vsv. Ook valt er bijvoorbeeld aan een systeem te denken, waarbij de ene student de andere student inwerkt in projecten en/of stages, waardoor er nog minder tijd

geïnvesteed hoeft te worden in de begeleiding. Dit proces moet alleen wel goed gemonitord worden, wil het goed van de grond komen.

Om dit proces op gang te brengen, kan contact opgenomen worden met:

Ruth Vermaat, afstudeercoördinator

rrvermaat@che.nl

Alice van Wetten, stageconsulent

praktijkbureauass@che.nl

- *Vervolgonderzoek naar de implementatie gedachtegoed inclusief onderwijs*

In hoofdstuk 4 en de conclusie van dit onderzoek zijn stukken te lezen over een inclusieve samenleving en inclusief onderwijs. Over deze materie is nog veel meer literatuur te vinden dan dat er opgenomen is in dit onderzoek. Aangezien het gedachtegoed van inclusief onderwijs helemaal aansluit bij passend onderwijs is het raadzaam om hier vervolgonderzoek naar te doen. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van een afstudeeronderzoek gedaan worden. Op deze manier kan er meer zicht gekregen worden op welke manier inclusief onderwijs zijn plek kan krijgen binnen de zorg en binnen het onderwijs van het ROC A12. Door hierin te investeren kan het ROC A12 koploper worden op het gebied van passend- en inclusief onderwijs, waarmee ze een proeftuin zullen zijn voor andere mbo-scholen.

In dit hoofdstuk heeft u de conclusie en aanbevelingen van het onderzoek kunnen lezen. De conclusie is een bundeling van de tussenconclusies uit de hoofdstukken 3 tot en met 5, waarin verbanden tussen de verschillende deelvragen gelegd zijn. Vervolgens heeft u de aanbevelingen kunnen lezen. Na dit hoofdstuk vindt u de discussie en verantwoording van dit onderzoek. Hierin wordt dieper ingegaan op de manier waarop er onderzoek gedaan is, wat de sterke en minder sterke kanten aan het onderzoek zijn, et cetera.

Hoofdstuk 7 - Discussie en evaluatie

In hoofdstuk 6 heeft u kunnen lezen wat het antwoord is op de hoofdvraag en welke conclusies getrokken zijn uit de hoofdstukken 3, 4 en 5 van dit onderzoek. Aan de hand van de beantwoording van de deze deelvragen en de conclusies, zijn er aanbevelingen gedaan richting het ROC A12 specifiek voor Succes A12. Deze aanbevelingen zijn ook in hoofdstuk 6 te lezen.

7.1 Inleiding

In onderstaande paragrafen zijn de discussie en de evaluatie van het onderzoek te lezen. De discussie gaat in op wat er anders gedaan had kunnen worden in het eindproduct. Dus wat er goed gegaan is, wat beter gedaan had kunnen worden, et cetera. De evaluatie gaat over waarom er bepaalde keuzes zijn gemaakt en hoe het onderzoek in het algemeen verlopen is.

7.2 Discussie

Een aantal zaken die u in voorgaande hoofdstukken heeft kunnen lezen, kan ter discussie gesteld worden. Er is allereerst sprake van een praktijkgericht onderzoek. Dit heeft als voordeel dat na het onderzoek praktische en concrete aanbevelingen gedaan kunnen worden. Een nadeel is bijvoorbeeld, dat er vaak geen sprake is van homogene groepen, waardoor het onderzoek niet te generaliseren is. Dit is onder andere een verschil met wetenschappelijk onderzoek.

Daarbij kan afgevraagd worden of bij deze doelgroep überhaupt een homogene groep gevonden kan worden. Een aantal studenten kunnen wel allemaal hinder ondervinden door bijvoorbeeld lichamelijke problematiek, maar of die studenten in een rolstoel zitten of blind zijn, is een groot verschil. Daarbij werken de medewerkers van het ROC A12 ook dagelijks met studenten met deze diversiteit aan problematiek en worden de studenten met behoefte aan een zorgvraag bij de invoering van passend onderwijs ook op één hoop geschoven. Dit maakt dat de doelgroep bij de school past.

Er zijn zes studenten en zes vsv'ers geïnterviewd. Dit is een kleine onderzoeksgroep, omdat het niet representatief is voor de groep studenten en vsv'ers met problematiek. Bij het uitwerken en analyseren was merkbaar dat er nog geen verzadigingspunt bereikt was. De reden hiervoor was de grote diversiteit aan problematiek en behoeftes binnen de doelgroep. Er hadden niet nog meer studenten geïnterviewd kunnen worden, omdat dit binnen het tijdspad niet haalbaar was. Daarnaast is het de vraag wanneer er wel een verzadigingspunt zou worden bereikt.

Tevens werd opgemerkt dat ervoor gekozen had kunnen worden om met een enquête te werken. Hierdoor zou het bereik vergroot worden. Daarentegen kost het uitzetten van een enquête veel tijd en daarbij is het de vraag of je genoeg respons krijgt. De zorgcoördinator heeft hier ervaring mee en heeft aangegeven dat het in het verleden niet werkte om een enquête onder studenten die hulp ontvangen van Succes A12 uit te zetten. In dit onderzoek had ervoor gekozen kunnen worden om een enquête per klas uit te zetten. De klas de enquête in laten vullen, terwijl de onderzoekers in de klas aanwezig blijven en de ingevulde enquêtes direct meenemen. Hiermee hadden waarschijnlijk de hoofdvraag en deelvragen niet helemaal beantwoord kunnen worden, omdat dan minder diep op de onderwerpen in gegaan kan worden. Bovendien hadden niet alle studenten de juiste informatie over Succes A12 kunnen geven, omdat ze zelf nooit met hen in contact zijn geweest.

Tevens is er vrijwel altijd sprake van subjectiviteit bij het analyseren van de interviews. Er zijn duidelijke hoofd- en sublabels gemaakt. Hiermee valt niet te voorkomen dat de onderzoekers sommige stukken uit de interviews te persoonlijk geïnterpreteerd hebben. Daarnaast verschilt deze subjectiviteit per persoon en dus per onderzoeker. De onderzoekers zijn natuurlijk onderling

overeengekomen welke hoofd- en sublabels aangehouden zijn. Verder heeft er vaak overleg plaats gevonden over de inhoud van de labels en waar de labels geplaatst dienden te worden.

Verder heeft het voeren van de interviews per respondent niet op exact dezelfde manier plaats gevonden, omdat voorgaande interviews bijvoorbeeld een inspiratie voor nieuwe interviews waren. Ook daardoor werd er niet meer objectief in de interviews gestaan. De gespreksvoering was onderhevig aan welke onderzoeker het interview voerde en er werd gebruik gemaakt van een half-gestructureerd interview. Dit heeft als voordeel dat de vragen niet vastliggen, hierdoor kan er gekozen worden hoe de vraag gesteld wordt, maar ook waar wel en waar niet op ingegaan wordt tijdens het gesprek. Om te voorkomen dat de gespreksvoering niet al te onderhevig is aan de gespreksvoerder, is ervoor gekozen om de interviews samen te doen.

Tevens had ervoor gekozen kunnen worden om meer aandacht te geven aan de doorverwijsfunctie van de SLB'ers. Hier is echter niet voor gekozen, omdat het onderzoek dan te breed wordt en dit aspect meer richting de educatieve kant gaat.

Verder zijn er veranderingen die binnen de zorgstructuur van het ROC A12 plaatsvinden. Dit houdt in dat diverse medewerkers een andere rol krijgen en op een andere plek in het gebouw gaan werken. Dit heeft enigszins de aanbevelingen beïnvloed, omdat uit de interviews met medewerkers van het ROC Midden-Nederland naar voren gekomen is dat deze structuur bij hen zeer werkzaam. Deze structuur is vergelijkbaar met hoe die op het ROC A12 wordt.

7.3 Productevaluatie

De uitvoering van deze onderzoeksopdracht is volgens het plan van aanpak verlopen dat de onderzoekers aan het begin van hun onderzoek opgesteld hebben. Dit was bedoeld als hulpmiddel. De werkzaamheden zijn over het algemeen volgens dit hulpmiddel en volgens planning verlopen, op de eindverantwoordelijkheden en planning van de interviews na. De interviews waren wel een aantal weken uitgelopen, omdat het lastig was om voldoende respondenten te vinden. Hierbij gaat het met name om de vsv'ers. Via een belactie zijn er respondenten gevonden voor deze groep. Het vinden van respondenten viel echter behoorlijk tegen, omdat er weinig vsv'ers wilden meewerken aan een onderzoek. Hier werden verschillende redenen voor gegeven. Er is vaak gehoord dat de schooltijd op het ROC A12 een afgesloten hoofdstuk voor hen was en ze daarom niet mee wilden werken. Een andere reden was het feit dat ze niet tot de doelgroep behoorden of simpelweg geen zin hadden om mee te werken. Om toch genoeg respondenten te vinden zijn er vier belacties gehouden door de onderzoekers. Daaruit is te concluderen dat er sprake was van overmacht. Het is mogelijk dat de onderzoekers in het gesprek iets consequent verkeerd aangepakt hebben, waardoor vsv'ers sneller afhaakten. Dit is echter niet waarschijnlijk, omdat de gebelde vsv'ers vrijwel allemaal een duidelijke reden hadden om niet mee te willen werken. Door het moeilijk vinden van respondenten is het proces echter niet in gevaar gekomen. Daarnaast is er doelgericht en efficiënt gewerkt. In tabel 7.1 is te zien hoe de SWOT-analyse enigszins een hulpmiddel is geweest bij het evalueren van het product.

Sterktes	• Pro actief • Evenwicht taakgericht en relatiegericht • Medewerking Succes A12
Zwaktes	• Planning interviews • Inhoudelijke begeleiding niet vanuit Succes A12 • Klein bereik qua aantal respondenten bij de interviews
Kansen	• Juiste timing m.b.t. Passend Onderwijs • Toepassing theorie m.b.t. de huidige ontwikkelingen op het gebied van participatiesamenleving
Bedreigingen	• Al veel onderzoek gedaan • Minder geld beschikbaar. Dus minder tijd om nieuwe ideeën uit te voeren.

Tabel 7.1 SWOT-analyse met betrekking tot de productevaluatie

7.3.1 Toelichting op de SWOT-analyse

Om het product te evalueren, is gebruik gemaakt van een SWOT-analyse. Hiervoor is gekeken naar de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen met betrekking tot dit onderzoek. Bij de sterktes ziet u onder andere het punt pro actief. Daar wordt mee bedoeld dat er actief gewerkt is aan het eindproduct. Actief, in die zin dat er snel actie is ondernomen in de taken die er lagen. Bijvoorbeeld, het snel regelen van afspraken. Hiermee hangt samen dat de samenwerking met het ROC A12 soepel verliep.

Daarnaast staat er dat de punten taakgericht en relatiegericht in evenwicht waren. Hiermee wordt bedoeld dat er doelgericht gewerkt werd aan dit onderzoek, maar dat het relationele aspect niet uit het oog werd verloren. Er is veel overlegd tussen de onderzoekers, maar niet onnodig veel. Tegelijkertijd was er het vertrouwen in elkaar dat de inhoud van de stukken goed was en er serieus aan de stukken werd gewerkt. Tot slot wordt de medewerking van Succes A12 genoemd. Hiermee wordt bedoeld op de soepele samenwerking met hen. Afspraken werden snel gemaakt en er was makkelijk contact te maken met hen. Een voorbeeld hiervan is dat bij de zorgcoördinator het verzoek werd gedaan voor interviewkandidaten en dat hij nog diezelfde dag een mail doorgestuurd heeft naar de ambulant begeleiders.

Vervolgens wordt in de SWOT-analyse ingegaan op de zwaktes met betrekking tot het eindproduct. Hieronder valt met name het plannen van de interviews met de studenten en vsv'ers. Daarover staat in de paragraaf hierboven al uitgelegd dat het moeilijk was om genoeg interviewkandidaten te vinden in de groep vsv'ers. Dit was een zwakte met betrekking tot het onderzoek die van tevoren onderschat werd. Vervolgens wordt de inhoudelijke begeleiding van Succes A12 genoemd. Dit wil zeggen dat de onderzoekers begeleid zijn door iemand van ROC A12 die iets verder bij Succes A12 zelf vandaan stond. Wanneer begeleiding geboden was door iemand die binnen Succes A12 werkzaam is, hadden er sneller vragen beantwoord kunnen worden. Gelukkig verliep de onderlinge communicatie binnen Succes A12 soepel, waardoor er alsnog snel vragen beantwoord werden. Daarnaast was er een klein bereik qua aantal respondenten bij de interviews. Er zijn zes studenten, zes vsv'ers, drie medewerkers van Succes A12 en twee medewerkers van het ROC Midden-Nederland geïnterviewd. Vooral bij de studenten en vsv'ers is dit een kleine groep. Door de planning was het niet mogelijk om deze groepen te vergroten.

Tevens is er een kolom met kansen af te lezen in tabel 7.1. Hier is te zien dat er een juiste timing is met betrekking tot de invoering van passend onderwijs. Deze wetgeving gaat in september 2014 in, zoals u al heeft kunnen lezen. Dit maakt dat er binnen het ROC A12 en binnen Succes A12 ruimte is voor veranderingen. Er wordt al verandering van de medewerkers gevraagd, hierdoor zullen de aanbevelingen van dit onderzoek waarschijnlijk makkelijker geïmplementeerd kunnen worden.

Bovendien sluiten een deel van de aanbevelingen aan bij de veranderingen rondom het passend onderwijs. Het tweede punt dat in de tabel bij kansen genoemd wordt, is de toepassing van de theorie met betrekking tot de huidige ontwikkelingen op het gebied van de participatiesamenleving. Dit wil zeggen dat er in het eindproduct theorie is toegepast die zeer actueel is als er gekeken wordt naar een participatiesamenleving. Hierbij gaat het over de theorie met betrekking tot inclusieve samenleving.

Tot slot zijn er ook bedreigingen geweest. Eén daarvan is dat er al veel onderzoek gedaan is naar dit onderwerp. Dit maakt enerzijds dat er veel informatie te vinden is. Anderzijds is het de vraag of dit onderzoek nog iets toevoegt aan de grote berg met informatie, die er al is. Daarbij is het onderzoek wel vernieuwend geweest aangezien er ook vsv'ers geïnterviewd zijn en er geen eerder onderzoek gevonden is waarbij dit is gebeurd. Verder komt met de invoering van Passend Onderwijs minder geld beschikbaar dan dat in het huidige systeem beschikbaar is. Dit maakt dat er ook minder tijd is en er dus verantwoord met de tijd en het geld omgegaan moet worden. Sommige aanbevelingen springen daar op in, maar andere aanbevelingen kosten juist meer tijd en dus indirect geld.

7.3.2 Doelstellingen

In hoofdstuk 2 zijn de doelen besproken. Na het uitvoeren van dit onderzoek kan gezegd worden dat doelen deels behaald zijn. Dit zijn de doelen die bij het maken van het plan van aanpak opgesteld zijn:

- *Door middel van dit onderzoek is eind april duidelijk wat er in de zorgteams op het ROC A12 nodig is om studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek zo goed mogelijk te ondersteunen, zodat voortijdig schoolverlaten in deze doelgroep teruggedrongen wordt.*
- *Tevens is eind april duidelijk wat studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek nodig hebben om hun opleiding af te kunnen ronden zonder tussentijdse schooluitval.*

Het eerste doel is deels behaald. Er is eind april duidelijk wat er in het zorgteam op het ROC A12, Succes A12, nodig is om studenten zo goed mogelijk te ondersteunen zodat vsv teruggedrongen kan worden. Het gaat echter om studenten in het algemeen, omdat er geen specifieke aanpak voor studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek gehanteerd wordt. Er is eerder al gezegd dat echter wel een groot deel van de studenten die begeleiding ontvangen tot deze doelgroep behoort. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het doel deels behaald is. Er is echter wel een specifieke aanbeveling gedaan voor de doelgroep van het onderzoek. Deze aanbeveling gaat over passend onderwijs met betrekking tot de slagboomfunctie daarvan.

Het tweede doel is ook deels behaald. Uit de interviews is naar voren gekomen wat studenten met lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele problematiek nodig hebben om hun opleiding af te kunnen ronden zonder tussentijdse schooluitval. Er is echter wel sprake van een grote diversiteit aan dingen die volgens de studenten en vsv'ers, nodig zijn. Dit komt door de diversiteit aan problematiek. Een tienermoeder heeft behoefte aan andere hulp dan waar een student met een autisme spectrum stoornis behoefte aan heeft. Dit doel is dus in zekere zin ook behaald. Er is door studenten en met name vsv'ers echter vrijwel eenduidig aangegeven, dat er iets verbeterd moet worden op het gebied van de onderlinge communicatie tussen de medewerkers van Succes A12.

Dat er aan het eind van dit onderzoek aanbevelingen gedaan konden worden richting Succes A12 was het beoogde resultaat. Deze aanbevelingen zouden gericht zijn op Succes A12 om de effectiviteit te vergroten in het kader van het terugdringen van vsv. Dit resultaat is behaald. Zoals u in hoofdstuk 6 heeft kunnen lezen, zijn er aanbevelingen gedaan. Aan de hand van dit onderzoek kan aangetoond worden wat Succes A12 eraan bijdraagt om vsv terug te dringen of in ieder geval wat er binnen Succes A12 behouden moet blijven. Kortom, wat moet er behouden blijven aan begeleiding en welke elementen kunnen er nog aan toegevoegd worden.

7.4 Procesevaluatie

Hieronder is een tabel te zien waarin af te lezen is wie van de onderzoekers verantwoordelijk is geweest voor welk hoofdstuk. Daaronder even de onderzoekers hier kort een toelichting op.

Hoofdstuk	Eindverantwoordelijke
1	Marina
2	Joëlle
3	Joëlle
4	Marina
5	Joëlle
6	Marina
7	Joëlle
Analyseren	Marina

Tabel 7.2 - Overzicht eindverantwoordelijkheid

De titel achter het bolletje is het gedeelte waarvoor ik (Marina) verantwoordelijk ben geweest. Daaronder staat beschreven hoe per gedeelte de samenwerking verlopen is.

- **Hoofdstuk 1**
In dit hoofdstuk kon ik grotendeels voortborduren op het plan van aanpak. Joëlle en ik hebben samen gekeken welke stukken er nog ontbraken uit het plan van aanpak, wat wel in het onderzoeksproduct moest komen en vervolgens heb ik dat verwerkt. Aan het einde heeft zij nog feedback gegeven over het hoofdstuk, wat ik weer verwerkt heb.
- **Hoofdstuk 4**
Ik ben aan dit hoofdstuk begonnen, omdat Joëlle nog heel lang bezig was met hoofdstuk 3, de literatuurstudie. In het begin heb ik het raamwerk gemaakt voor dit hoofdstuk en vervolgens heeft Joëlle daar weer feedback op gegeven. Joëlle heeft regelmatig tussendoor feedback op het hoofdstuk gegeven. Met name op de momenten dat ik niet verder kwam. Uiteindelijk heeft ze aan het eind alleen nog feedback op de tussenconclusie gegeven.
- **Hoofdstuk 6**
Terwijl Joëlle nog met hoofdstuk 5 bezig was, ben ik aan hoofdstuk 6 begonnen. Ik ben begonnen met de aanbevelingen, omdat we die al met de zorgcoördinator overlegd hadden en Joëlle en ik het daarover eens waren. Vervolgens heb ik de tussenconclusies van deelvraag 1 tot en met 3 onder elkaar geplakt en wilde ik daar één conclusie van maken. Alleen was dit nog een beetje lastig, omdat de tussenconclusie van deelvraag 3 nog niet helemaal af was. Uiteindelijk is dit wel goed gekomen en heb ik gewoon de laatste paar alinea's van de eindconclusie wat later geschreven.
- **Analyseren**
Over dit onderdeel heb ik met name de verantwoordelijkheid gehad. Dit kwam doordat Joëlle vaker met de vraag kwam waar ze een hoofd- en sublabel moest plaatsen. Het is dan efficiënter dat ik daarover de verantwoordelijkheid heb, dan dat Joëlle daarmee loopt te worstelen.

Hieronder is puntsgewijs te lezen waarvoor ik (Joëlle) verantwoordelijk ben geweest. Onder de titel staat een toelichting op deze verantwoordelijkheid en hoe de samenwerking verlopen is.

- **Hoofdstuk 2**
In dit hoofdstuk konden voor een groot deel stukken uit het plan van aanpak gebruikt worden. Deze moesten hier en daar worden aangepast. Dit hebben Marina en ik overlegd, waarna ik dit hoofdstuk in elkaar gezet en aangepast heb. Vervolgens heb ik een conceptversie naar Marina gestuurd, waarop zij feedback heeft gegeven. Die ik weer aangepast heb.
- **Hoofdstuk 3**
Aan het begin van dit hoofdstuk hebben Marina en ik in eerste instantie samen gewerkt. Door allebei literatuur te zoeken en te sorteren in BOLA op bruikbaarheid. Vervolgens heb ik de gevonden literatuur aangepast en verder gesorteerd. We zijn samen begonnen aan het schrijven van het hoofdstuk, maar uiteindelijk heb ik er de laatste hand aangelegd. Marina heeft tot slot nog feedback gegeven, die ik vervolgens aangepast heb.
- **Hoofdstuk 5**
Dit hoofdstuk is gericht op de uitkomsten van de interviews met de medewerkers van het ROC A12 en van het ROC Midden-Nederland. De records heeft Marina in tabellen gezet, omdat ze dit bij hoofdstuk 4 ook had gedaan en dus wist hoe je dat snel en systematisch kon doen. Daarop heb ik deze tabellen gebruikt bij het schrijven van het hoofdstuk. Het stuk is ongeveer hetzelfde opgebouwd als hoofdstuk 4. Toen het zo goed als af was, heeft Marina feedback gegeven, waarop ik het hoofdstuk aangepast heb.
- **Hoofdstuk 7**
Voor dit hoofdstuk hebben Marina en ik gezamenlijk een lijstje gemaakt met punten waarvan we het belangrijk vonden om ze in het hoofdstuk naar voren te laten komen. Vervolgens heb ik het hoofdstuk getypt, heeft Marina feedback gegeven en die heb ik toegepast. In dit hoofdstuk staat ook een SWOT-analyse daar staat een toelichting onder. Hier heeft Marina ook een deel in gedaan.

Afstudeeronderzoek in relatie tot de verdiepingsminor (Marina)

Het is me opgevallen dat in veel interviews de gezinscontext wel ergens een plek heeft en soms zelfs samenhangt met de problematiek van de student. Sommige vsv'ers of studenten hebben zelf al een gezin, waarbij je ziet dat de combinatie van jonge kinderen en een opleiding moeilijk is. Dit leidt er vaak toe dat de student de opleiding moet afbreken.

Een ander gegeven is dat er bij één interview beide ouders aanwezig geweest zijn. Dit laat in mijn ogen iets van de betrokkenheid van de ouders zien. Bovendien vind ik het interessant om op te merken dat de dynamiek tijdens zo'n gesprek heel anders is dan dat je alleen met een vsv'er of student in gesprek bent. De moeder was met name veel aan het woord tijdens het gesprek, terwijl voor ons onderzoek de beleving van de vsv'er veel interessanter was.

Ook blijkt uit de literatuur dat studenten met een instabiele gezinssituatie veel meer risico op vsv lopen. Het is dan ook raadzaam om de ouders bij de begeleiding te betrekken. In de praktijk blijkt dit ook vaak te gebeuren, wanneer het om minderjarige vsv'ers gaat.

Dit is in de hoofdlijn de relatie met mijn verdiepingsminor. Het zit hem met name in de ondersteunende rol die ouders nog hebben of horen te hebben wanneer hun kind een mbo-opleiding volgt.

Afstudeeronderzoek in relatie tot de verdiepingsminor (Joëlle)

In de verdiepingsminor 'toegepaste psychologie' is er tijdens de colleges aandacht geweest voor het psychische functioneren van mensen. Hiervan zijn verschillende aspecten belicht. Er zijn bijvoorbeeld colleges gegeven over autisme, ADHD, persoonlijkheidsstoornissen, matig tot licht verstandelijk beperkten, et cetera. Aangezien er onderzocht is hoe studenten met een lichamelijke, psychiatrische en/of sociaal-emotionele beperking het best begeleid kunnen worden om vsv, in die doelgroep, terug te dringen, sloot dit mooi aan op de verbredingsminor toegepaste psychologie. Er is bijvoorbeeld te merken dat studenten met ADHA of autisme veel meer persoonlijke begeleiding nodig hebben dan een 'gewone' student. Dit is logisch, omdat er vaak meer structuur geboden moet worden dan bij andere studenten. Al kunnen die dat natuurlijk ook lastig vinden.

Ik heb dus kennis over psychiatrische ziektebeelden en sociaal-emotionele problematiek. Tijdens deze afstudeeropdracht is dit op verschillende manieren naar voren gekomen. Bijvoorbeeld tijdens de interviews. Een groot deel van de respondenten had ADHD of autisme. Bij het uitwerken van de interviews en in gesprek met medewerkers kwam het ook van pas om hier meer kennis van te hebben.

Bronnenlijst

- Baarda, B., Bakker, E., Fischer, T., Julsing, M. de, Goede, M., Peters, V. & van der, Velden, T. (2013). *Basisboek kwalitatief onderzoek, Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek* (3^e druk). Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Bakker, J.M. & Bannink, F.P. (2008). *Oplossingsgerichte therapie in de psychiatrische praktijk. Tijdschrift voor Psychiatrie*, 50 (1) , 55-59.
- Bartelink, C. (2013). *Wat werkt: Oplossingsgerichte therapie?* Brochure van het NJI over de oplossingsgerichte therapie.
- Barton, L. (2008). *Inclusive Education, Teachers and the Politics of Possibility*. Artikel gepresenteerd op Het Inclusie Festival, Universiteit van Utrecht.
- Boekholt, P.T.F.M & Booy E.P. de. (1987). *Geschiedenis van de school in Nederland vanaf de middeleeuwen tot aan de huidige tijd*, P. 270
- Bokdam, J., Berdowski, Z., Ende, I. van den, Gelderblom, A. & Jong, M. de. (2012). *Monitoring en evaluatie VSV-beleid 2012-2015, Eindrapport. Een onderzoek in opdracht van OCW*, uitgevoerd door Panteia.
- Cepeda, L. M., & Davenport, D. S. (2006). *Person-centered therapy and solution-focused brief therapy: An integration of present and future awareness. Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 43 (1), 1-12.
- Donk, W.B.H.J., van de. (2009). *Vertrouwen in de school, over de uitval van 'overbelaste' jongeren*. Samengesteld door de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. Amsterdam: University Press.
- Donner, J.P.H. (2003). *Wetboek, Wet op gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte*. Gegeven te 's-Gravenhage
- Eimers, T. (2006). *Vroeg is nog niet voortijdig, naar en nieuw beleidstheorie voortijdig schoolverlaten*. Nijmegen: Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt. P.18
- Ewoud, K. de, Derriks, M. & Voncken, E. (2008). *Iedereen bij de les, externe evaluatie pilots 100% actie*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.
- Harinck, F., Ven, A. van den & Willemse, M. (2012). *Onderwijszorg en de keten, Op weg naar een samenwerkingsmodel voor leraren, specialisten en ouders*. Apeldoorn: Garant-Uitgevers.
- Jolles, J. (2010). *Ellis en het verbreinen: over hersenen, gedrag en educatie*. Amsterdam: Neuropsych Publishers
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2013). *Intensieve begeleiding van leerlingen helpt aantoonbaar tegen voortijdig schoolverlaten*. Geraadpleegd op 10 februari 2014, van <http://www.aanvalopschooluitval.nl/actueel/bericht/intensieve-begeleiding-van-leerlingen-helpt-aantoonbaar-tegen-voortijdig-schoolverlaten>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (z.d.). *Voorbeeldprojecten*. Geraadpleegd op 6 februari 2014, van <http://www.aanvalopschooluitval.nl/voorbeeldprojecten>
- Opstelten, I.W. (2012). *Wetboek, Wijzigingswet enkele onderwijswetten (herziening organisatie en financiering van ondersteuning [...] speciaal en voortgezet speciaal onderwijs, voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs)*, Gegeven te 's-Gravenhage
- Rijksoverheid. (z.d.). *Speciaal onderwijs*. Geraadpleegd op 10 januari 2014, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/speciaal-onderwijs>

- ROC A12. (z.d.). *Succes A12*. Geraadpleegd op 9 januari 2014, van <http://www.a12.nl/mbo%20opleidingen/informatie%20voor%20studenten/succes%20a12>
- Roeters, A. S. (2010). *De staat van het onderwijs, Onderwijsverslag 2008/2009*, Inspectie van het Onderwijs.
- Rooij, E. van, Pass, J. & Broek, A. van den. (2010). *Geruisloos uit het onderwijs, het verschil tussen klassieke en geruisloze risicofactoren van voortijdig schoolverlaten*. Nijmegen: ResearchNed. Via www.aanvalopschooluitval.nl.
- Schuurman, M., Zwan & A. van der. (2012). *Inclusie zeggenschap support, op weg naar een samenleving waar iedereen welkom is* (2^e druk). Antwerpen – Apeldoorn: Garant. P.: 174-175
- Stapel, J. (2007). *Studeren met een functiebeperking. Onderwijs en gezondheidszorg, (1)*, 19 - 22. DOI 10.1007/BF03071657
- Vansteenkiste, M., Simons, J., Lens, W. & Soenens, B. (2004). De kwaliteit van motivatie telt: over het promoten van intrinsieke doelen op een autonomieondersteunende wijze. *Netherlands journal of psychology*, 59 (5), 117 - 128.
- Wijk, B. van. (2012). *Voor het diploma de school uit*. Geraadpleegd op 10 februari 2014, van http://www.canonberoepsonderwijs.nl/2_1298_Voortijdig_schoolverlaten.aspx
- Wolf, K. van der & Huizenga, P. (2012). *Het Nederlandse Beroepsonderwijs: valt daar iets aan te doen?* Antwerpen – Apeldoorn: Garant. P.: 23-27

Bijlage 1 - Begrippenlijst

DSM-V:	DSM 5 is een systeem waarmee psychiaters diagnosticeren welke psychiatrische stoornis er sprake is bij een cliënt.
Havo:	Hoger algemeen voortgezet onderwijs
Lbo:	Lager beroepsonderwijs
Mavo:	Middelbaar algemeen voortgezet onderwijs
MBO:	Middelbaar Beroeps Onderwijs
Ministerie van OCW:	Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap
RMC-regio:	Regionale Meld en Coördinatie punten. Elke RMC-regio heeft een contact-gemeente die de melding en registratie van voortijdige schoolverlaters coördineert en zorg draagt voor mogelijkheden van doorverwijzing en herplaatsing in het onderwijs (RMC net, z.d.).
SLB'er:	Studieloopbaanbegeleider
Startkwalificatie:	De kwalificatieplicht is bedoeld om schooluitval tegen te gaan en kansen op de arbeidsmarkt te vergroten. De kwalificatieplicht houdt in dat leerlingen van 16 tot 18 jaar onderwijs moeten volgen als zij geen diploma havo, vwo of mbo hebben (Rijksoverheid, z.d.).
Succes A12:	Het zorgteam op het ROC A12
Vbo:	Vorbereidend beroepsonderwijs
VMBO:	Vorbereidend Middelbaar Beroeps Onderwijs
Vwo:	Vorbereidend wetenschappelijk onderwijs
Vsv:	Voortijdig schoolverlaten is het beëindigen van de schoolopleiding door jongeren onder de 23 jaar zonder het behalen van een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt.

Bijlage 2 - Interventies

- Amsterdamse Plusschool
- Gilde Praktijkopleidingen, Venlo
- Go 4it!
- Pluscoach; coach voor overbelaste jongeren
- Project Doorbraak
- Stichting Mytikas
- Zuidplein Initiatief
- Coach, Deventer
- Gedragswerk
- Kamers met kansen
- Pluspunt
- Snel terug naar school is veel beter
- MaatwerQ Leerwerkprojecten
- TALENTbanen
- Almeerkans
- Coach4more
- Pitstop
- FC (Flex College) Nijmegen
- Rotterdams Offensief vmbo-mbo: wijkscholen
- Project M@zl
- MO-groep: schoolmaatschappelijk werk
- Aan de slag
- 2GetThere
- Time-4-You
- De nieuwe kans

Amsterdamse Plusschool

De Amsterdamse Plus-school is de laatste stop voor studenten die overal zijn weg gestuurd en met één of beide benen in de criminaliteit staan. De school biedt deze jongeren de kans om op mbo-niveau 1 of 2 een diploma te halen. Studenten komen binnen via jeugdzorg, reclassering, zorginstellingen, etc. Ecorys deed onafhankelijk onderzoek naar de Plusschool en vindt het succesvol. 'Juist de baten op het gebied van (sociale) integratie en participatie zijn aanzienlijk.' Toch daalt het aantal studenten dat de school met een mbo niveau-2 diploma verlaat. Volgens Ecorys komt dat, omdat de school steeds zwaardere gevallen aanneemt. Volgens de school zelf komt dit door zwaardere eisen aan het mbo. 65% van de studenten verlaat de school 'succesvol'. De school gaat uit van drie vragen: 'Wie ben je, wat wil je en wat kan je?' Het onderwijs is gericht op het behalen van een diploma, maar vooral ook op het leven van de studenten weer op de rails krijgen. (Starink, 2010)

Gilde praktijkopleidingen, Venlo

Bij de Gilde praktijkopleidingen is er bovengemiddeld veel aandacht voor de praktijk voor kwetsbare studenten. Er wordt gewerkt in kleine groepen en iedere student krijgt de individuele begeleiding die nodig is. Daarbij stimuleren de begeleiders de zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid van studenten en een goede werkhouding is een voorwaarde om te slagen. Voor sociale vaardigheden, regelmaat en structuur is veel aandacht. De studenten blijven bij het beroepsonderwijs ingeschreven en krijgen een diploma dat identiek is aan een diploma van een student uit het reguliere beroepsonderwijs. (Ministerie van OCW, z.d.)

Go4it!

Go4it is voor jongeren die niet lekker in hun vel zitten. Dit kan komen, doordat ze hun draai niet kunnen vinden, onvoldoende steun krijgen of niet weten welke baan of opleiding het beste bij hun past. De jongeren leren met hun problemen en onzekerheden om te gaan met steun van een persoonlijke coach, waardoor ze weer richting kunnen geven aan hun leven. Een coachingstraject duurt minimaal 3 maanden. Er wordt gemiddeld één keer in de week afgesproken (Ministerie van OCW, z.d.). De jongere stelt samen met de coach doelen op waaraan de jongere wil werken. Deze doelen worden zowel door de jongere als door de coach ondertekend. De coaches zijn vrijwilligers die er speciaal voor getraind worden om jongeren te kunnen coachen. (Go 4it, z.d.)

Pluscoach; coach voor overbelaste jongeren

Bij project pluscoach worden overbelaste jongeren tussen de 12 en 23 jaar oud met verschillende problemen geholpen. Dit kan bijvoorbeeld zijn: gezinsproblemen, leerproblemen, gedragsproblemen, verslavingsproblemen, delinquentie of psychische problemen. Door de hulp van een coach worden de jongeren weer op het juiste spoor geholpen, waardoor ze hun opleiding kunnen blijven volgen. (Ministerie van OCW, z.d.)

Daarnaast is de pluscoaching zogenaamde 'systeemgerichte coaching'. Dit betekent dat er ook met de omgeving van de jongere ook bij de coaching betrokken wordt. Het doel is om uiteindelijk een startkwalificatie te behalen, wat de maatschappelijke participatie vergroot. Het coachingstraject duurt gemiddeld 4 tot 6 maanden. Het is daarbij van belang dat er prioriteiten en doelen gesteld worden. Per week worden er twee tot drie sessies van 30 tot 90 minuten gehouden. Het traject bestaat uit drie fases: de basis leggen, het werken aan verandering en het behouden van de verandering. (Pluscoach.nu)

Project Doorbraak

Project Doorbraak begeleidt jongeren tot 23 jaar die nog geen startkwalificatie hebben en te kampen hebben met problemen op meerdere leefgebieden en al een tijdje niet meer op school verschijnen. De interventied medewerker zoekt de jongere op, maakt kennis met alle aspecten van zijn/haar leven en werkt vervolgens samen met de jongere aan een plan van aanpak. De interventied medewerkers van Doorbraak werken met de methodiek Nieuwe Perspectieven. Dit is een intensieve, persoonlijke en niet-bureaucratische manier van werken. Het trefwoord bij de aanpak is "outreaching", dus benadering in de leefomgeving van de jongere zelf. De interventied medewerker is geen hulpverlener en staat naast de jongere. Doel is om de jongere zijn/haar leven zélf vorm te laten geven en in korte tijd een omslag teweeg te brengen. Interventied medewerkers proberen de jongeren te bewegen tot reflectie op hun leven en tot het grijpen van mogelijkheden die zij hebben om een "koersverandering" in te zetten. De focus ligt op het positieve en op wat een jongere wél kan. Daarnaast helpt de interventied medewerker bij het inschakelen van het netwerk van een jongere en bij het creëren van een omgeving die behulpzaam is. (Ministerie van OCW. Z.d.)

Stichting Mytikas

De Mytikasmethode is er voor studenten met gedragsproblemen. Stichting Mytikas bestudeert maatschappelijke vraagstukken op het gebied van werk, schooluitval, criminaliteit en communicatie. Via visualisatie, simulatie en coaching wordt de complexiteit aangepakt. Hierbij gaat veelal de aandacht naar jongeren met een andere culturele achtergrond. In 3 fasen wordt de Mytikasmethode aangeboden en worden de volgende competenties aangeleerd of versterkt: samenwerken, werkhouding, creativiteit, doorzettingsvermogen, concentratie initiatief, sociaal, communicatie, flexibiliteit, resultaatgerichtheid, discipline, produceren. (Ministerie van OCW, z.d.)

Zuidplein Initiatief

Doelgroep van de aanpak zijn studenten van het Albeda College (niveau 1 of niveau 2 Handel) die niet meer kunnen of willen functioneren in het reguliere onderwijssysteem. Zij krijgen zowel didactisch als fysiek onderwijs aangeboden. De aanpak biedt de jongeren de structuur en het 'maatwerk' dat zij nodig hebben om een kwalificatie te behalen. Dat de aanpak aanslaat blijkt voornamelijk uit de resultaten die het Zuidplein Initiatief behaalt. Voorheen behaalde 54 % van de studenten een kwalificatie, in het Zuidplein Initiatief stroomt 89% gekwalificeerd uit. De aanpak realiseert een afname van schooluitval van 30% en een sterke verlaging van spijbelen. De succesfactoren in de aanpak worden door een aantal factoren bepaald.

1. Jongeren krijgen een beter beroepsbeeld, doordat de school in de praktijk geplaatst is.
2. Op de werkplek worden de jongeren uitgedaagd. Ze krijgen meer verantwoordelijkheid en doen ervaring op.
3. Tussentijdse uitval en 'uit beeld' verdwijnen wordt bestreden door de één op één begeleiding.
4. In dit project richt de begeleiding zich ook op de werkgevers en de ouders.
5. Om praktijkplaatsen te vinden en contacten met winkeliers te onderhouden zijn er relatiemanagers aangesteld. (Ministerie van OCW, z.d.)

Coach, Deventer

Coach Deventer richt zich op jongeren met meervoudige problematiek. Vertrouwen, toegankelijkheid, flexibiliteit en vasthoudendheid staan centraal in de benadering van de jongeren. De aanpak is integraal, concreet, activerend, doortastend, onorthodox en effectief. Naar instellingen opereert Coach onafhankelijk en kritisch, en zijn de vragen en belangen van de jongere steeds het uitgangspunt. De Coach kijkt over de muren van de eigen sector heen, benadert problemen in samenhang en stimuleert en stuurt het oplossingsproces. Hij doet dat op een bevlogen, inventieve en soms onorthodoxe wijze. (Ministerie van OCW, z.d.)

Gedragswerk

Gedragswerk is opgezet voor de aanpak van studenten met gedragsproblemen. Dit gebeurt in situaties waarin het niet lukt om een oplossing te realiseren voor studenten die thuiszitten, uitvallen, de opleiding voortijdig verlaten of niet bij hen passend onderwijs krijgen. De vraag om ondersteuning komt bijvoorbeeld via de onderwijs- en zorgprofessionals of ouders en verzorgers bij gedragswerk terecht. Het gaat om vragen omtrent studenten die tussen wal en schip (dreigen te) vallen. Bij gedragswerk wordt 'de ontmoeting' gestimuleerd en gestreefd naar verbinding van partijen die een mogelijke oplossing kunnen realiseren voor deze studenten. Dit gebeurt door gesprekken tot stand te brengen, er voor te zorgen dat dezen voortgezet worden en concrete resultaten boeken. Daarnaast wordt bekeken welke preventieve maatregelen er nodig zijn om de problemen in de toekomst te laten afnemen (Gedragswerk,...). In de meewerkende regio's wordt vastgesteld wie buiten de boot vallen, hoe het komt dat deze studenten buiten de boot vallen, hoe deze gevallen kunnen worden opgelost, wie er bij een oplossing nodig zijn, welke maatregelen er nodig zijn en op welke manier de voorgestelde activiteiten kunnen worden uitgevoerd (Ministerie van OCW, z.d.).

Kamers met kansen

Kamers met kansen biedt integraal wonen-leren/werken en enige coaching. Jongeren met verschillende achtergronden wonen met leeftijdsgenoten samen en maken gezamenlijk gebruik van de aanwezige voorzieningen. De jongeren leren verschillende dingen door met anderen samen te wonen. Ze leren koken voor huisgenoten, boodschappen doen, rekening houden met anderen, een goed dagritme opbouwen etc. Doordat ze er iets meer dan een jaar rustig en veilig kunnen wonen, halen zij hun startkwalificatie wel. Ze ontdekken waar ze goed in zijn en hoe ze met hun inkomen uit kunnen komen. De steun van ouder(s) of voogden ontbreekt vaak. De jongeren staat er vaak alleen voor in het leven.

Bij Kamers met kansen wonen de jongeren zelfstandig, maar ze maken ook deel uit van een groep. Dit heeft verschillende voordelen, bijvoorbeeld: het is activerend, handig, gezellig, efficiënt en het

dient de veiligheid, bijvoorbeeld tegen ongewenst bezoek. Daarnaast is er snel contact met het 'ZAT team'. Dit kan tot het succes bijdragen. De bewoners komen vaak via de ROC's bij Kamer met kansen, maar dit kan ook op andere manieren (Ministerie van OCW, z.d.).

Pluspunt

De plusvoorziening is bedoeld voor 'overbelaste' jongeren. Dan hebben we het over de zwaarste categorie zorgleerlingen en vsv'ers. Dit is een kleine groep met de grootste leer- en/of gedragsproblemen. De jongeren kunnen aangemeld worden bij het Pluspunt wanneer de problemen zodanig zijn dat ze niet meer naar behoren functioneren op school. Hiervoor zijn eerdere pogingen en interventies toegepast, maar ondanks dat is er geen zicht op een positieve ontwikkeling. Een individueel ontwikkelingstraject realiseren is het uitgangspunt van Pluspunt. De kern is de activering van de jongeren, hen handvatten bieden op persoonlijk, sociaal-emotioneel, school en loopbaan gebied. Er is een plan geschreven waarin staat wat er in de komende periode gaat gebeuren rondom stage, training, onderwijs en begeleiding. Daarnaast worden er verschillende dingen afgesproken:

- Voor de ontwikkeling op korte termijn, het loopbaanperspectief en de uiteindelijke uitstroom worden doelen gesteld.
- De onderdelen van het programma, zoals stage, onderwijs en sportetc. duren maximaal een half jaar.
- De loopbaanmogelijkheden worden vastgesteld en de voortgang van de ontwikkeling worden geëvalueerd.
- Als de begeleiding bij Pluspunt afgerond wordt, wordt de jongere in een vervolg traject geplaatst en krijgt begeleiding en nazorg (Ministerie van OCW, z.d.).

Snel terug naar school is veel beter

Er zijn veel scholen die zoekende zijn in het tegengaan van de aanpak van schoolziekteverzuim. Het wordt als lastig ervaren om redenen van ziekmelding met de jongeren en de ouders te bespreken. Dit heeft te maken met privacy, het ontbreken van medisch inzicht en de ingewikkeldheid van een vervolgtraject. Schoolziekteverzuim betreft iedere vorm van ziekteverzuim van een jongere die als leerling is ingeschreven op een school of een MBO-instelling (artikel 12 van de Leerplichtwet). Het gaat hierbij niet om jongeren die op lichamelijke of psychische gronden vrijgesteld zijn om als leerling ingeschreven te staan (art. 5 onder a van de Leerplichtwet). Om een integrale aanpak te generen bieden de volgende acties houvast:

- Aansluiten bij bestaande samenwerkingsverbanden. Hiermee worden de banden rond de Centra voor Jeugd en Gezin, de Zorg- en adviesteams en de Zorg in en om de school bedoelt.
- Maak samenwerkingsafspraken op professioneel niveau. Het kan helpend zijn om aan de haken bij al gemaakte afspraken. Deze kunnen aangevuld worden met eigen afspraken.
- Maak ook bestuurlijke afspraken. Hier kan ook gebruik gemaakt worden van afspraken en convenanten die al gemaakt zijn.
- De randvoorwaarden dienen goed ingevuld te zijn. Het gaat om capaciteit, scholing, financiën en communicatie.

Daarnaast bevat de handreiking echt praktische handreikingen om als mentor/SLB' er met de leerling en ouders in gesprek te gaan (Ministerie van OCW, z.d.).

MaatwerQ Leerwerkprojecten

MaatwerQ leerwerkprojecten is een samenwerkingsconcept binnen de driehoek: arbeidsmarkt, onderwijs en jongeren. Werkgevers worden via dit project aan vakkundige weknemers geholpen. WerQ is bedoeld voor jongeren voor wie leren en werken niet vanzelfsprekend is. Kwetsbare jongeren wordt een leerwerkplek en perspectief op een baan in de regio geboden met behulp van een erkend opleidingsaanbod. De jongere volgt de opleiding parttime bij het bedrijf, de leermeester leert de praktijk en de jobcoach zorgt voor het juiste advies en goede begeleiding. Er wordt samen gewerkt met vakopleidingen en ROC's. De leerling krijgt een contract bij de werkgever of bij

MaatwerQ tijdens de opleidingsperiode. Deze laatste organisatie, intermediair, zorgt voor de uitvoering van het concept. Met een eerste project in de regio doet de werkgever een investering. Een projectorganisatie verandert in twee tot vier jaar in een bijna zelfstandige afdeling met een goede prijs-kwaliteit verhouding. Het levert rendement, sociaaleconomische winst en een duurzame participatie en maatschappelijk welzijn (Ministerie van OCW, z.d.).

TALENTbanen

Het kan voorkomen dat het RMC de vsv'ers niet te pakken krijgt. Dan worden zij outreachend opgespoord door jongerenwerkers. Door hen worden de jongeren naar een jongerenloket geleid waar een intake wordt gedaan. Daar wordt een integratietraject gedaan, zodat zij zoeken naar hun talenten. Ze beginnen direct met werken en krijgen meteen het minimum jeugdloon. Er wordt na een observatieperiode met veel training gekeken of aan de beroepswens gewerkt kan worden. Dit project is dus concreet bedoeld voor jongeren die geen onderwijs willen volgen. Zij worden door middel van een integratietraject aan werk geholpen (Ministerie van OCW, z.d.).

Almeerkans

Het project Almeerkans is bedoeld voor jongeren vanaf 15 jaar. Ze zijn bekend met gedrags-, motivatie-, en leerproblemen, die veroorzaakt worden door psychosociale en soms psychiatrische problematiek. De jongeren verlaten geregeld het voortgezet onderwijs zonder een startkwalificatie, terwijl zij genoeg capaciteit hebben om door te stromen naar het mbo of hbo.

De jongeren worden door het Zorg advies team aangemeld bij Mind at Work. Er wordt een team ingezet met een (arbeids) consultant, een psycholoog, een trainer en een docent. Er is een redelijk vastgestelde route. De jongeren doorlopen namelijk een sociale competentietraining, gaan naar stage en vervolgens naar het mbo. De ouders vormen een onderdeel van het traject. Het doel is jongeren met verschillende soorten problemen opvangen en begeleiding bieden door een multidisciplinair team, zodat zij door kunnen stromen naar het mbo.

Het effect van dit project is inmiddels onderzocht. Er is gebleken dat er ongeveer 55% van de groep met psycho-sociale problemen met lichte criminaliteit in aanraking zou zijn gekomen. Na Almeerkans is dit nog maar 20%. Het percentage ligt bij de combinatiegroep iets hoger, namelijk 62,5% zonder deelname en 25% na een succesvolle uitstroom uit Almeerkans. Het effect van Almeerkans ligt dus op 35% verbetering voor de psycho-sociale groep en 37,5% voor de combinatiegroep (Ministerie van OCW, z.d.).

Coach4more

Coach4more is een voorziening van het Deltion College. Het idee is dat studenten met weinig steun uit hun omgeving gekoppeld worden aan een externe coach. Diegene is een vrijwilliger van buiten de school. De vrijwilliger zal zijn ervaring en kennis beschikbaar stellen aan de student. De steun is bedoeld op de volgende gebieden: sociaal-emotioneel, persoonlijke ontwikkeling en bij onderdelen van de studie (Ministerie van OCW, z.d.).

Pitstop

Pitstop is een succesprogramma voor jongeren van het ROC ASA Utrecht voor niveau 1 en 2. Als zij uitvallen door gebrek aan motivatie of gedragsproblemen worden zij door middel van coaching en begeleiding teruggeleid naar de eigen opleiding of naar een andere opleiding begeleid (Ministerie van OCW, z.d.).

FC (Flex College) Nijmegen

Het Flex college is een bundeling van opleidingen met een speciaal klimaat. Met als doel om de uitval binnen het reguliere onderwijs flink te verminderen door bijvoorbeeld structurele en duurzame opvang te bieden aan risicoleerlingen van het voortgezet onderwijs en het mbo 1 en 2. Daarnaast is er ondersteuning van een expertisecentrum, waarmee de toegang centraal geregeld is (Ministerie van OCW, z.d.).

Rotterdams Offensief vmbo-mbo: wijkscholen

In de wijkscholen is gericht op het oplossen van persoonlijke problemen, oriëntatie op het leven, werken, leren, ontplooiing, opdoen van werkervaring, context gebonden en informeel leren. Dit bieden zij door een combinatie van activiteiten. Volgens de wijkscholen is 'nabijheid' de sleutel tot succes. Er is sprake van een huiddichte begeleiding binnen drie leefwerelden, namelijk thuis, school en buurt/werk. Deze worden maximaal in elkaars verlengden gebracht om kans op 'sporen' (als tegengestelde van 'ontsporen') wordt vergroot. De vindplaats van de 'overbelaste' jongeren en de start van een nieuwe loopbaan is de wijk. Daarom worden de scholen sterk verbonden met de buurten (Rotterdamsoffensief)

De effecten zijn inmiddels onderzocht. Daaruit is gebleken dat er geen bewijs is dat een verwijzing naar een wijkschool leidt tot een grotere kans op onderwijsdeelname of werk. In vergelijking met een verwijzing naar een regulier re-integratietraject. Daarnaast is er gebleken dat een verwijzing naar een wijkschool leidt tot een toename in criminaliteit ten opzichte van een verwijzing naar een regulier traject. Dit wordt veroorzaakt door een toename van criminele activiteit onder de groep jongeren. Een deel van de jongeren werd al verdacht van een misdrijf voor aanvang van het programma. Onder de groep jongeren die niet eerder crimineel gedrag vertoonden, nam de criminele activiteit niet toe (Elk, Steeg, Webbink, 2013).

Project M@zl

Aan de hand van de ervaringen van GGD West-Brabant is dit project opgezet. Zij ervoeren namelijk dat ongeveer de helft van de verzuimmeldingen een ziekmelding betreft. Daarbij is ziekteverzuim een belangrijke factor in het ontwikkelen van psychosociale problemen bij studenten. De kennis en de bevoegdheid die de jeugdgezondheidszorg heeft om te kunnen bepalen of een leerling daadwerkelijk ziek is, heeft de leerplichtambtenaar niet om ongeoorloofd verzuim te controleren. Door M@ZL wordt geprobeerd om studenten die verzuimen beter te bereiken en te helpen. De aanpak is onderscheidend door de intensieve samenwerking tussen de gemeentelijke afdeling leerplichtzaken, de leerlingbegeleider van de school en de jeugdarts van de GGD. Er is meer grip gekomen op de ziek gemelde leerling. Vanuit een zorgrelatie worden ouders intensiever betrokken en ligt de nadruk op de verzuimbegeleiding. Het bereik van de (risico)groep blijkt zeer hoog te zijn. In een evaluatie is gebleken dat de ziek gemelde leerling bijna 100% wordt bereikt, het ziekteverzuim met twee derde afneemt en vsv wordt meestal voorkomen. Dankzij M@ZL zijn negen van de tien jongeren die de school ongediplomeerd hebben verlaten, een andere vorm van onderwijs gaan volgen (Ministerie van OCW, z.d.).

MO-groep: schoolmaatschappelijk werk

Er wordt van scholen steeds meer verwacht, onder andere dat het studenten met psychosociale problemen helpt. De opdracht voor scholen is dat zij deze studenten actief opsporen en te begeleiden. Met de gedachten dat de scholen er niet zijn om hulp te verlenen, maar onderwijs, is er schoolmaatschappelijk werk ingezet. Zij maakt samen met de studenten, hun ouders, leerkrachten problemen inzichtelijk en bespreekbaar. Als het nodig mocht zijn, kan er meer gespecialiseerde hulp ingeschakeld worden. Op die manier wordt vsv voorkomen en mogelijke zwaardere hulp in een later stadium. Het schoolmaatschappelijk werk doet het volgende:

- helpt de scholen om te voldoen aan de eisen die het zorgbeleid aan hen stelt;
- Werkt samen met de school en sluit aan op de interne zorgstructuur, Zorg- en Adviesteam en stemt met de school de hulpverlening en hun ouders af;
- Teamleden worden ondersteunt en maakt hen deskundiger.
- Biedt lichte vormen van psychosociale hulp aan ouders en kinderen, adviseert en ondersteunt hen;
- Als het nodig is, verwijzen ze ouders en kinderen door naar andere zorgvormen;
- Registreert en rapporteert (Ministerie van OCW, z.d.).

Aan de slag

Aan de slag is een interventie voor jongeren van 12 tot 23 jaar in de jeugdzorg die problemen hebben met het vinden en/of behouden van werk of een opleiding. Er worden nieuwe vaardigheden aangeleerd en hun gedrag en sociale omgeving worden veranderd. Dit heeft als doel het voortzetten en afmaken van hun schoolopleiding en/of het behouden van werk. Het programma neemt circa 32 weken in beslag. Door de Erkenningscommissie Interventies Deelcommissie jeugdzorg en psychosociale/pedagogische preventie (d.d. 22-01-2014) is een oordeel gegeven over deze interventie. Het oordeel: Goed onderbouwd (NJI).

2GetThere

2GetThere is een project voor en door jongeren die elkaars taal spreken en elkaar begrijpen, gericht op groei en ontwikkeling. Een jongere wordt gecoacht door een jongerencoach uit zijn/haar eigen omgeving en het netwerk naar school, werk of een combinatie. Vaak gebeurt dit in combinatie met hulpverleningsorganisaties in Arnhem. Dit project heeft als doel het stimuleren van onder andere de zelfredzaamheid, de eigen kracht en persoonlijke groei bij jongeren. Dit heeft als hoofddoel het terugleiden van de jongeren naar school, werk of een combinatie van beiden en hierdoor uitval voorkomen. Er zijn een aantal succesfactoren:

- ruimte, flexibiliteit en een bottom-up aanpak;
- diversiteit in het team;
- voor en door jongeren;
- begeleiding; passende en aansprekende maatwerkbegeleiding (NJI).

Time-4-You

Time-4-You is er voor jongeren tot 24 jaar oud die niet goed in staat zijn om onderwijs te volgen door een (sociaal) vaardigheidstekort. Er worden problemen gesignaleerd die het functioneren van studenten op school of in het bedrijf moeilijk maken. Als de problemen de schoolloopbaan in de weg staan meldt de mentor de leerling aan bij Time-4-You. De lijn is heel kort, omdat de medewerkers dagelijks aanwezig zijn. Aan het begin van het traject wordt de hulpvraag in beeld gebracht en er worden doelen geformuleerd. Er wordt onder andere aandacht besteed aan: omgaan met agressie, tijdsplanning en omgaan met conflicten. Gemiddeld duurt het traject 4 tot 6 weken en is er elke week een training of een gesprek. Tijdens de trainingen worden afspraken gemaakt over gedrag tijdens de les. Een docent kan, in overleg met de trainer, tijdens een les besluiten de deelnemer naar een Time-4-You medewerker te sturen wanneer de jongeren zich niet volgens de gemaakte afspraken gedraagt. Op die manier wordt er direct gewerkt aan het gedrag dat de les verstoort. Er is ook een nazorgtraject mogelijk. De medewerker van Time-4-You heeft ook zitting in het zorgadvies team acht keer per jaar (Ministerie van OCW, z.d.).

De nieuwe kans

Deze interventie is gericht op jongeren uit Rotterdam tussen de 18 en 27 jaar die niet op school zitten en geen werk of uitkering hebben. Een deel van deze jongeren veroorzaakt overlast of zit zelfs tegen detentie aan. De overlast is divers, net als hun problematiek die zich vaak op meerdere levensgebieden afspeelt. De aanpak van de nieuwe kans is een combinatie van straf, van straat halen en heropvoeding vanuit het verblijf thuis en op school. Vanuit de rijksoverheid gaat voor deze aanpak de strafdienstplicht ingevoerd worden. Sleutelwoord hierbij is resocialisatie in het kader van onderwijs en arbeidsparticipatie. De nieuwe kans is een opstap naar een eerste vorm van discipline en focus (Gemeente Rotterdam, 2011).

Bronnenlijst interventies

- Elk, R. van, Steeg, M. van der & Webbink, D. (2013). *The effects of a special program for multi-problem school dropouts on educational enrolment, employment and criminal behavior*. The effects of a special program for multi-problem school dropouts on educational enrolment, employment and criminal behaviour; Evidence from a field experiment. CPB Netherlands Bureau for Economics, van <http://www.cpb.nl/en/publication/de-effecten-van-de-wijkschool-rotterdam-op-onderwijsdeelname-werk-en-criminaliteit>.
- Gedragswerk. (z.d.). *Hoe gaat 'gedragswerk' te werk?*. Geraadpleegd op 12 februari 2014, van http://www.gedragswerk.nl/over_gedragswerk/werkwijze.html.
- Gemeente Rotterdam. (2011). *Aanval op Uitval, Rotterdams onderwijsbeleid 2011 - 2014 deel 2*. Geraadpleegd op 6 februari 2014, van <http://www.rotterdam.nl/BSD/document/perskamer/aanvalopuitval.pdf>.
- Go 4it, (z.d.). *Go 4it! Haalt het beste uit jongeren*. Geraadpleegd op 11 februari 2014, van <http://www.go4itjongerencoaching.nl/home>.
- Kamers met kansen. (z.d.). *Over kamers met kansen*. Geraadpleegd op 12 februari 2014, van http://www.kamersmetkansen.nl/index_content.php?mgid=1.
- Ministerie van OCW. (z.d.). *Voorbeeldprojecten*. Geraadpleegd op 10 februari 2014, van <http://www.aanvalopschooluitval.nl/voorbeeldprojecten>.
- NJI - Nederland Jeugd Instituut. (z.d.). *Aan de slag*. Geraadpleegd op 12 februari 2014, van <http://www.nji.nl/nl/Kennis/Databanken/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/Aan-de-slag>.
- NJI- Nederland Jeugd Instituut. (z.d.). *2 get there - Arnhem*. Geraadpleegd op 6 februari 2014, van http://www.nji.nl/Beschrijving-praktijkvoorbeeld?itemcode=VSP_IPV_12287.
- Pluscoach. (z.d.). *Pluscoachinformatie*. Geraadpleegd op 11 februari 2014, van <http://www.pluscoach.nu/index.php/informatie/pluscoach-informatie>.
- Starink, L. (30 jan. - 5 feb. 2010). *Uit de goot, in de klas. De laatste les. NRC Weekblad*.
- Zadkine college, Albeda college & Gemeente Rotterdam. (z.d.). *Kan niet, bestaat niet*. Geraadpleegd op 11 februari 2014, van <http://www.rotterdamsoffensief.nl/>.

Bijlage 3 - Topiclijsten

Topiclijst interviews - Studenten met een beperking

Aanwijzingen vooraf:

- Maak aan het begin van het interview nogmaals duidelijk wat het doel is van het interview en wat er met de gegevens gebeurt;
- Laat de student zoveel mogelijk zelf aan het woord;
- Als er te veel van het onderwerp wordt afgeweken, stuur dan bij naar het hoofdonderwerp, namelijk de begeleiding door Succes A12;
- Probeer de student zijn verhaal met voorbeelden te ondersteunen, zodat het verhaal concreet wordt;
- Bedank de student aan het eind van het interview voor zijn medewerking.

Algemene gegevens respondent

- Man/vrouw
- Leeftijd
- Vooropleiding
- Opleiding
- Jaar opleiding

Gesprekssitems:

Situatie rondom de problematiek

- Ontstaan en verloop van de problematiek
- Hinder/belemmeringen dagelijks leven
- Invloed situatie op studiekeuze, wel/geen invloed
- Werk

Doorwerking problematiek in studieloopbaan

- Fysiek en/of psychisch etc.

Begeleiding

- Ondersteuning buitenschools (jobcoach, ambulant, woonbegeleiding etc.)
- Ondersteuning ROC A12/ Succes A12
- Wel/niet op de hoogte van de mogelijkheden (wet- en regelgeving)
- Waardering van de ondersteuning
- Verbeterpunten / pluspunten ondersteuning ROC A12/Succes A12

Topiclijst interviews - Oud-student met een beperking van het ROC A12

Aanwijzingen vooraf:

- Maak aan het begin van het interview nogmaals duidelijk wat het doel is van het interview en wat er met de gegevens gebeurt;
- Laat de student zoveel mogelijk zelf aan het woord;
- Als er te veel van het onderwerp wordt afgeweken, stuur dan bij naar het hoofdonderwerp, namelijk de begeleiding door Succes A12;
- Probeer de student zijn verhaal met voorbeelden te ondersteunen, zodat het verhaal concreet wordt;
- Bedank de student aan het eind van het interview voor zijn medewerking.

Algemene gegevens respondent

- Man/vrouw
- Leeftijd
- Vooropleiding
- Opleiding
- Jaar opleiding
- Fase uitval

Gespreksitems:

Situatie rondom de problematiek

- Ontstaan en verloop van de problematiek
- Hinder dagelijks leven
- Invloed situatie op studiekeuze, wel/geen invloed
- Werk

Doorwerking problematiek in studieloopbaan

- Fysiek en/of psychisch

Begeleiding

- Ondersteuning buitenschools
- Ondersteuning ROC A12/ Succes A12
- Wel/geen invloed begeleiding ROC A12/Succes A12 op stoppen studie
- Wel/niet op de hoogte van de mogelijkheden (wet- en regelgeving)
- Positief/negatief over ondersteuning
- Verbeterpunten ondersteuning ROC A12/Succes A12

Topiclijst interviews - Medewerker van Succes A12

Aanwijzingen vooraf:

- Maak aan het begin van het interview nogmaals duidelijk wat het doel is van het interview en wat er met de gegevens gebeurt;
- Laat de medewerker zoveel mogelijk zelf aan het woord;
- Als er te veel van het onderwerp wordt afgeweken, stuur dan bij naar het hoofdonderwerp, namelijk de begeleiding van het zorgteam van de school;
- Probeer de medewerker zijn verhaal met voorbeelden te ondersteunen, zodat het verhaal concreet wordt;
- Bedank de medewerker aan het eind van het interview voor zijn medewerking.

Algemeen

- Functie Succes A12
- Verantwoordelijkheden
- Aantal jaar in dienst
- Wel/geen ervaringen in andere zorgteams

Situatie

- Verloop werkzaamheden Succes A12
- Wel/geen protocol → Wel/niet vasthouden aan protocol
- Wel/geen tevredenheid huidige vorm Succes A12

Begeleiding

- Ziekmelding/verzuim
- Indicatie begeleiding (waar stopt de taak van de SLB'er?)
- Positieve kanten begeleiding
- Resultaten begeleiding
- Knelpunten begeleiding
- Verbeterpunten begeleiding

Topiclijst interviews - Medewerker van het zorgteam van het ROC Midden-Nederland

Aanwijzingen vooraf:

- Maak aan het begin van het interview nogmaals duidelijk wat het doel is van het interview en wat er met de gegevens gebeurt;
- Laat de medewerker zoveel mogelijk zelf aan het woord;
- Als er te veel van het onderwerp wordt afgeweken, stuur dan bij naar het hoofdonderwerp, namelijk de begeleiding van het zorgteam van de school;
- Probeer de medewerker zijn verhaal met voorbeelden te ondersteunen, zodat het verhaal concreet wordt;
- Bedank de medewerker aan het eind van het interview voor zijn medewerking.

Algemeen

- Functie binnen zorgteam
- Verantwoordelijkheden
- Aantal jaar in dienst
- Wel/geen ervaringen in andere zorgteams

Situatie

- Verloop werkzaamheden zorgteam
- Wel/geen protocol → Wel/niet vasthouden aan protocol
- Wel/geen tevredenheid huidige vorm zorgteam

Begeleiding

- Ziekmelding/verzuim
- Indicatie begeleiding (waar stopt de taak van de SLB'er?)
- Positieve kanten begeleiding
- Resultaten begeleiding
- Knelpunten begeleiding
- Verbeterpunten begeleiding

Bijlage 4 - Brief vsv'ers

Onderwerp: Onderzoek verbetering kwaliteit onderwijs ROC A12

Beste,

Afgelopen December ben jij of een van je ouders telefonisch geïnterviewd door ons of een paar collega's van ons. Dit interview was in het kader van een onderzoek om de kwaliteit van het onderwijs en de begeleiding van studenten te verbeteren op het ROC A12. Hiermee hoopt ROC A12 voortijdig schoolverlaten terug te dringen. Voor dit onderzoek hebben wij de CHE benaderd en twee studenten hebben in dat kader een vraag aan jou.

Wij, Joëlle Groen en Marina Oudshoorn, voeren dit onderzoek uit voor het ROC A12. Wij doen dit als afstudeeronderzoek voor onze opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening aan de CHE. Om ons onderzoek goed te kunnen uitvoeren, hebben we verhalen en meningen nodig van oud-studenten van het ROC A12. We zouden het erg op prijs stellen als we jouw verhaal en mening mogen horen door middel van een interview.

Uiteraard wordt er zorgvuldig omgegaan met de gegevens die er uit de interviews naar voren komen. De gegevens zullen geanonimiseerd worden en alleen gebruikt worden om advies en aanbevelingen te doen richting Succes A12, een onderdeel van het ROC A12.

Mocht je hierover nog vragen hebben, dan kun je contact opnemen met de programmamanager Aanval op de Uitval van ROC A12. Graag horen we van je of je mee wilt werken aan een interview. Dit kun je doen door te bellen naar Joëlle Groen, 06 38281277, of een mail te sturen naar mcoudshoorn@student.che.nl. Mochten we niets van je horen, dan proberen we je in week 10 telefonisch te bereiken. We hopen dat je daar geen bezwaar tegen hebt.

Bij voorbaat dank voor je medewerking.

Met vriendelijke groet,

Programmamanager Aanval op de Uitval
ROC A12
www.a12.nl

Marina Oudshoorn en Joëlle Groen

Bijlage 5 - Toelichting op de interviewlabels

Labelen Interviews studenten/vsv'ers

Algemene toelichting

De hoofd- en sublabels zijn in eerste instantie ontstaan uit de topiclijsten van de interviews. Om de inhoud en kwaliteit van de interviews te waarborgen, zijn achteraf de hoofd- en sublabels aangepast en uitgebreid. Op die manier wordt hopelijk voorkomen dat de onderzoekers in een tunnelvisie belanden en te veel labels vanuit datgene wat ze willen weten, terwijl er misschien wel veel meer informatie uit de interviews valt te halen. Het woord of de steekwoorden die achter het bolletje staan, betreffen de hoofdlabels. De sublabels staan vervolgens onder het hoofdlabel vermeld, achter de streepjes. De hoofdlabels hebben min of meer als functie om een groepje sublabels te clusteren. Dit is handig voor het zoeken van bepaalde labels in BOLA en om de tabellen, waarin de sublabels verwerkt zijn, een naam te geven.

- Fase van uitval
 - 1^e jaar
 - 2^e jaar
 - 3^e jaar
 - 4^e jaar

Dit hoofdlabel is gelabeld om in beeld te krijgen in welk jaar de studenten uitgevallen zijn, mogelijk is er een lijn in te trekken, maar het is meer bedoeld om een beeld te krijgen van de situatie van de vsv'ers.

- Jaar van de opleiding
 - 1^e jaar
 - 2^e jaar
 - 3^e jaar
 - 4^e jaar

Zie toelichting hoofdlabel 'Fase van uitval'

- Proces van uitval
 - Gesprekken SLB 'er
 - Gesprekken begeleiding
 - Doorverwijzing van SLB 'er naar Succes A12
 - Alternatieve aanbieden
 - Geen begeleiding bij uitval

Bij dit hoofdlabel gaat het erom dat er in beeld gekregen wordt hoe het proces van uitval gegaan is. Hieronder wordt het proces richting uitval verstaan, maar ook de eventuele begeleiding erna. Hoe de begeleiding er in die periode uit gezien heeft, is wat de sublabels inhouden.

- Situatie problematiek
 - Lichamelijk
 - Psychiatrisch

- Sociaal-emotioneel

Deze sublabels zijn logischerwijs uit de hoofdvraag af te leiden.

- Hinder problematiek dagelijks leven (eigen omgeving)
 - Veel energie/vermoeidheid
 - Praktisch lastig
 - Pijn
 - Onbegrip
 - In contact met anderen
 - Spanning/Stress
 - Moeite met informatieverwerking
 - Openbare spreekangst
 - Plannen
 - Medisch
 - Psychiatrisch

Dit hoofdlabel is bedoeld om de situatie van de student/vsv'er nog beter in beeld te krijgen.

- Hinder problematiek studie
 - Veel energie/vermoeidheid
 - Praktisch lastig
 - Pijn
 - Onbegrip
 - Spanning/Stress
 - Plannen
 - Concentratie
 - Openbare spreekangst
 - Verzuim wegens ziekenhuisbezoeken
 - Kinderlijk gedrag

Zie toelichting hoofdlabel 'hinder problematiek dagelijks leven'. Er is bewust gekozen voor een onderscheid tussen dagelijks leven en studie, om te kijken of daar nog verschil in zit en met name ook helder te krijgen waar de studenten op school daadwerkelijk tegenaan lopen.

- Invloed studiekeuze
 - Positieve invloed op niveau
 - Negatieve invloed op niveau
 - Invloed op soort opleiding
 - Geen invloed

Dit hoofdlabel is bedoeld om te kijken of de problematiek van de studenten invloed heeft op de studiekeuze. Mogelijk kan dit gevolgen hebben voor de studieloopbaan, wat het tot een interessante factor maakt om te onderzoeken.

- Gevolgen VSV
 - Depressief geworden

Dit hoofd- en sublabel is pas bij het labelen ontstaan. In eerste instantie was er twijfel of dit thema gelabeld moest worden, maar daar is wel voor gekozen, omdat de gevolgen van vsv het belang van goede begeleiding kunnen onderstrepen.

- Ondersteuning buitenschools
 - Jobcoach
 - Ambulant begeleider
 - Woonbegeleiding
 - Psycholoog
 - UWV
 - Studiebegeleiding
 - Eigen netwerk
 - Niet

Voor dit hoofdlabel is gekozen om een goed beeld te krijgen van de situatie waar de student of vsv'er zich in bevindt. Ook kan het goed zijn om dit in kaart te krijgen, omdat het mogelijk kan helpen voor de begeleiders om beter zicht te krijgen op de externe hulpverleners van studenten, met wie ze mogelijk kunnen samenwerken.

- Interventies buitenschools
 - Sociale vaardigheidstraining
 - Emotieregulatietraining
 - Proefondervindelijke interventie
 - Steungroep
 - VERS-training

Dit hoofdlabel is wederom bedoeld om een goed beeld te krijgen van de situatie van de student/vsv'er. Ook kan het een beeld geven voor Succes A12 wat de sociale kaart aanbiedt aan interventies.

- Soort begeleiding Succes A12 / ROC A12
 - Structuurklas
 - RT
 - Ambulante begeleiding
 - Taal- en rekenbegeleiding
 - Counselor
 - Verzuimbegeleiding
 - Bijles
 - Alleen SLB 'er

Om in beeld te krijgen van welk aanbod binnen Succes A12 de studenten/vsv'ers gebruik gemaakt hebben, is dit hoofdlabel opgesteld.

- Inhoud begeleiding
 - Bespreken voortgang studieresultaten
 - Met SLB'er erbij
 - Welzijn student bespreken
 - Praktische aanpassingen regelen

- Kort gesprekje met begeleiding structuurklas
- Huisbezoeken
- Bemiddelen naar docent

Dit hoofdlabel is een vervolg op het hoofdlabel 'soort begeleiding Succes A12/ROC A12. Daarmee wordt nog meer ingezoomd op de begeleiding die de studenten/vsv'ers ontvangen hebben, met als doel om te onderzoeken of dit voldoet aan de behoefte van de student/vsv'er.

- Waardering begeleiding Succes A12
 - Positieve waardering
 - Negatieve waardering
 - Neutrale waardering

Dit label is ook bedoeld om te onderzoeken of de begeleiding van Succes voldoet aan de behoefte van de student.

- Verbeterpunten Succes A12
 - Bereikbaarheid
 - Toegankelijkheid
 - Onderlinge communicatie
 - Frequentie
 - Hard maken fysieke aanpassingen
 - Aangepaste toetstijden
 - Meer contacturen
 - Individuele begeleiding
 - Uitbreiding aanbod structuurklas
 - Maatwerk

Dit label is bedoeld om in beeld te krijgen wat de studenten/vsv'er belangrijk vinden dat er verbeterd wordt binnen Succes A12. Met deze vraag wordt een groot deel van de tweede deelvraag beantwoord.

- Pluspunten Succes A12
 - Medewerking
 - Praktische handreikingen
 - Ambulant begeleiders
 - Betrouwbaarheid
 - Toegankelijkheid

Dit label is bedoeld om in beeld te krijgen wat er al wel aan de behoefte van de student voldoet in de begeleiding van Succes A12. Met deze vraag wordt wederom een groot deel van de tweede deelvraag beantwoord.

Labelen interviews medewerkers

Algemene toelichting

De hoofd- en sublabels zijn in eerste instantie ontstaan uit de topiclijsten van de interviews. Om de inhoud en kwaliteit van de interviews te waarborgen, zijn achteraf de hoofd- en sublabels aangepast en uitgebreid. Op die manier wordt hopelijk voorkomen dat de onderzoekers in een tunnelvisie belanden en te veel labels vanuit datgene wat ze willen weten, terwijl er misschien wel veel meer informatie uit de interviews valt te halen. Het woord of de steekwoorden die achter het bolletje staan, betreffen de hoofdlables. De sublabels staan vervolgens onder het hoofdlable vermeld, achter de streepjes. De hoofdlables hebben min of meer als functie om een groepje sublabels te clusteren. Dit is handig voor het zoeken van bepaalde labels in BOLA en om de tabellen, waarin de sublabels verwerkt zijn, een naam te geven.

- **Functie medewerker**

- Ambulant begeleider
- Schoolmaatschappelijk werker
- Zorgcoördinator
- Counselor
- Adviseur Loopbaanbegeleiding

Dit hoofdlable is bedoeld om in kaart te krijgen wat de functie van de medewerkers zijn en op die manier ook te begrijpen waarom de medewerker datgene zegt vanuit zijn of haar functie.

- **Verantwoordelijkheden**

- Aansturen
- Begeleiden
- Doorverwijzen wanneer nodig
- Contact onderhouden met SLB'ers
- Contact onderhouden met ouders
- Samenwerken met andere disciplines
- Docenten consulteren
- Structureren
- Leren zelfstandig te worden

Met deze sublabels worden de functies van de medewerkers verder gekaderd. Het geeft aan waar de medewerker zich mee bezig houdt en zegt daarmee iets over de aanpak van de medewerkers.

- **Aantal jaren in dienst**

- Korter dan 3 jaar in dienst
- 3 tot 5 jaar in dienst
- 5 tot 10 jaar in dienst
- meer dan 10 jaar in dienst

Dit hoofdlable zegt iets over de medewerker, onder meer vanuit welk referentiekader en met welke ervaring de medewerker spreekt.

- **Ervaring met andere zorgteams**

- Ja
- Nee

Zie toelichting hoofdlabel 'aantal jaren in dienst'.

- **Tevreden over manier van werken zorgteam**

- Positief
- Negatief
- Neutraal

Dit hoofdlabel is bedoeld om te achterhalen of de desbetreffende medewerker ook staat achter de manier van werken.

- **Hanteren protocollen**

- Ja
- Nee

Dit hoofdlabel is bedoeld om meer zicht te krijgen op de inhoud van de manier van werken.

- **Aanbod zorgteam**

- Empowermenttraining
- Toetsvreetraining
- FIS
- Extern zorgteam
- Zorg Adviesteam

Dit hoofdlabel is bedoeld om zicht te krijgen op het aanbod van het zorgteam, zodat het vergeleken kan worden met de antwoorden van de studenten/vsv'ers.

- **Ziekmelding/verzuim**

- Protocol
- Student meldt zichzelf af
- Ouder meldt de student af
- Oproep door verzuimteam
- Hulp in beeld, wanneer student dat wil.

Dit hoofdlabel is bedacht, omdat ziekmelding/verzuim vaak samenhangt met vsv en er dan zich kan komen hoe zich dat probleem verhoudt tot de doelgroep van het onderzoek.

- **Indicatie begeleiding**

- Onderwijskant
- Niet samen met hulpverlening
- Leven weer op de rit krijgen
- Samen met de hulpverlening

Met indicatie begeleiding wordt bedoeld wanneer de begeleiding vanuit het zorgteam ingezet wordt. Wanneer wel en wanneer niet? De sublabels 'niet samen met hulpverlening' en 'samen met hulpverlening' klinken misschien wat onduidelijk, maar daarmee wordt bedoeld of er ook begeleiding vanuit het zorgteam geïndiceerd wordt als er al hulp in beeld is bij de student.

- **Positieve kanten/resultaten begeleiding**

- Studie weer op de rit
- Geen verzuim meer
- Waardering van ouders
- Meer studenten die hun diploma halen
- Extra aandacht voor student
- Problematiek goed in beeld
- Gegarandeerd begeleiding

Dit hoofdlablel gaat meer in op wat de medewerkers inhoudelijk voor respons krijgen aan resultaten van de begeleiding.

- **Positieve kanten zorgteam**

- Duidelijkheid
- Onderlinge communicatie/samenwerking
- Training SLB 'er

Dit hoofdlablel lijkt enigszins op het hoofdlablel 'positieve kanten/resultaten'. De nuance is dat dit meer gaat over de positieve kanten die de medewerkers zelf ervaren en niet wat ze aan respons of feedback krijgen.

- **Knelpunten begeleiding**

- Te veel doorverwijzingen van de SLB 'ers
- Te weinig doorverwijzingen van SLB 'ers
- Werkdruk
- Onzekerheid toekomst
- Onderlinge communicatie
- Grenzen hulpverlening onderwijsinstelling
- Bureaucratie
- Bereikbaarheid van studenten

Dit hoofdlablel spreekt wel voor zich en gaat over de knelpunten die de medewerkers zelf ervaren.

- **Verbeterpunten begeleiding**

- Betere samenwerking met de SLB 'ers
- Snellere doorverwijzing van de SLB 'ers
- Rapportagesysteem
- Aandacht voor gameverslaving en gebruik social media
- Één persoon voor rugzakbegeleiding en BPV
- Meer gesprekken
- Telefoonnummers studenten beschikbaar

Dit hoofdlablel gaat over de verbeterpunten die de medewerkers zelf aandragen voor hun zorgteam.

- **Verbeterpunten ROC A12 breed**

- Doorstroom naar andere opleiding in februari

Dit hoofdlablel is opgesteld omdat het niet viel onder het hoofdlablel 'Verbeterpunten begeleiding', maar mogelijk wel een bijdrage zou kunnen leveren bij het schrijven van de aanbevelingen van het onderzoek.

